kaçak yayın

ISSN 1304-1037-0-6
9 771304 103704
aralık 2004 sayı:20 2.500.000 TL. kdv dahil

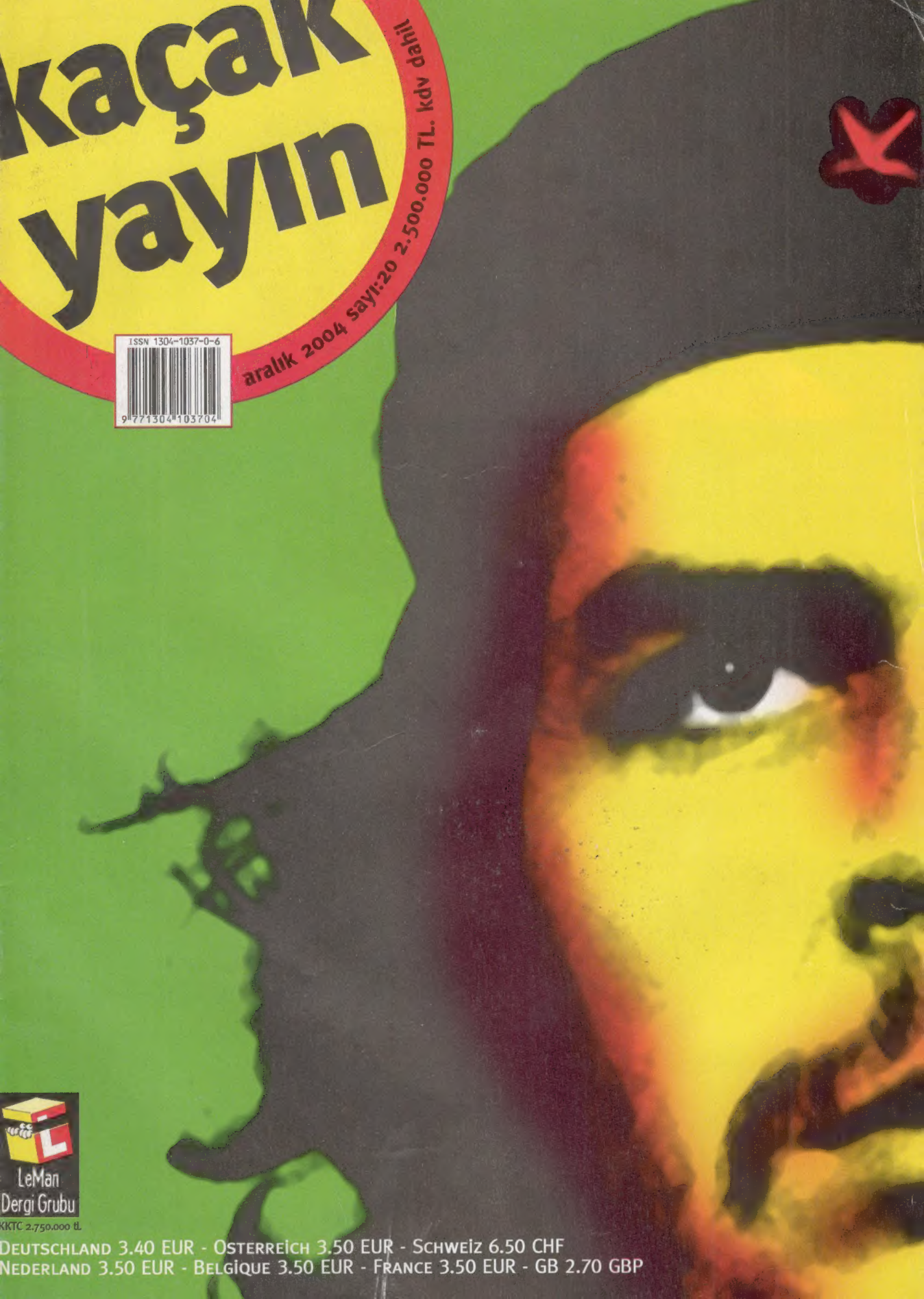

LeMan
Dergi Grubu
KKTC 2.750.000 tl
DEUTSCHLAND 3.40 EUR - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF
NEDERLAND 3.50 EUR - BELGIQUE 3.50 EUR - FRANCE 3.50 EUR - GB 2.70 GBP

che

kaçak yayın

aralık 2004 sayı:20

Uzaklara gideceğim,
hatıra parçalanarak ölünceye yolun taşlarında,
ve devam edeceğim, içimde
hep o gezginin acısı, yüzümde gülümseyiş.

che

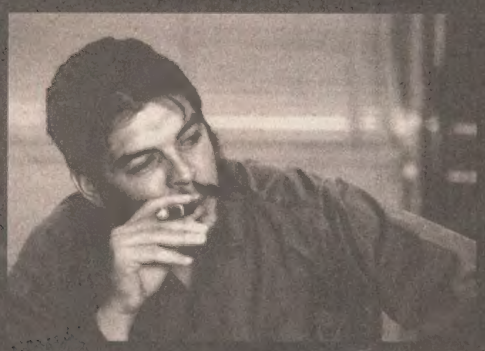

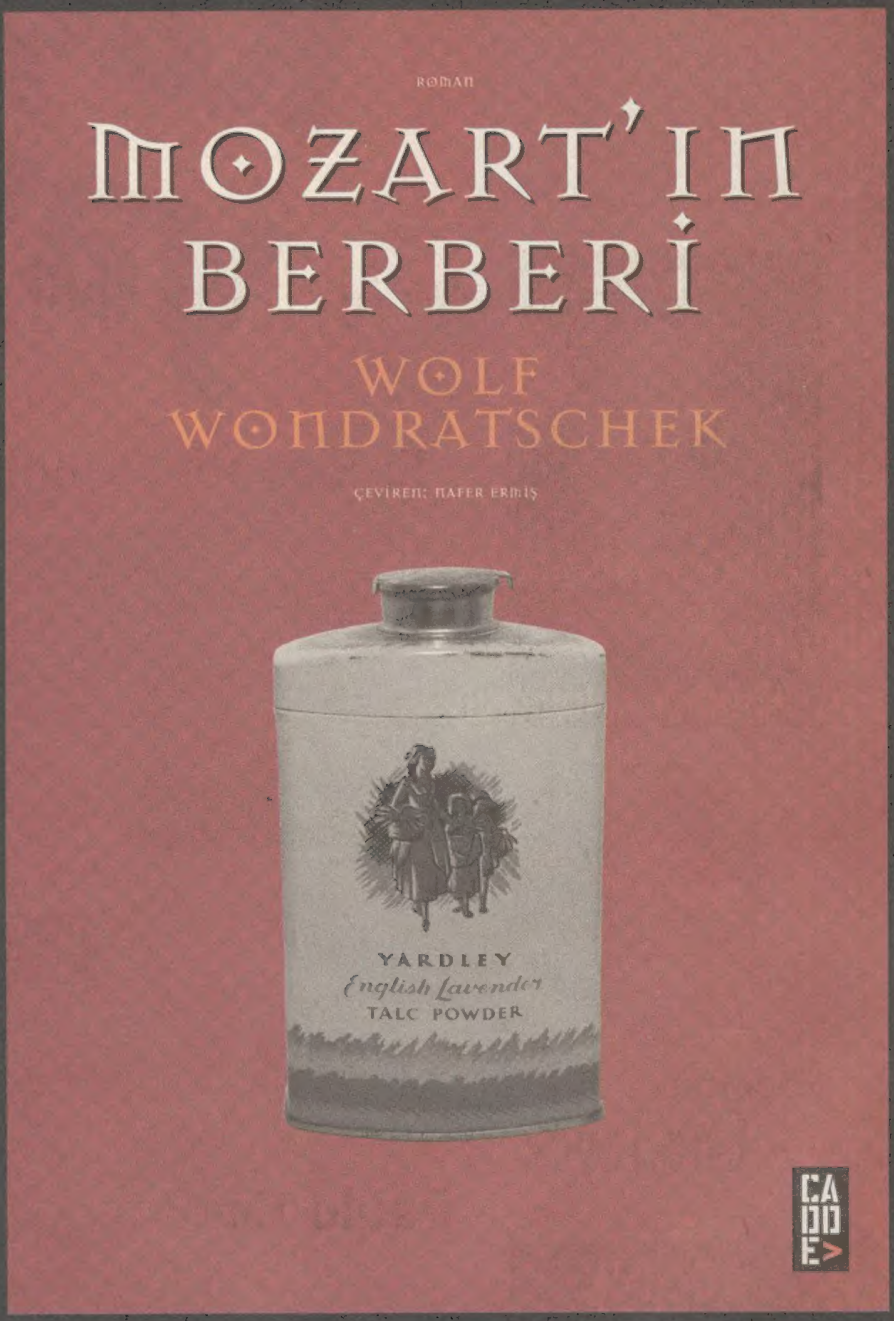

GÖÇEBELERİN, GEMİCİLERİN, FAHİŞELERİN... GÖLGESİ ALTINDA

BERBER, BU YALIN VE KESİN BİR TONU OLAN VE TUHAF BİR TEHDİT İÇEREN MESAJI BUGÜN HÂLÂ, ÜZERİNDEN NEREDEYSE BİR YARI İNSAN ÖMRÜ GEÇTİKTEN SONRA BİLE, EZBERE SÖYLEYEBİLİR, AMA HENÜZ ENİNE BOYUNA DÜŞÜNMESİ GEREKEN NEDENLER YÜZÜNDEN BUNUN ŞİFRESİNİ ÇÖZMEYE ÇALIŞMAKTAN ŞİMDİYE KADAR HEP KAÇINDI. ZAMANI OLMADIĞI İÇİN DEĞİL ELBETTE. AMA BUNU DÜŞÜNÜRKEN DÜŞÜNCELERİ BİR TÜRLÜ YERLİ YERİNE OTURMUYORDU, ONLARI BİR TÜRLÜ EHLİLEŞTİREMİYORDU. SONRALARI DA HİÇBİR ZAMAN DÜŞÜNCELERİNİ EHLİLEŞTİRMEYE UĞRAŞMADI. DÜŞÜNMEYE BAŞLADIĞI ANDA HÂLÂ KUMA YA DA SUYA DÜŞÜYOR. ALTINDA HERHANGİ BİR ŞEY, SAĞLAM BİR ZEMİN OLMUYOR, SÜREKLİ BATIYOR, DÜŞÜNCELERİNİN AKIŞI AĞIR VE YORUCU.

CADDE

KAÇAK

Sayı | 20
Aralık 2004

AYLIK YEREL SÜRELİ YAYINDIR

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Art Direktör
Reyhan Karacadağ

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Hüseyin Kıran

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Cengiz Kocalı

Baskı Sorumlusu
Tanju Kirte

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
292 95 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

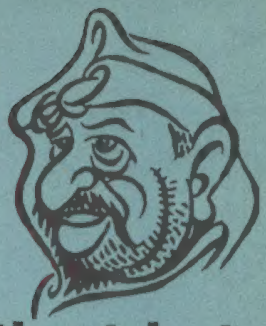

Filistin ve Arafat'ın sivil şairleri
43

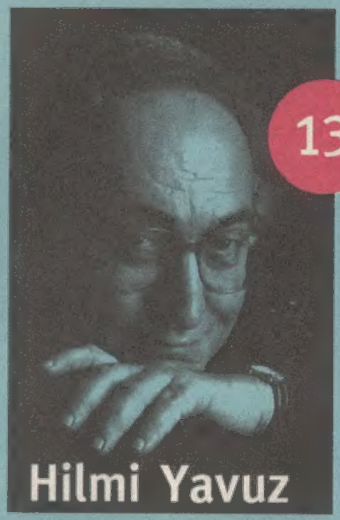

Hilmi Yavuz
13

El Salvador Günleri-II
Adnan Özer
25

Röportaj
Esra Tayük
64

İnançla ilgili üç hikâye
17

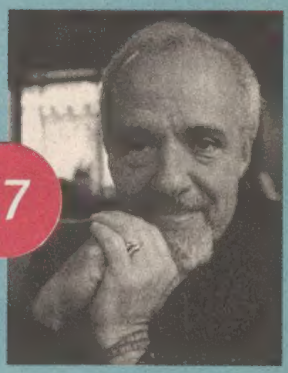

Paulo Coelho

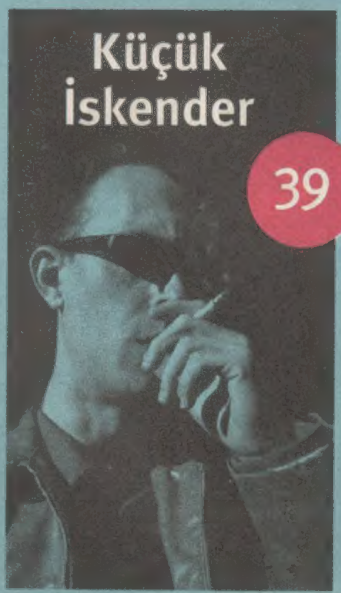

Küçük İskender
39

"Şair Adaylığı"ndan Eleştiriye...
10
Mehmet Ergün

KAÇAK
DENEME

Adnan Özer

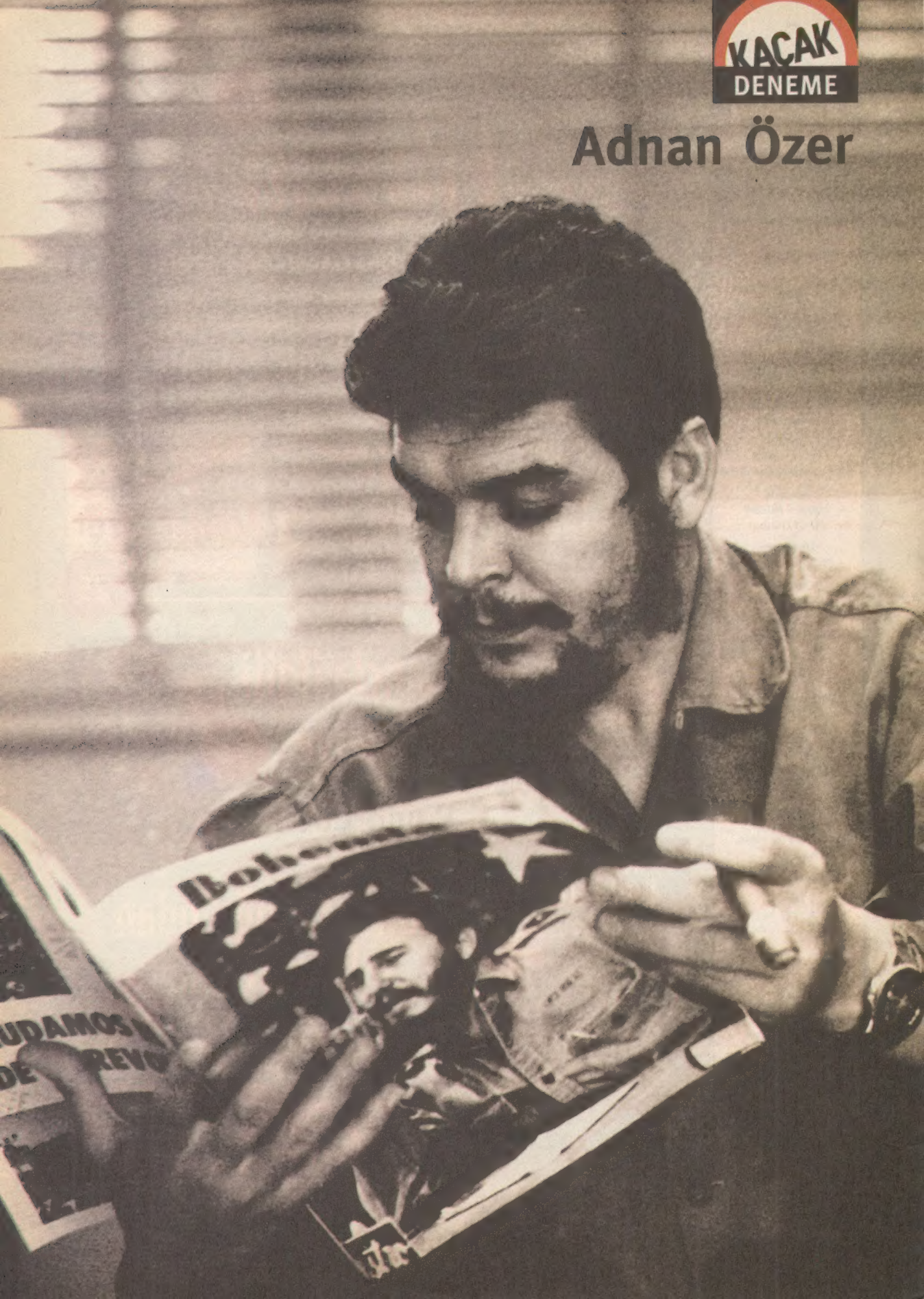

İlahi değil, insani peygamber
Ernesto Che Guevara

Motosikletli Günler, Arjantinli doktor ve efsanevi devrimciyi bir defa daha gündeme getirdi

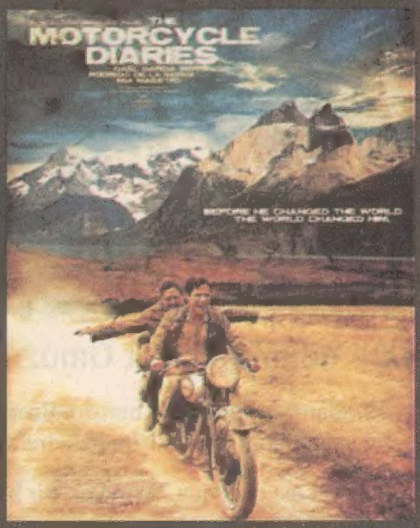

"Che bunları görseydi kahrından ölürdü." Fidel Castro'nun globalizmin zararlı etkilerinin Latin Amerika üzerinde iyiden iyiye görülmeye başladığında böylesine hayıflandığı söylenir. Küba devriminin önderi bu konuşmanın devamında bireyciliğin Latin Amerika gençliğini de etkisi altına almakta olduğunu, hırsla kişisel çıkar, düpedüz para peşinde koşmanın mübah görüldüğünü idealist kuşakların bunları asla anlamayacağını ekler.

"Che bunları görseydi kahrından ölürdü." Motosiklet Günleri filminden çıktığımda Castro'nun bu sözünü anımsadım. Bu defa yanımda söylüyordu sanki, filmin etkisiyle böyle bir empati kurmuştum.

Sizlere ne filmi anlatacağım ne de onun eleştirisini yapacağım -zaten alanım değil. Filme Tuncay Akgün'ün teşvikiyle gittim biraz da. Tuncay'ın da benim gibi çekincesi olurmuş bazı filmlere girerken.

Çekince ne olabilir..? Her ne kadar sanatın özgürlüğünü savunsak da bazı konular, bazı temalar söz konusu olduğu zaman hassaslaşırız; çocuklar, derin acılara yol açmış olaylar, sevilen liderler, idol kişilikler gibi. Bu neden böyledir? Sinema öyle bir sanattır ki ondaki canlandırmanın tekrarı olmaz. Yaşanmış konular için konuşuyoruz tabii. Yaşanmış konular tarihsel bir olanak gibidir sinemada; nasıl çekildi, kim tarafından... soruları gelir ister istemez. Tuncay Akgün, böyle bir çekinceyi şimdi benimle paylaşır mı bilmem, ama o gün daha teknik konuda bir çekinceden söz etmişti; Che idoline de yayılan, bulaşan, ondan beslenen bir film olabileceği endişesi imiş bu. Ama hayır 'temiz bir film'di bu. Temizliği de şuradan geliyordu; Ernesto Guevara de la Serna'nın delikanlılık çağından bir kesit alınıyor, başlıbaşına işleniyordu. Filmi görünce Akgün'ün bu görüşüne ben de katıldım.

Sanat, teknik bir yana, filmin duygusu, insana işlediği, insanın ondan alması gerektiği duygu üzerine konuştuk sonra. Bu duygu iki katmanlıydı; birincisi, genel olarak filmin yalın-sade-basit işlenme, bakılma ve çözümüyle verilmesinden geçen bir duygu, ikincisi, genç Ernesto'nun olaylarla geçirdiği evrim...

Motosiklet Günleri filmi üzerine yazıldı, daha da yazılabilir, ama Ernesto adlı genç bir Arjantinlinin 1950'li yılların başında yetişkinliğe doğru gösterdiği biçimleniş; onun insanileşmesi derdimiz olmalı bizim. Tuncay Akgün ile bu kararda durduk: **İnsanileşme**.

Modernizmin getirdiği rasyonalleşme eleştiri kurumunu güçlendirdi. Eleştiri ile sanatlar hem daha bir kategorize oldu hem de daha yüksek kalitede sanat yapılmaya başlandı. Ayrıntı, kurgu zenginliği ve bunların çarpanlarıyla yükselen kalite...

Bugünlere geldiğimize ise, sanatı kendi başına bir dünya gücü şeklinde görüp, hem eleştiriye (sadece) bir yöntem olarak başvurma, hem de estetiği bir mekanik imişçesine profesyonel gözle (sadece) seyretme var. Biz de basit olalım, şöyle diyelim; sanat ilgisi içindeki insanda oluşan 'profesyonel deformasyon' insani deformasyona doğru gitmektedir. Şiirin, endüstriyel olanaklarla yaşayan diğer sanatlarda dizge olarak kullanılması (Ölü Ozanlar Derneği filmi, plastik sanatlar bienalleri ve romanlarda) ile gerizekalılık, köylülük olarak görülmesi arasındaki zaman umulandan da kısa oldu. Bugün kitap okuyarak sosyalleşmeye çalışan orta ve alt gelir şehirli kızlarımız romanlar için 'konusu güzeldi' diyebiliyor, kahramanları için üzülebiliyor ya da sevinebiliyorlar, ama yarın... Yarın her sanat, sanatın tıpkı ortaçağda bireyselleşmediği, seyirlik, temsili sanat olduğu gibi, postpost-modern bir etkinlik haline gelirse... Bu süreci başlatan yatırımlar yapıldı çoktan. Artık eski Zeytinburnu'ndaki yazlık Park Sineması'nda olduğu gibi seyretmiyoruz filimleri. Çalıkuşu Feride yok, Altay'dan gelin yiğit Karaoğlan yok, Yılmaz Güney yok.

Her şey birbirine bağlı aslında, insan ne denli sömürülüyorsa o denli de duyarsızlaştırılıyor.

Cesar Vallejo

Bir adam Geçiyor Omuzunda Ekmeği

Bir adam geçip gidiyor omuzunda ekmeği
Ne yazabilirim artık ikizim hakkında?

Bir başkası oturmuş kaşınıyor, bir bit yakalıyor koltuk altında,
öldürüyor onu
Hangi hakla konuşabiliriz psikanaliz üzerine?

Bir diğeri ise elinde bir sopa, yokluyor göğsümü
Konuşsam mı doktorla bundan sonra Sokrates üzerine?

Sakatın biri geçip gidiyor, yaslanmış bir çocuğa
Ne yazar artık André Breton okusam?

Bir başkası titriyor soğuktan, öksürüyor, kan kusuyor
Mümkün mü bundan sonra söz açmak derin-ben hakkında?

Bir başkası kemik ve kabuklar arıyor çamurda
Nasıl yazılabilir artık sonsuzluk üzerine?

Bu duvarcı düşüyor damdan, ölüyor ve bir daha öğle yemeği
yemiyor
Yenilik kalmalı mı bundan sonra mecaz ve metafora?

Dükkâncı bir gram fazla tartıyor terazide
Konuşulur mu artık hâlâ dördüncü boyut üzerine?

Bir banker sahtekarlık yapıyor bilançosunda
Hangi yüzle ağlanır tiyatroda?

Evsiz barksızın biri uyuyor, sırtında ayakları
Nasıl konuşulur bundan sonra birisiyle Picasso üzerine?

Birisi hıçkıra hıçkıra ağlayarak gidiyor bir cenaze törenine
Nasıl üye olunur ki artık bir akademiye?

Silahını temizliyor birisi mutfakta
Hangi hakla konuşulur öteki dünya üzerine?

Birisi geçip gidiyor hesap yaparak parmaklarıyla
Nasıl konuşulur öyleyse hiç yazmadan olmayan-ben üzerine?

5 Kasım 1937

Çeviren | Rüstem Arslan

Biz Ernesto'ya dönelim yine. "Arjantinli orta halli bir ailenin oğlu olan Ernesto kendini ilk serüvenci yönüyle gösterir. Daha üniversite öğrencisi iken ülkenin en yaygın spor gazetesine manşet olur. Genç Ernesto ufacık, kırık dökük bir motosikletle ülkenin tam 12 eyaletini dolaşmayı başarmıştır. Ülkenin zorlu coğrafyasında bu hiç de azımsanmayacak bir dayanıklılık girişimidir. (Bu gezi filimdeki gezi değildir.)

Bundan birkaç yıl sonra arkadaşı Arjantinli eylemci *Ricardo Rojo*'ya "gerçek değerler ve serüven" peşinde olduğu açıklayacaktır. Gezmenin sırrı buradadır. O günlerde sohbet arasında gelişigüzel söylediği bu sözler, Che Guevara'nın bir yerlere çakılı kalmayan, sistem içiliği kabul etmeyen kişiliğinin ve eylemci ruhunun ipucunu vermiştir." (Şiirler. Che Guevara. Adnan Özer. Mart 1998)

Sonunda **Alberto Granados** ile bilinen yolculuğuna çıkar. Yolculuk Chirstmas Adası'ndan cüzamlıların yaptığı sal ile Kolombiya'nın kıyısı Leticia'da son bulur. Bu o zamanlar hesapladıklarından daha da uzun süre içinde Ernesto dürüst (hatta filimde görüldüğü üzere doğruları eğip bükmeden söyleyiveren tavrıyla), yardımsever, alçakgönüllü ve serüvenci bir genç iken, bu özelliklerini yitirmeden, onları daha bir olgunlaştırıp yorum gücüne katarak devrimci Ernesto Che Guevara olur.

"En büyük dayanışma ve bağlılık, yalnız ve umutsuz insanlar arasında gelişir." Che, bu sözleri daha politik bir yönelime girmediği (bu sözün gelişi böyle, Ernesto o yıllarda 24 yaşındadır ve politik zevzekliğe tepki duymaktadır. Bolivyalı hızlı tartışmacıları (!) bozum etmeyi amaç edinmiştir. Bunu hem ince, alaycı mizah duygusuyla hem de derinlemesine insansal boyutu kapsayan politik gözlemleriyle yapar.) Bolivya günlerinde söylemiştir. Che bu sözleriyle Bolivya yerlilerinin sefilane durumlarından doğacak bir mücadeleye gönderme yapıyordu.

Mariategui

Şöyle sürdürüyordu sözlerini yine o günlerde Che: "Yapılacak iş, sonuçlardan kurtulmaya yetinmeyip, nedenlere çare bulmaktır. Eğer bu devrim, köylülerin ruhsal ezikliğine ve herkesten kopmuş yaşamlarına çare bulamazsa, başarısızlığı kaçınılmaz olur. Devrimin ve devrimcilerin yapması gereken şey, bu insanların ta içine girmek, onların iliklerine işlemek ve halkı yeniden insan düzeyine getirmektir. Yoksa, devrim ha olmuş, ha olmamış ne çıkar."

(..)Çok genç yaşta, daha Marksizmi tanımadığı (hatta bir ölçüde yoğun terminolojik demagojiyi ve sepekülatif ideolojik yönsemeleri içerdiği kuş-

kusuyla soğuk baktığı) yıllarda söylediği bu sözlerdeki esprisine ne kadar sadık kalacağını yıllar sonra (Küba Devrimi sonrası) bir yazısında göreceğiz? "Sorun bir kişinin kaç kilo et yiyebileceği, yılda kaç kez plaja gidebileceği ya da aldığı ücretle dışardan ne kadar süs eşyası getirtebileceği değildir. Gerçekte gerekli olan, bireyin kendini daha mükemmel hissetmesi, daha büyük bir iç zenginliğe sahip olması ve daha büyük bir sorumluluk taşımasıdır." (Küba'da Sosyalizm ve İnsan) (a.g.y.)

Ernesto Che Guevara görüldüğü gibi o yıllarda sadece devrimcileşmemiş, insanileşmiştir de.

"İnsanileşme", mesele bu kadar basit-sade-yalın aslında.

Bırakın bu filmi böyle seyredelim; 1952 yılında, 23 yaşında, Tıp Fakültesi'ni bitirmek üzere olan bir delikanlı görelim, ondaki soylu ruhu görelim; sanat gibi politika da bir yana dursun, gençlere seslenelim; soylu ruhu olmayan gerçekte ne yakışıklı ne de güzeldir, fiziki özellikler hiçbir zaman insani değer değildir, idealizm ruhun fiyakasıdır, idealist olmayan yavşaklığa giden yola adım atmıştır! Yavşaklıktan ne kastettiğim anlaşılacaktır, o artık terminolojik düzeydedir.

Ernesto Che Guevara'nın yoluna girdiği insanileşme, onun izleyicileri, tutkulları, hayranları bir hayli olmasına rağmen bizde bir türlü anlaşılamamıştır. Anlaşılamadığı bir yana, bir ilgi de oluşturmadığı bizzat filimden anlaşılıyor. Nasıl anlaşılıyor, bakın anlatalım. Ernesto ve Alberto'yu cüzamlılar adasına gönderen Dr. Pesce'nin evinde yaşanan sahneleri anımsayalım: Dr. Pesce onlara iki kitap veriyor, biri José Carlos Mariátegui'nin, diğeri Cesar Vallejo'nun. Bir deneme, bir şiir kitabı. Bu filimden sembolik şeyler çıkartmak istemem (çünkü bu entellik olur), ama bu iki isim de gerçekten insanileşmenin iki peygamberidir. **José Carlos Mariátegui** (1894-1930), Perulu sosyalist düşünür ve deneme yazarıdır. 1926 yılında kurduğu "Amauta" adlı sosyalist kültür dergisinde ve verdiği konferanslarda yerli bir sosyalist düşünce oluşturmaya çalışır, daha doğrusu 'kendisi kalarak' sosyalist olmanın yollarını arar. Avrupa'da liberal burjuvazinin hatalarını ve Sovyetler Birliği'ndeki sömürgeci korporatizmi eleştirir. Ülkesinin gerçeği üzerine kafa yorar. Bilimperestliğe, aydınlanmacı düşüncenin pozitivist hatalarına karşı çıkar. (Kültür planında 'karşılaştırmalı edebiyat' akademizmine karşı çıkması manidardır. Mariátegui'ye göre Peru edebiyatı, Orta-Avrupa'nın geçtiği edebiyat aşamalarından geçmemiştir, geçmesi de gerekmemektedir. Bizde bazı sosyalistlerin gönüllü karşılaştırmalı edebiyatçılar olması üzerine ne düşünülür?!)

Yine Perulu olan şair **César Vallejo** (1892-1938) insan vicdanının peygamberi bir şairdir. Vallejo, evrensel edebiyatın kalıcı temalarından olan adaleti, inançla, sadelikle, modern, güçlü ve kendine has bir biçemle hem Peru edebiyatında, hem de Latin Amerika edebiyatında daha önce denenmemiş bir biçimde ele almıştır. Vallejo doğrudan "insan kardeşlerim" diye seslenir.

Genç Ernesto'nun yetiştiği koşullarda bu gerçekler vardır; "Bizim Amerikamız" diyen José Marti (Kübalı bağımsızlık savaşı önderi, şair ve düşünür), Mariátegui, Neruda, Vallejo.

Mariátegui ve Vallejo Avrupa kütüphanelerinde birer "kültürel dizge", yani "temsili" olarak duruyorlar. Biz de ise isimleri bile olmadı. (César Vallejo'dan şiirler çevrildi çevrilmesine ama ondan pek söz eden olmadı.) Bu niye böyle oldu? Daha çok Orta-Avrupa kültür hegemonyacılığının dairesinde düşündük, okuduk yazdık -solcular için söylüyorum- da ondan.

Şimdi biraz olsun merak edilir mi bu isimler..? İnsanda biraz vicdan olsa merak eder.

Motosikletli Günler bunların dile getirilmesine yol açtı işte!

Konuya ilişkin bir okuma parçası

Adalet Kavramı Üzerine

Adalet ahlâkın ve hukukun en üst ve merkezi değeridir. Kökleri başkalarının birlikteliğinde, ortak yaşamındadır. Eylem ve amaç olarak her bireye ona ait olanı, hakkı olanı vermek ve buna saygı gösterme isteği tüm bireylerde vardır. Bu, başkalarıyla ilişkiye girilen her eylemde belli ölçüde hayata geçirilir. Bu yüzden ne yargıçlara özgü bir erdemdir, ne de sadece adaletin yönetiminde uygulanır.

Adalet gerçek bir teoriden beslenen soyut bir kavrama karşılık gelir. Ama verilen tanımların ötesinde, insan yaşamında görülür, diğerleriyle girilen birinci dereceden ilişkilerde ve eylemlerde açıktır, adil olanın yaşam alanı, adil olanın deneyimi ve adalet duygusu bunların üzerine kurulur. Bu yüzden, kesin bir deneme, sabit bir gerçeklik olarak kök saldığı pratik alanda daha geçerlidir. O zaman kişi, davranışı ve eylemiyle adaletle ilişkiye geçer. Bu yüzden, adalet üzerine düşünceleri, deneyimler, yaşananlar, acılar, tanıklıklar ve gördükleri aracılığıyla oluşur. Bu düşünce zorunlu olarak, eşitliğe orantıya ve simetriye bağlıdır. Ve adalet kavramının özüne inen bu kavramların, belki de hiç farkına varılmadan elde edilmesiyle artık yerleşir.

Aynı zamanda adaletin pratikte, teorik olanın kutbunda olduğu kavranacaktır. Yani herkes, içinde bulunduğu eşitsizliği orantısızlığı ve asimetriyi sınarken, acı çekerek ya da tanık olarak, adil olmayan durumlarla karşılaşacak."

Peru Katolik Üniversitesi'nden

Gölgeli otoportre

Genç bir ülkeden, kökleri otlardan doğduğu yerden,
(o kökler ki Amerika'nın öfkesini yadsıyan)
sizlere geliyorum, kuzeyli kardeşlerim.
Acılı haykırış, umutsuzluk ve inanç yüklü,
sizlere geliyorum, kuzeyli kardeşlerim.
Biz "homo sapiens"lerin geldiği yerden,
nice yol aldım göçebe ayinleriyle,
bir haç gibi taşıdığım astımımla
ve onun özüme yakışmayan mecazıyla.

Uzundu yol ve çok ağırdı dert
sürmektedir bende avare adımlarımın kokusu,
hâlâ batık bir gemidir derinlerdeki özüm,
-kurtarıcı kıyılar görünse bile-
dalgalara karşı gönülsüz yüzüyorum
kendimde batık bir gemi duruşunu koruyarak.

Yalnızım acımasız geceye karşı
ve bileklerin bıraktığı kesin şeker tadına.
Avrupa çağırıyor beni yıllanmış şarabının sesiyle,
sarı etinin soluğuyla, müzedeki eserleriyle.

Yeni ülkelerin neşeli klarnet sesiyle
alıyorum karşıdan geniş etkisini
Lenin'in icra ettiği ve halkların söylediği
Marks ve Engels şarkılarının.

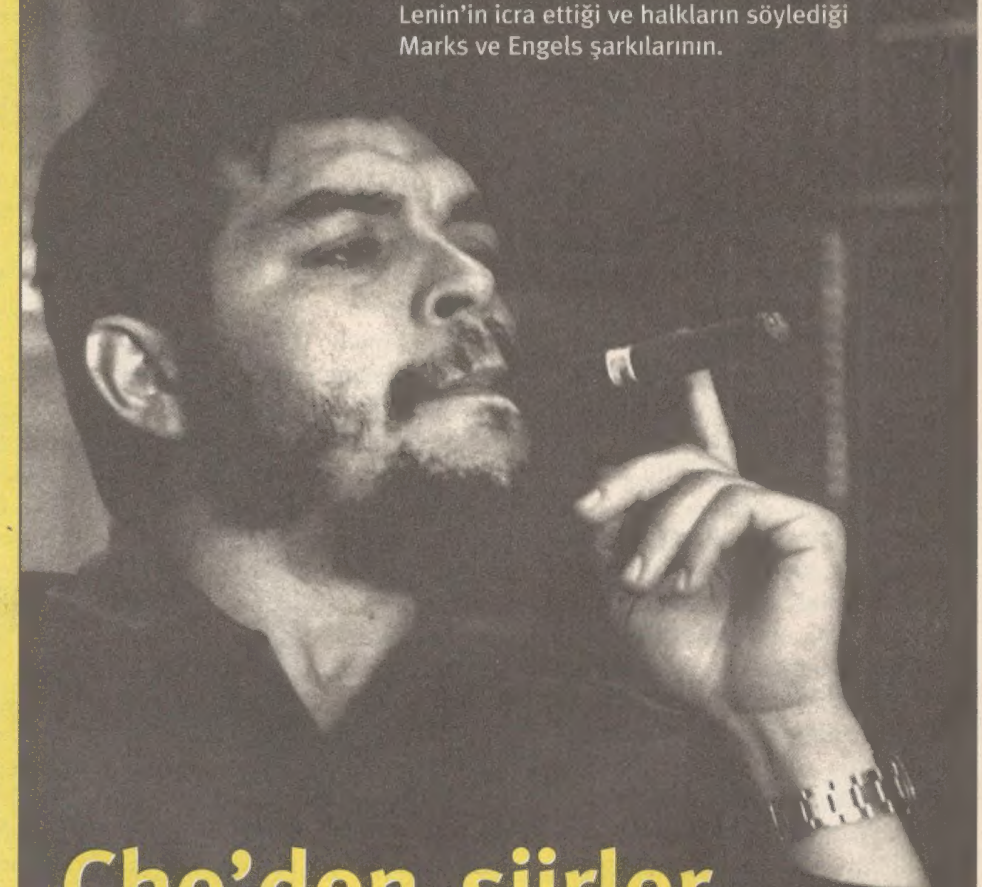

Che'den şiirler

Türkçesi | Adnan Özer

Veda şarkısı

1
Kayalıkta çakılı yelkenli
sana bırakıyorum veda şarkımı.

2
Uzaklardaki ölümümün kanında tohumlanışı da,
kayalar devranının altında değişken köklerle.
Yalnızlık! nostalji çiçeği canlı duvarların.
Yalnızlık, yeryüzünde adanmış faniliğim.

3
Taşımak istemiştim heybemde
yüreğinin gelip geçici tadını,
ama kaldı havaya çizilmiş kesin eğrilerde,
yadsıma oldu umudumun yiğitliğine.

Giderim hatıradan daha uzun yollar boyu
kapalı yalnızlığıyla gezginin,
fakat havaya çizilmiş kesin eğri sanki döndü bana
ve bir işaret koydu kaderime pusula.

Sonu geldiğinde bütün gündelik işlerin
yol yapacağım bir geleceğim olmasa,
gelmiş olacağım bakışında canlanmaya
kaderimin sırıtan parçası olarak.

Gideceğim hatıradan daha uzun yollar boyunca
zincir halkaları gibi eklenen elvedalarla zamanın akışında.

4
Dimdik hatıra sonunda düşmüş yola,
usanmış beni bir geçmişi olmadan izlemekten,
unutulmuş yol kıyısındaki bir ağaçta.

Uzaklara gideceğim,
hatıra parçalanarak ölünceye yolun taşlarında,
ve devam edeceğim, içimde
hep o gezginin acısı, yüzümde gülümseyiş.

Bu dönenen bakış ve güç
büyülü bir matador mendilinde.
Alıkoydu beni tüm menfaat tasasından,
hep yitiren bir çizgi oldu benim eğrim.

Ve bakmak istemedim seni görürüm diye
beni isteksizce davet etmeni
mutluluğumun pembe kargısı.

Deniz seslenir bana sevecen elleriyle.
Çayırım -bir kıta-
Dümdüz yayılır, tatlı ve silinmezdir
alacakaranlıkta bir çan gibi.

5
Bir sicil memuresi karşısında kurumlu bir doktor gibidir
kara bir mikroskopu gösteren bilim.
Sanat... sanat diye arzıendam eden her şey
bir Leica'nın kısır mekaniğidir.
Acılar ve kaygılarla dolu bir yerli
coca, alkol ve açlığın aptalca gülümsemesiyle.

Üç kuruşa satılan cinsellik
-Amerika da pek ucuz-
Boş çarşafların umursanmaz hatırası.

Guetemala bıraktın beni
bağrımda derin bir yarayla
ve de acılarını bana emzirme
ya da emme fırsatıyla
kahreden bir hıçkırığın belirsiz duygusunda bulan bir
kadınla.
Kederleri teker teker birleştiren bir bağ var yine de:
Uyanan insanın haykırışıdır o da.

Mehmet Ergün

"Şair Adaylığı"ndan Eleştiriye: Fethi Naci

İstanbul'un 15 Nisan 1945 tarihli 34. sayısında Fethi Naci ile burun buruna geliyoruz. "Yazarlık adı"nda karar kılmamış henüz. Naci Kalpakçıoğlu olarak karşımızda. "Tevellüt" 1927 olduğuna göre, yaş on sekiz. O yaşta "çiçeği burnunda" bir delikanlı yazına hangi kapıdan girer? "Şiir kapısı"ndan değil mi? Fethi Naci de öyle yapmış. "Şiir kapısı"ndan girmiş yazına. Mehmet Seyda'nın anlatımı ile şöyle başlıyor serüveni:

"1943 yılında, Sami Nabi Özerdim, lisenin orta bölümüne Türkçe öğretmeni olarak çıkar gelir. İkisi arasında öğretmen – öğrenci ilişkisinden çok, edebiyata gönül vermiş kimselerin yakın anlaşması yer alır, dostluğu kurulur. Fethi Naci, bir yandan da öğretmeni Sıtkı Dursunoğlu'nun isteklendirip özendirmesini görmektedir. Dursunoğlu, onun Ahmet Hamdi Tanpınar stilindeki şiirlerini pek beğenip Halkevi dergisinde yayınlatacak(tır)."[1]

Mehmet Seyda sözünü etmiyor ama, Fethi Naci'nin bir de Çınaraltı serüveni var. II. Dünya Savaşı yıllarının bu ünlü savaş yanlısı ve dönemin toplumcu sanatçılarını ihbar etmeyi görev bilmiş dergisinin kapısını çalanlar arasında, onu da görüyoruz. Çınaraltı'nın hışmına uğrayanlardan A. Kadir, yıllar sonra, bakın ne diyor bu konuda:

"Ve İstanbul'da o zaman, Alman ordularının zaferini alkışlayan bir sürü çıkarcı, ırkçı, turancı, yardakçı dergiler çıkardı.(...) Bu faşist dergilerden bir tanesi 'Çınaraltı'ydı. Beni o dergide jurnal etti Orhan Seyfi. 'Yürüyüş' dergisinde 'Bir İnsan' şiiri yayımlanır yayımlanmaz jurnal etti beni. Nâzım'ın, İbrahim Sabri takma adıyle çıkan bir şiirini de jurnal etti aynı yazıda. Aynı Orhan Seyfi'nin 1935-1936'larda çıkardığı bir dergi vardı. 'Ayda Bir' adında bir dergi. Ben Kuleli Askeri Lisesi'nde ve Ankara Harp Okulu'nda öğrenciyken alırdım o dergiyi. O dergide Sabahattin Ali'nin hikâyelerini ve Nâzım'ın şiirlerini yayımlardı bu Orhan Seyfi. Biz de okurduk Kuleli Askerî Lisesinde ve Harp Okulu'nda öğrenciyken Orhan Seyfi'nin çıkardığı o dergiyi ve o dergide yayımlanan Sabahattin'in hikâyelerini ve Nâzım'ın şiirlerini. İşte bu Orhan Seyfi'ydi beni 1943 yılında jurnal eden."[2]

Derginin 30 I. Teşrin (Ekim) 1943 tarihli 110. sayısında, özengenlere ayrılan "Konuşmalar" başlıklı bölümde, şunları okuyoruz:

"Bay Naci Kalpakçıoğlu
– 'Hatıralar' isimli şiirinizi aşağıya yazıyorum:

HATIRALAR

Sonbaharın döktüğü, kuru yapraklar gibi,
Sararmış, solmuş olan, güzel hatıralarım.
Gizli muhafazalarda, inciler saklar gibi,
Ruhumda saklıyorum, sizsiniz bütün varım.

Sizde saklı baharım, her şeyim, saadetim,
Sizsiniz, bana şimdi, yeni bir bahar veren,
Yurdumun bağlarından, bana kokular veren;
Sizin koynunuzdadır, sevgilim, memleketim...

Bu şiirde lisana, nazma ait hiçbir kusur görünmüyor. Sadece birinci kıt'a ile ikinci kıt'ada şekil bir de-

Fotoğraf | Mahmut Turgut

ğil. Fakat dikkat ederseniz, burada hiçbir yenilik de yapmıyorsunuz. Hatıraları sararmış, kurumuş yapraklara benzetmek, siz de kabul edersiniz ki yeni bir buluş değildir. Sonra bunları mahfazasında bir inci saklar gibi ruhunuzda saklamak da öyle. Şiirde, hele böyle çok söylenmiş mevzularda, bir yeni buluş, yeni duyuş, yeni anlatış lâzımdır. Başkalarının söylediklerini veya söyleyeceklerini yazmak kâfi değildir. Mademki temiz bir üslubunuz, kusursuz bir nazmınız var, çalışırsanız bunu da yaparsınız. Eğer bir san'at hevesiniz varsa çalışıp yapmalısınız da!".

Bu öğütler, on altısında bir çocuğa veriliyor. "Başkalarının söylediklerini" yinelememeyi önermek neyse ne de, "söyleyeceklerini" önceden kestirip yazmamayı önermek pek anlaşılır gibi değil. Özengenlere ayrılan bölümün yöneticisi, bakla falı açmayı önerecek neredeyse Fethi Naci'ye!
Çınaraltı'nın 4 I. Kânun (Aralık) 1943 tarihli 115. sayısında bir kez daha karşılaşıyoruz Fethi Naci ile. Özengenlere ayrılan "Konuşmalar" başlıklı bölümde şunlar söyleniyor:

"Bay Naci Kalpakçıoğlu:
– 'Arzu' isimli şiiriniz savaşçılık, yiğitlik duyguları ile dolu. Çok güzel mısralarınız da var:

Göğsüm donansın harpte açan kısıl güllerle,
Kefenim olsun ya rab, giydiğim kanlı kaput.
Huzuruna çıkayım neşeli gönüllerle,
İstemiyorum mezar, istemiyorum tabut.

Düşünüş bakımından da, nazım bakımından da güzel. Yalnız bu savaşçılık duygusunu çok sert, çok kanlı anlatıyorsunuz. Döğüş, döğüş istiyor gibisiniz. Buna biraz da şiir katmak lâzım. Savaş şu üç şey için haklı, güzel ve mukaddestir: 1- Milliyetin hürriyeti için, 2- Şeref ve haysiyeti için, 3- Ülküsünü tahakkuk ettirmek için. Bunlardan hiç olmazsa birini bu şiire karıştırmalıydınız. 'Hatırlayış' da iyi. Yalnız bu duygular çok tekrarlanmıştır. Bir şey dikkatimi çekiyor: Ara sıra eskimiş tâbirleri kullanıyorsunuz. Meselâ 'Ya rab!' biraz eskidir. Şimdi bunun yerine 'Tanrım!'ı kullanıyoruz. 'Her an' da sizin şiirleriniz için eski."

İlginç bir durum: Nazizm yanlısı ve savaş karşıtlarını ihbar etmeyi görev bilen Çınaraltı, Fethi Naci'nin "savaşçılık duygusunu çok sert, çok kanlı anlatmasından" şiir adına rahatsızlık duyduğunu belirtiyor. Ama birkaç tümce sonra sorunun o olmadığı; Fethi Naci'nin "savaşçılık duygusunu" dile getiriş biçiminden değil de, dövüş isteğinin yönsüzlüğünden rahatsızlık duyulduğu ortaya çıkıyor. Bu nedenle de Çınaraltı yürümesi gereken yolları bir bir gösteriyor Fethi Naci'ye: "*Savaş şu üç şey için haklı, güzel ve mukaddestir: 1- Milliyetin hürriyeti için, 2- Şeref ve haysiyeti için, 3- Ülküsünü tahakkuk ettirmek için.*" Ardından da ekliyor: "*Bunlardan hiç olmazsa birini bu şiire karıştırmalıydınız.*"

Evet Fethi Naci, öyle tepeden inme girmiyor İstanbul'a; şiirin çilesini çekmiş biri olarak çalıyor kapısını. Karşılığını da alıyor: "Gençlerle Başbaşa" bölümüne uğramadan, "Yeni Kalemler" bölümüne kuruluyor:

YAĞMUR

Yağmur yağıyor...
Islak kaldırımlar ne kadar tenha.
Kuşlar konuyor pencerelere,
Bir tatlı musiki doluyor ruha.

Yağmur, göklerde eriyen sükunun meyvası...
Yağmur... Aşk, ölüm, merhamet...
Ruhumda uyuyan zamanın esnemesi,
Ve özlediğim yeşil memleket...

Bu ne güzel yağış tanrım[1]..
Kaplıyor içimi, tuhaf bir duygu,
Ve küçük bir çocuk gibi,
Ağlamak arzusu...

Bilmem siz de Necip Fazıl kokusu alıyor musunuz bu şiirden? Nedense ben, "Üstad"ın "Kaldırımlar, ızdırap çekenlerin annesi, / Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır." dizeleri ile Fethi Naci'nin "Yağmur, göklerde eriyen sükunun meyvası... / Yağmur... Aşk, ölüm, merhamet..." dizeleri arasında bir yakınlık buldum. Belki de lise yıllarında, "baştan aşağı ve defalarca" okuduğu adlar arasında Necip Fazıl'ın da yer aldığını bilmemden ileri geliyor bu![3]
Fethi Naci'nin İstanbul'a yaptığı bu başarılı şiir çıkartmasını ikincisi izliyor. Ne ki sonuç bu kez olumlu olmuyor. Derginin 1 Haziran 1945 tarihli 37. sayısında şunları okuyoruz:

"Naci Kalpakçıoğlu – 'Sürgite Mektuplar', 'Ayrılırken', 'Dönüş' daha güzele gidebilecek bir ruhu tanıtıyor. Şekil ve kafiyeyi, esir olmadan, musiki vasıtası yapabileceksiniz. Hayata inmenizi de beğeniyoruz, yalnız aynı fikri ve

kelimeyi tekrar etmeyin. Koyduğunuz her unsur başka bir zenginlik yaratsın. Hayatı esas alırsanız, dikkat ederseniz her şeyden güzellik çıkarabilirsiniz."

Çınaraltı'ndan İstanbul'a uzanan süreçte Fethi Naci'de önemli değişimler olduğu görülüyor. Çınaraltıcılarda "Döğüş, döğüş istey"en izlenimi bırakan genç, İstanbulculara "daha güzele gidebilecek bir ruh"u muştuluyor çünkü. Bu değişim, özengen gencin ne tür etkiler altında üretimde bulunduğunu göstermesi açısından önemli. Savaş bitmiş; ülkedeki savaş atmosferi dağılmış ve bu da yayın ortamına yansımıştır. Bir an önce imzasını basılı olarak görmek isteyen özengen genç de, duruma ayak uyduruyor. Verimlerini gönderdiği yayın organının tutumuna uygun üretimde bulunuyor. İstanbul'un 15 Eylül 1944 tarihli 20. sayısında bir başka özengene, Ömer Edip Cansever'e, şöyle seslenildiğini biliyoruz çünkü:

"ÖMER EDİP CANSEVER: Evvelce gönderdiğinizi yazdığınız şiirleriniz elimize geçmedi. Yoksa mutlaka bahsederdik. Prensip itibariyle okuyucuya cevap vermeyi vazife biliyoruz. Yalnız gecikmelere darılmayınız. Bize gelen yüzlerce mektuba bir sahifede cevap vermenin mümkün olmayacağını siz de teslim edersiniz. Son yolladığınız 'Tuna' isimli şiire gelince: Cidden güzel yazılmış. Bir ucu siyasetle ilgili olduğu için neşredemeyeceğiz. Başka şiirlerinizi bekliyoruz."

Evet, Fethi Naci İstanbul'a yaptığı ikinci şiir çıkartmasından öğütle geri dönüyor. Ama öğütler kısa sürede meyvesini veriyor. Derginin 1 Eylül 1945 tarihli 43. sayısında yeni bir şiiri ile yüz yüze geliyoruz Fethi Naci'nin:

"Naci Kalpakçıoğlu – 'Sürgite Mektuplar', 'Ayrılırken', 'Dönüş' daha güzele gidebilecek bir ruhu tanıtıyor. Şekil ve kafiyeyi, esir olmadan, musiki vasıtası yapabileceksiniz. Hayata inmenizi de beğeniyoruz, yalnız aynı fikri ve kelimeyi tekrar etmeyin. Koyduğunuz her unsur başka bir zenginlik yaratsın. Hayatı esas alırsanız, dikkat ederseniz her şeyden güzellik çıkarabilirsiniz."

GECE, DALLAR VE BEN

Karanlığın yıkadığı bahçelerden,
Uzanıyor bulutlara doğru dallar.
Uçlarından dökülüyor ay ışığı,
Fısıldıyor kulaklarıma gördüklerini rüzgâr.

İçer dallardan süzülen rüyâyı
Huzur ve sükun yüklü geceler.
Ay ziyaret ederken bulutları
Erir damla damla düşünceler...

Ve ben, yaz geceleri delisi,
İsterim bu güzel zaman geçmesin.
Ve yalvarırım: "Uyu, rüyalı kollarında bahçelerin,
Ey gece yıldızlarının başı için..."

Ama arkasını getiremiyor. Bundan sonra Fethi Naci ile yalnızca "Gençlerle Başbaşa"da karşılaşıyoruz. İstanbul'un 1 Şubat 1946 tarihli 53. sayısında şunları okuyoruz:
*"**Naci Kalpakcı Oğlu** – 'Ayrılırken'de hayalleriniz konuya uymuyor. 'Ne farkımız var muhacir kuşlardan?' diyorsunuz. 'Ölmek Korkusu'nda 'hayat türküsünü iç açan ilâhî bir nini'ye benzetiyorsunuz. Hayat türküsü ninniye benzer mi? Ninni iç açar mı, yoksa uyutur mu? Hele 'ilâhî' sıfatı pek beylik duruyor. Teşbihleriniz süs mahiyetinde kalmamalı, konuyu kavramalı, ona salâbet ve renk vermeli."*
15 Mart 1946 tarihli 56. sayıda ise şunları okuyoruz:

*"**Naci Kalpakçıoğlu** – 'Gece Şarkıları, Parasızlık, Teselli' adlı şiirleriniz yumuşak, güzel bir âhenk var. Bilhassa 'Teselli' hoşumuza gitti. Fakat bazen kuvvetli hiçbir intiba vermeyen imajlar kuruyorsunuz: 'Çekilir kabuğuna renkler' gibi. İmajın vazifesi silmek değil belirtmektir. O göze görünmeyen şeyleri plâstik yapar. Bundan dolayı dış âlemi değiştirmekten çok duygu ve düşünceleri haricileştirir. Herkesle müşterek atmosferden de çıkmanız lâzım. Valéry'nin şiir estetiğinin size yol göstereceğini sanıyoruz."*

Fethi Naci, öyle anlaşılıyor, "Valéry'nin şiir estetiğinin" yol göstericiliğinden yararlanmaya kalkışmak yerine şair adaylığından çekiliyor.
"Yazar olacak çocuk", hep "çocuk" kalacak değil elbet. O da büyüyecek. Büyüyecek ve "yazar" olacak. Nitekim Naci Kalpakcıoğlu da büyüyor ve Fethi Naci oluyor. Şairliğe adaylığını koyan çocuk, imzasını şiirli eleştirilere atan eleştirmene dönüşüyor. Bu çocukluk serüveninden yirmi iki yıl sonra da, 1966'da, geçtiği yolun olası yolcularına şöyle sesleniyor:

"Sanatçıların, çıraklık yıllarında olağan sayılabilecek, bir çalışma evreleri vardır: Sanatlarına başlangıç olarak bir 'gerçeklik'i değil, bir 'başka sanat eserini' alırlar. Ama bu, belli bir süreden sonra bırakılması gereken bir tutumdur. Çünkü bu tutumla ortaya sürülen eserler için 'yaratmak' değil 'çoğaltmak' sözcüğü kullanılabilir ancak."[4]

Kuşkusuz doğru söylüyor!

---

1. *Mehmet Seyda, **Edebiyat Dostları**, İstanbul Nisan 1970, Kitapçılık Limited Ticaret Şirketi, s.304-305.*
2. *A. Kadir, **Mutlu Olmak Varken**, İstanbul Aralık 1968, Alfabe Matbaası, s.11.*
3. *Mehmet Seyda, **Agy**, s.305.*
4. *Fethi Naci, "Çoğaltmak Yerine Yaratmak", **Papirüs**, S: 5, (Ekim 1966), s. 5.*

Ustalar bize bakıyor

Hilmi Yavuz

KAÇAK ŞİİR

harfler ve laylay lom

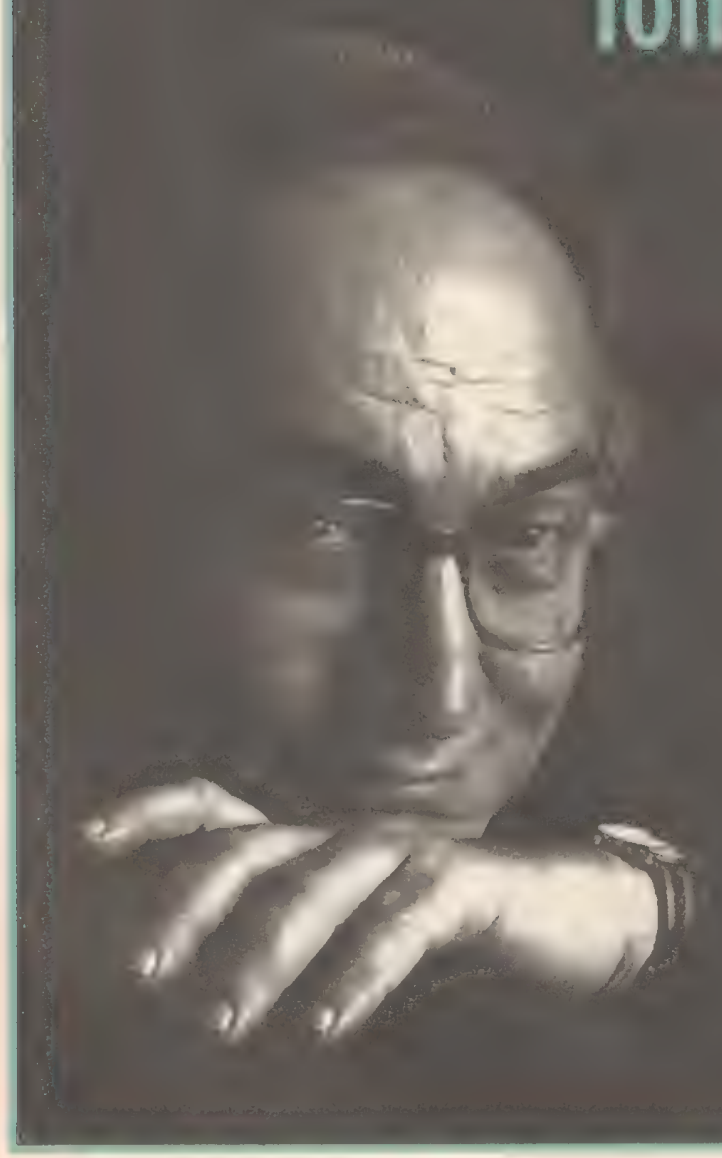

'o'lardı, onların içinde, oooo!
o da oradaydı, o odada
gelin odasına gelindi, indi
'a'lar, 'y'ler,'l'lerle birarada

'ü'nün düğününde gördüğün
'ü'ler kalabalığı, beşi bir yerde
üzgün kızlar hep geride kaldılar
'i'lerde olan her şey ise ilerde

imdi resimdeki adresim şimdi:
işte **'hilmi@yalnızlık dot kom'**
'a' 'y'yle evlenirken, ay kara,
biz burda ayla'yla lay lay lom

Oktay Taftalı

Küreselleşmenin Küresi

Bir kedinin, ortalık yerde duran bir yün yumağına gösterdiği, sevimli, merak dolu ilgiyi gözümüzün önüne getirelim.

Yine aynı şekilde, emekleme çağında bir insan yavrusunun, yuvarlanan bir portakalın veya bir tenis topunun ardısıra seğirtmesi, onu kavrayarak ısırması, bir bilyayı istekle ve tehlikeli biçimde yutmak istemesi, aynı çocuğun ayakları üzerinde dikilmeye başladığı andan itibaren, çevresinde yuvarlanan cisimleri veya bir balonu eğlenerek tepiklemesi, nedense bize gayet doğal gelir. Doğrusu böyle bir sahneyi izlerken (bilya yutma tehlikesi hariç) çoğunlukla biz de eğlenir, kedinin veya minik yavrunun neşesine katılarak haz alırız

İnsanın ve daha birçok başka canlının, yuvarlanan cisimlere olan ilgisi nereden kaynaklanıyor? Acaba bunun üzerine biraz düşünsek, başlangıçta hiç ummadığımız çıkarımlara varabilir miyiz?

"Gülle atma"dan futbola, çim hokeyinden bilardoya kadar küresel cisimlerle oynanan oyunları; yapılan sporları şöyle bir sıraladığımızda, bu cisim olmaksızın zengin bir spor ve oyun hayatından söz etmenin ne kadar güçleşeceğini anlayabiliriz.

Acaba küre dediğimiz cismin, hemen bilemediğimiz, anında tanımlayamadığımız bir gizemi söz konusu olabilir mi? Niçin fala bakma ve geleceği bilme sembolü olarak başka cisimlerden önce, kristal bir küre hafızalara kazınmıştır?

Üzerinde yaşadığımız "yerküre" niçin yer "küre"dir? Büyüklüğünü tasarlamakta bile zorlandığımız bazı gök cisimlerinden tutun da, en küçük bir canlı hücreye, atoma, hatta atomun elemanlarına kadar bütün bir varlığa biçimini veren cisim: Küre.

Düşünce tarihinde de, bu gizemli cisimle ilgilenen filozoflara rastlıyoruz. Birçok geometricinin yanısıra İyonyalı filozoflar Empedokles ve Parmenides geometrik cisimler içerisinde en mükemmel ve en yetkin biçim olarak küreye özel bir önem atfediyorlardı. Onlara göre küre kusursuz ve kendi kendine yeterli bir cisimdi. Einstein uzayı, küre gibi sonlu ve sınırları olmayan bir mekan olarak tasarlıyordu. Öyle ya, küre nerede başlar nerede biter?

Sonsuz değildir ama kürenin sınırlarını tasarlamak ve göstermek geometrik bir muammadır zahir. Einstein uzayı küre biçiminde tasarladığı için olsa gerek, geometride iki nokta arasındaki en kısa mesafeyi de, eğri olarak temellendirmek mümkün olabilmiştir. Bu aynı zamanda 'hareketin' de dairevi ve küresel olduğu anlamına geliyordu.

Bu cismi, geometri ve matematik bağlamında bundan öte değerlendirmek bizi aşar. Lakin aynı cisim, küçük bir çocuğa nasıl çekici geliyorsa, bize de öyle geliyor. Çocukluk çağımız geçeli çok zaman oldu ama, hâlâ bir çoğumuz halı sahadır, kapalı salondur futbolsuz, bilardosuz bir hayat düşünmüyoruz.

Tüm bunların yanısıra, yaşayan önemli filozoflardan birisi olan Peter Sloterdijk'a göre "insan küreler (atmo-sferler) üreten, küreler içre yaşayan bir varlıktır." Hepimizin kendince oluşturduğu bir kişilik atmo-sferi (küresi) vardır.

Şu sıralar moda olduğu üzre, Hint'den, Çin'den apartma deyimlerle "aura", "enerji", "elektirik" vb. denilen şey, aslında davranış biçimimizden düşüncelerimize kadar, kendi eylemimizle, etrafımızda oluşturduğumuz bir "küre" den başkası değildir. *"Ki, yaşam bir şekil meselesidir. Kadim filozofların ve geometrinin deyimi olan 'küre' ile ilişkilendirdiğimiz tezimiz budur. Yaşam, küreler oluşturma ve düşünme aynı şeyin farklı ifadeleridir."1*

Sebepsiz, mesnetsiz yere bazı insanlardan hoşlanmayız, bazılarını kendimize yakın buluruz veya bazı insanlarla muhabbet etmek çok keyif verirken, bazı insanların da ortamından kaçmaya çalışırız. Kimimiz bazı bitkileri, bazı hayvanları çok sever, kimimiz ise sevmez. Aynı şeyi cansız varlıklar, binalar, sanat eserleri, dağlar, denizler için de söyleyebiliriz.

Dağların yüce, denizlerin engin olduğundan, falanca elbisenin çok yakıştığından söz ederiz. Aslında çevremizdeki varlıklara atfettiğimiz bu yakıştırmaların hepsi bir atmo-sfer yani bir "küre" tanımlamasıdır. Ama çoğunlukla bunu bilmi-

yoruz. Hoş kullandığımız her sıfatın bir "küre" tanımlaması olduğunu bilsek ne olur, bilmesek ne olur?

Aslında hiçbir şey olmaz, ama insan yine de zaman zaman merak ediyor: biz bir şeyi yargılarken, hüküm verirken aslında neyi yargılıyoruz? Birileri bize karşı bir "hava"; bir atmo-sfer'le yaklaşırken bunu nasıl algılamak gerekir? Bir düşünelim bakalım!

Örneğin: "Var ya, Cem Yılmaz'ın arabası şahaneymiş" veya " Hocam zamanında King Crimson ne müzik yapardı yaa!" diye yargıda bulunup hüküm verirken, aslında kastettiğimiz ne Cem Yılmaz'ın arabası ne de King Crimson'ın müziğidir. Aslında biz onların çevrelerinde yarattığı atmo-sferleri yani küreleri tanımlamak ve ifade etmek derdindeyiz. İşte olay budur.

Yoksa nedir yani, müzik dediğin ses tonları, araba dediğin ise demir, bakır, teneke nihayet. Ama eloğlu demire bakıra şekil verip, onunla nasıl bir atmosfer yaratmışsa veya ses tonlarını öyle bir düzen içinde nasıl bir araya getirmişse, ortaya koyduğu atmosfer bizde bir yargının oluşmasına yol açıyor.

Yolda yürürken, bir başkasına tokalaşmak üzere elimizi uzatırken, kendimizi yüksek bir yerlere koyup, bize bir fikrini anlatan bir başkasına alaycı havalarla bakarken, biz de kendimize bir şekil vermiyor muyuz? (Yaşam şekil verme meselesidir.)

Her akşam tv.lerden oturma odalarımıza sarkan medyatik kakavanları, şöhretli, akıllı ve yakışıklı gazetecileri bir gözlerimizin önüne getirelim.

Geçenlerde bir konferansta bunlardan birkaç tanesiyle karşılaştım. Arkadaş adamlar ne atmo-sfer yapıyorlar, ne duruş sergiliyorlar be... Adam kansere ilaç bulsa öyle durmaz yani. General De Gaulle' de böyle hava, böyle "küre" yoktur. Bereket Aslan Özdemir yetişti de hemen uzadık oralardan. Neyse...

Dilimizde küre cismi sayesinde bir işlev gören, ne güzel deyimler türedi, türüyor: "hava yapmak", " hava basmak", "havalara girmek", " balon uçurmak", "şekil yapmak", "ayar vermek", "gaz vermek", "gazını almak", "rüzgâr yapmak" bütün bu ve benzeri deyimler, ancak bir atmo-sfer, yani küre ilgisi içinde anlam taşıyorlar.

Bilinç altında, üstünde bir yerlerde bir küre; bir sfer sezgisi olursa "hava atmak" deyimi anlam kazanıyor. Yoksa neyin havasını nereye basacaksın, uçar gider. Öyle ya... Fakat meselenin daha ciddi bir yanı var: Filozof Sloterdijk aydınlanma çağına kadar insanın yerküre üzerinde kendisini nisbi bir güven içerisinde hissettiğinden söz ediyor.

O zamana dek üzerimizdeki "gökkubbe" bizi örten, sarıp sarmalayan bir "yarı küre" olarak koruyucu, kavrayıcı ve kapsayıcı bir anlam taşıyordu. Henüz insanda sonsuz uzay bilinci olmadığı gibi, bu sonsuz uzayda yalnız olup olmamak gibi ürkütücü bir soruyla da meşgul değildik. Dünyanın dışındaki bilinmeyenler bizi ilgilendirmiyordu. Üzerinde yaşadığımız kürede, insandan kaynaklanan ve insana ait olan sorunlarla başa çıkılabiceği kanaati yaygındı.

Ancak bilim ve teknolojik gelişme süreci içerisinde, uzayın keşfi, üzerimizi örten "yarıküre"nin yani gökkubbe'nin yırtılmasına, yerküremizin üzerindeki koruyucu kabuğun delinmesine yol açtı.

Gökkubbenin yırtılması, uzayın sonsuzluğu, sessizliği ve bilinmezliği ürkütücüydü. Şöyle diyordu Pascal: "Sonsuz uzayın, ebedi suskunluğu beni korkutuyor." Hayal gücümüzü biraz zorladığımızda uzayın hakikaten ne denli ürkütücü olduğunu, insanın tüm kibir ve azametinin bu evrende komik ötesi bir anlam taşıdığını sezebiliyoruz.

Avrupalılar 15 yy. dan itibaren dünya haritalarını ve resimlerini küresel biçimde tasarlamaya başlıyorlar, küre cismini adeta fetişleştiriyorlardı. Bunun gelişigüzel bir rastlantı olduğunu düşünmek de hayli zor görünüyor. Belki de insanlığın bütün zamanlar için ancak bir küre üzerinde varolabileceği sezgisi veya bu yönde bir içgüdü, insanları yönlendiriyordu. Yeryüzünün bir küre olarak tasarlanması ve daha sonra bunun bizzat yaşanarak kanıtlanması insanlık tarihi açısından en büyük devrimlerden birisi değil miydi?

Bugün yerkürenin bir küre olduğunu, bir başka kürenin; gözlerimizin içinden bakarak görebiliyoruz. Gözlerimiz; bu mikro küreler, yerküre de dahil koskoca küreleri içine alabiliyor, kavrayabiliyor.

Yerküre: *"Bugün küreselleşme anlamına gelen her şeyin bu ekzantirik bilyeyle oynamaktan ileri geldiğini göstereceğiz"2* İlginç bir noktaya geliyoruz:

Rengârenk bir cam misket belki de insanın ürettiği en güzel, en albenili objelerden birisidir. Ben şahsen çocukluğumda hayranlık ve şaşkınlıkla bu cam kürenin içindeki renklere bakar, onu bir başka küreye; gözüme yanaştırır, içindeki renklerin nasıl yerleştirildiğini anlamaya çalışır ve onunla oynayarak eskitmek isterdim. Hatta renklerinin gizemini çözmek için, cam misketi kırdığım ve sonra da hayal kırıklığına uğradığım da çok olmuştur. Oysa akıllı çocuklar misketlerine gözleri gibi bakar, üzerlerinde çizik bile olmamasına özen gösterirlerdi.

Bugün koca koca devlet adamlarının, dev şirket yöneticilerinin, sermaye baronlarının üzerinde yaşadığımız mavi miskete yaptıkları ve "küreselleşme" tanımıyla dile getirdikleri muamele, misketin gizine, güzelliğine hâkim olmak amacıyla, onu kırıp parçalamak çabasından başka nedir ki? Bu gizemli mavi misketin; yerkürenin kırılması, sonuçta edilgen seyircilerden çok o misketle sorumsuzca oynayan etkin oyuncuları hayal kırıklığına uğratmayacak mıdır?

İnsanın, haz ve ihtiras duygusunun zirvelerinde dolaşırken, budalalığın da zirvesinde olduğunu farketmemesi acıdır.

Aydınlanmanın yırtılarak açılan penceresinden içeriye dolan kozmik buzlanma, insanın yaşam alanını (küresini) tehdit etmektedir. Yeni çağda üzerini örtebilecek koruyucu bir kabuktan; gökkubbeden mahrum kalan insanlık, bu tehdide karşı, yapay bir dünya, medeniyet ve teknoloji tesis ederek, karşı koymaya çalışıyor. Sloterdijk'ın deyimiyle bu: "Avrupa-Amerika teknik titanizmi-

nin son ufkudur."

Zamanında, insanın, birlikte yaşaması mümkün olmayan hakikatleri, büyük bir ustalıkla dile getiren Nietzsche, yerküreye karşı yürütülen modern girişimciliğin sonucunu "binlerce soğuk ve boş çöle açılan kapı" olarak eğretiliyordu. Bugün yerkürenin, üzerinde yapayalnız ve korku dolu insanların yaşadığı, soğuk bir endüstri çöplüğüne dönüşmesini daha iyi tasvir edecek başka bir ifade göremiyorum.

İnsanın tüm bir varoluşu içeren maddi ve manevi küreler hakkında bilgi edinmesi, onu henüz edinemediği ve belki de asla edinemeyeceği bilgiler alanına ilişkin olarak, derin bir yalnızlık ve korkuya sürüklemiştir. Bilinmeyenler alanından edinilen her bilgi, insan için bilinmeyenler alanının daha büyümesine ve genişlemesine yol açıyor. Bu ürkütücüdür. İnsanın bildikçe, bilgisizliğinin büyüklüğü karşısında şaşkınlığa uğraması, renkli misketi kıran çocuğun şaşkınlığından farksızdır.

Avrupa-Amerika teknik titanizmi bu şaşkınlığı aşabilmek, yalnızlığı ve korkuyu yenebilmek için yapay ikame önlemler peşinde koşuyor. *"Büyük teknik medeniyet, refah devleti, dünya pazarı, medya sferi: bütün bu büyük projeler kabuksuz zamanda, imkânsızlaşan hayali küre güvenliğini yeniden tesis etmeyi amaçlamaktadır. Artık ağ'lar, sigorta poliçeleri, gökkubbenin yerine geçmelidir. Telekomünikasyon küresel varlığı taklit etmelidir. İnsan vücudu elektronik bir medya derisi içinde yeni bir bağışıklık sistemi oluşturmak istemektedir."3*

Tüm bunlar aynı zamanda bir medeniyet projesinin de umarsızca can çekişmesine işaret ediyor. Hayatın, doğal varlığın ve varoluşun yerine, kul yapısını ikame etmenin imkânsız olduğu açıktır. Gökkubbenin yırtılmasından sonra, Avrupa-Amerika teknik titanizmi bütün bir varlığı yerküreye indirgeyerek, teknik imkânlar sayesinde bütünlükten ve birbirinden uzak kara parçalarını, küreselleştirmeye çalışıyor. Buna imkân yoktur.

Şimdi ABD' nin Irak'da sergilediği vahşeti, petrol meselesinden, evangelist-yahudi mistisizmine kadar çeşitli kapsamlarda anlamaya ve algılamaya çalışmanın yetersiz kaldığını görüyoruz.

Elbetteki işin içinde petrol de var, silah ticareti de var, bilmem ne mistisizmi de... Bu gerekçeler soyutlama yeteneği sıfır olan politikacı ve gazeteciler için, bir düşünce atmosferi olarak yeterlidir. Onların kapasitesinden fazlaca yetkin bir açıklama da beklemiyoruz, elbetteki bir misketten yola çıkıp, bir kosmos tasarımına ulaşmak gazeteciyi aşar. Ama ara sıra, bu somut zeka adamların etkisi dışına çıkıp, filozofların da ne dediğine kulak vermek iyi oluyor, güzel oluyor. Ben kendi adıma, üstad Peter Sloterdijk'a teşekkür ederim.

1 Peter Sloterdijk. Sphaeren, I. Blasen. S. 12 Frankfurt 1999
2 Sloterdijk, age. I Blasen. S. 24
3 Sloterdijk, age. S. 25

otaftali@hotmail.com

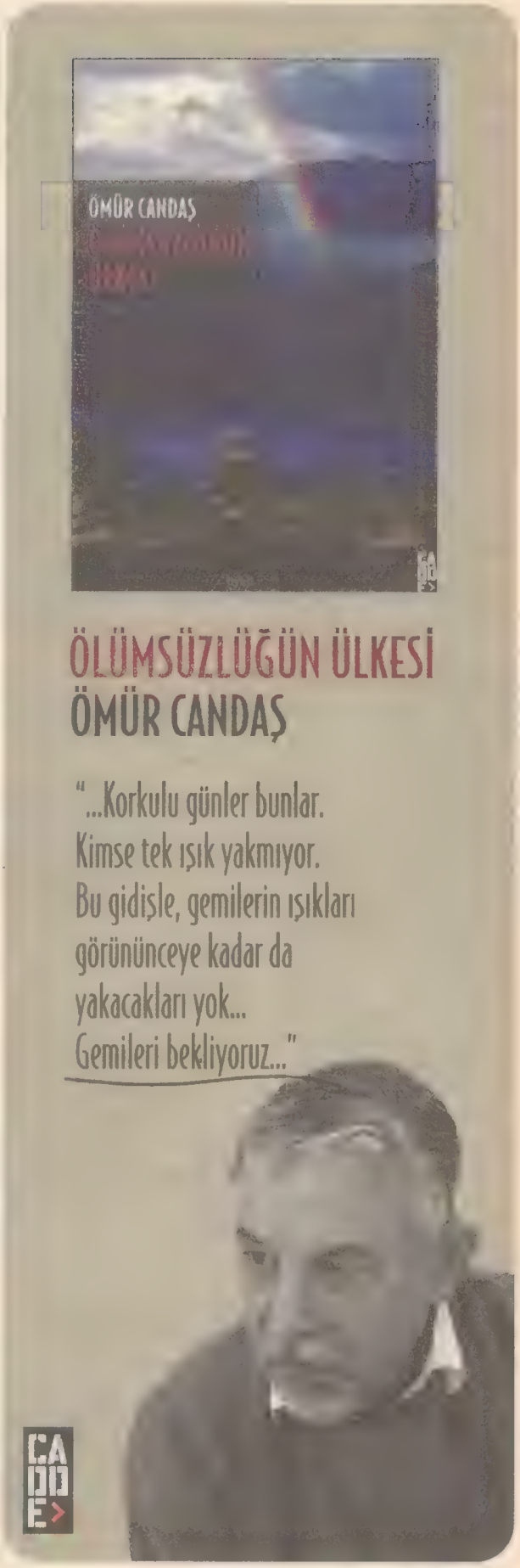

Paulo Coelho

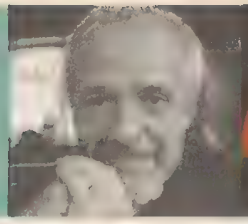

İnançla ilgili üç hikâye

Aramaktan çekinme

Sri Ramakrishna, nehirin öte yanına geçmek üzere olan bir adamın hikâyesini anlatır. Adam nehri geçmeye hazırlanırken hocası Bibhishana yanına gelir, bir kağıda bir şeyler yazar ve adamın sırtına yapıştırır. Sonra da şöyle der: "Sakın korkma. İnancın bu nehrin sularının üzerinden yürüyerek geçmeni sağlayacak. Ama inancını kaybedersen anında boğulacaksın."
Adam Bibhishana'ya inanır ve karşıya geçmek için nehrin üzerinden rahatça yürümeye başlar. Ancak yolun yarısında bir anda öğretmeninin sırtana yapıştırdığı kağıta yazılanı okumak için dayanılmaz bir istek duyar.
Uzanıp kağıdı alır ve üzerinde şu yazıyı okur: "Sevgili tanrım Rama, bu adamın nehri geçmesine yardım et."
"Yani hepsi bu mu?" diye düşünür adam içinden. "Hem bu Tanrı Rama da kim?"
Ve aklına şüphe düştüğü anda suya batar ve boğulur.

Melek kefareti açıklıyor

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde çölde yaşayan rahipleri anlatan metinlerin toplandığı Verba Seniorum, sadece haftada bir kez yemek yiyerek bir yıl boyunca oruç tutmayı başaran bir münzevinin hikâyesini anlatır.
Münzevi kefaretinin sonu geldiğinde gökyüzüne bakar ve Tanrı'dan İncil'de yer alan bir pasajın gerçek anlamının ne olduğunu kendine açıklamasını ister. Hiçbir cevap gelmez.
"Ne boşa harcanmış bir zaman" diye düşünür kendi kendine; "Büyük bir fedakarlık yaptım ve buna rağmen Tanrı soruma bir cevap bile vermedi. İyisi mi gidip bir başka rahibe bu metnin anlamının ne olduğunu sorayım."
İşte tam o anda bir melek görünür.
"Bu geçen on iki ay boyunca tuttuğun oruç sadece kendini diğerlerinden daha üstün olduğunu düşünmene sebep oldu. Bu yüzden Tanrı haykırışını dinlemedi." der ve ekler: "Ancak tekrar alçakgönüllü olup bir başkasından yardım istemeyi düşündüğün zaman beni sana gönderdi."
Ve melek rahibe duymak istediği şeyi söyler.

Geri dönüş kanunu

Adam Fransız Pirenelerinde bir vadiden geçiyordu, o sırada yaşlı bir çobana rastlar. Çoban yemeğini adamla paylaşır ve ikisi uzun bir süre hayat hakkında konuşurlar. Bir noktada sohbet Tanrı'nın varlığı konusuna odaklanır.
Adam "Eğer tanrıya inansaydım, özgür olmadığımı kabul etmek zorunda kalırdım" der, "Yaptığım hiçbir şeyin benim sorumluluğumda olmadığına inanırdım. Çünkü insanlar Tanrı'nın her yerde olduğunu, geçmişi, şu anı ve geleceği bildiğini söyler."
Bu sözleri duyan Çoban bir şarkı söylemeye başlar. Dağlarla çevrili olduklarından müzik yumuşak yumuşak yankılanır ve bütün vadiyi doldurur.
Birdenbire çoban şarkı söylemeyi keser ve herkese ve her şeye lanetler yağdırmaya başlar. Çobanın bağırışları da dağlara çarpıp oturan iki adamın olduğu yere geri döner.
"Hayat bir vadidir, dağlar Tanrı'nın bilincidir ve insanın sesi onun kaderidir" der çoban. "Şarkı söylemek ya da lanet yağdırmak konusunda özgürüz. Ama yaptığımız her şey O'na kadar gider ve sonra aynı şekilde bizlere geri döner. Tanrı bizim yaptıklarımızın yansımasıdır."

"Avrupa'nın her noktasında Bulgar olabilmeliyim"

Georgi Konstantinov

Hasine Şen

Günümüz Bulgar şiirinin önde gelen isimlerinden biri, Georgi Konstantinov, İstanbul'daydı. Uluslararası P.E.N. Kulüpleri Federasyonu Türkiye Merkezi'nin davetlisi olarak TÜYAP'a katılan şairle Miniatürk'ü gezerken günümüz Bulgar edebiyatını, Bulgaristan-Türkiye arasındaki komşuluk ilişkilerini, önerdiği "Avrupa Birleşik Devletleri" modelini ve bu modele bağlı olarak oluşan yeni sanatçı kimliğini konuştuk.

Hasine Şen: Sohbetimize isterseniz "komşuluk" kavramından başlayalım. İstanbul'a da zaten ana teması olarak bu kavramı seçen Kitap Fuarı'nın misafiri olarak geldiniz. Fuar kapsamında yapılan söyleşide diğer katılımcılarla birlikte (Kata Kulavkova, Luan Starova, Ivo Frbezar) Balkanlar'da daha sağlıklı dostluk ilişkilerin nasıl sağlanabilir, "Balkanlı", "Balkanlaşma" gibi terimler olumsuz anlamlarından nasıl arındırılabilir, bazı Balkan ulusları tarihi geçmişin gölgesinden nasıl kurtulabilir gibi soruların cevabını aradınız. Şimdi isterseniz komşuluğu Türkiye-Bulgaristan boyutuyla ele alalım. Aslında halk olarak komşuluğu aynı şekilde tanımlıyoruz. Örneğin ev değil, komşu satın alıyoruz, komşumuzun külüne bile muhtaç oluyoruz (komşuluk konusunda benzer deyim ve atasözleri çoğaltılabilir) yine de komşumuzla aramızda bir sınır çiziyoruz, duvarlar örüyoruz, tarlalarımızın arasına bir taş koyuyoruz en azından. Bulgaristan'ın bazı yerlerinde "komşuluk" (Bulgarca'da da bu şekilde kullanıyor) diye bir kavram var. İki komşu evin bahçelerini birleştiren kapılara komşuluk denir. Yani komşumuz ile kendi aramızda avlu örerek sınırlarımızı tanımlıyoruz, ama yine de kendi alanımıza girip çıkması için bir aralık bırakarak onu da dahil etmiş oluyoruz bu alana. Bu anlamda Türkiye ile Bulgaristan arasındaki komşuluk ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Georgi Konstantinov: Son derece olumlu görüyorum ilişkilerimizi. Edebiyat alanında daha yeni yeni başladı işbirliğimiz ama olumlu sonuçlar alacağımıza inanıyorum. Şu anda burada olmam bile bunun bir göstergesi. Dün örneğin şiirlerimin Türkçe'ye çevrilmesi konusunda bir yayınevi temsilcisi ile görüştük, Anton Donçev ve yakında aramızdan ayrılan Yordan Radiçkov gibi yazarlarımızın eserlerinden de söz edildi. Benim birkaç şiirim çevrilmişti ama bu 10 yıl önceydi. Yazdığım çocuk kitapları da dahil edilebilir bu projeye, yedi-sekiz çocuk kitabım da var. Tersi de olabilir tabii ki. Diğer alanlarda zaten işbirliği içindeyiz. Bulgaristan'da birçok Türk yatırımcı var, Türkiye'de çalışan Bulgarlar var, gelecekte de her şeyin daha iyi olacağına inanıyorum. Ben şu sonuca vardım: biz aslında birbirimizi tanımıyormuşuz. Sırbistan'a gittiğimde de büyük şaşkınlık yaşadım. Libya veya daha uzak bir yer hakkında daha çok şey bildiğimin farkına varıyorum, Latin-Amerikan şiirini diğer Balkan ülkelerinin şiirinden daha iyi tanıdığımın farkına varıyorum, ama Arnavut edebiyatı ne durumda, örneğin bilmiyorum. Kadere dışında da pek kimseyi tanımıyorum.

Sorunlar da aslında hep komşumuzu yeterince tanımadığımızdan kaynaklanmıyor mu? Bu konuda da öncülük eden yazarlar, sanatçılar olmalı.

Sanatçılar, bir de basın mensupları. Her iki gruba da çok önemli görevler düşüyor bu alanda, asıl elçilik görevini yapan onlardır çünkü. Birbirimiz hakkında bilgileri her şeyden önce kitaplardan, gazetelerden, televizyondan ediniyoruz, komşularımız hakkında fikirlerimizi onlar şekillendiriyor. Bu fikirler de her şeyden önce insani olmalı, iyi niyet üzerine kurulmalı, siyasal amaçlara hizmet etmemeli. Hoşgörü ve iyi komşuluk ilişkileri, Bulgar PEN kulübü programının temel unsurlarından birisidir. Aynı anlayışı bu kuruluşun Türk, Sırp, Romen, Yunan, Makedon temsilcileri de paylaşıyor. Dostluk ve iyi komşuluk ilişkileri açısından görevimiz çok önemli, en önemli demiyorum ama, öncülük bizde olmalı. Çünkü biz bilgiyi dolaysız bir şekilde insandan insana aktarıyoruz.

Fotoğraflar: A. Cengiz Kahraman

Her zaman da böyle olmuştur, yazarlar dostluğun başında olmuştur her zaman.

Söylediklerimin bir kısmı, maalesef, sadece umutlarımı ve dileklerimi yansıtıyor. İletişimimizde ileriye doğru gittiğimizi gösteren veriler var ama bunlar yeterli değil. Yaptıklarımız hâlâ yetersiz. Ben diyelim, aklıma estiğinde, manevi veya başka türden bir ihtiyaç duyduğumda uçağı binip İstanbul'a gelebilmeliyim, veya Üsküp'e gidip oradaki dostlarımla istediğim zaman görüşebilmeliyim. Bu tür iletişim için her türlü imkânlara sahip olmalıyız, maddi imkânlar da dahil, hem de bu tür bir ortam mevcut olmalı. Ben bazen gereğinden fazla iyimserlik gösteririm. Bu konuda iyimserliğimin karşılık bulacağını umuyorum.

Peki kitap fuarından izlenimleriniz nelerdir?

Bu fuar beni birçok açıdan şaşırttı. Daha önce Frankfurt, Tel Aviv ve Kudüs'te kitap fuarında bulundum, Sofya'da Kültür Sarayı'nda da her yıl kitap fuarı yapılır ama burada gördüğüm etkinlik hem boyut, hem mimari düzenleme, hem sunulan kitapların çeşitliliği açısından inanılmaz derecede etkileyici. Beni daha da şaşırtan başka bir konu var: hayatımda hiç bu kadar genç insan bir arada görmedim. Fuar alanı fıkır fıkır kaynıyor, gelenler de genelde hep genç insanlar. Üstelik kitabın kaderi sorgulandığı bir ortamda, okuma alışkanlığının görsel medya ve internet karşısında çok fazla kan kaybettiği bir ortamda bu kadar genç insanı bir arada görmek, bu inanılmaz bir olay. Demek ki kitap bu insanların hayatında gerçek bir yer alıyor hâlâ. Öğretmenlerinin eşliğinde gelen öğrenci gruplarının bolluğu da dikkatimi çekti, çocukları o yaşta okumaya yönlendirmek de çok önemli çünkü.

Kitap okuma konusundaki kendi değerlendirmelerimiz çok daha olumsuz aslında. Dışarıdan bakıldığında Bulgaristan'da da kitaba hâlâ önem veriliyor gibi görünüyor. Kitap Fuarı kapsamında yaptığınız konuşmanızda, son şiir kitabınızın 25 bin'lik bir tiraja ulaştığını belirttiniz örneğin. Bu, Bulgaristan ölçüleri için son derece yüksek bir rakam sayılır. Demek ki Bulgaristan'da da kitap okuyan insan sayısı oldukça fazla. Yoksa bu kişisel bir başarı mı? Veya şiirin diğer yazın türlerine göre daha ön planda olduğu sonucunu çıkartabilir miyiz bundan?

Yanıtım biraz daha karmaşık olacak. Yaşadığımız büyük toplumsal değişikliklere, tüm o çalkantılara ilk tepki veren şiir oldu diyebiliriz. Bu da gayet doğaldır çünkü düz yazı daha fazla zaman ister, üretilmesi daha güçtür. Bu nedenle günümüz Bulgar edebiyatı içinde şiir daha avangart bir konuma sahiptir. Seni Buraya Kadar Sevdim (Obicham te Dotuk) başlıklı son kitabım ise bu tiraja on yıl gibi bir sürede ulaştı, on beş baskısı yapıldı bu süre içinde. Bu kadar okur çekmesinin nedenlerine gelince: bir defa lirik şiirler içeriyor, aşkla ilgili şiirler; insani duygu açısından sefalet yaşanan bir ortamda çıktı bu kitap, bu da önemli bir etkendi. Siyasi çekişmelerin yoğun olduğu bir dönemde insanların aşk, sevgi gibi olumlu duygulara büyük özlem duydukları ortaya çıktı. Bu kitap aracılıyla okurlarımla belki 150-200 defa buluştum. Şiir okumaları düzenledim. Şiir okumaları, okurlarımla buluşma açısından çok önemli bir özelliğimdir. Bu alanda Bulgar şairleri arasında öncülük yaptığımı söyleyebilirim. Şiirlerimi okumayı seviyorum, sahne sanatçısı pozlarına girmediğim için de okurlarım bu canlı buluşmaları takdir ediyor. Belki herkes kitabımı alamaz ama şiir okumalarıma herkes gelebilir. Okurlara benzer bir yoldan ulaşmak için Şiir Dinletisi başlıklı kitabım CD ile birlikte satışa sunuldu, şiirlerimi yine kendim okumuştum. Kitapların yarısına CD ilave edilmişti ve bu kitaplar hemen tükendi, hatta bende bile bir örneği yok şu anda. Demek ki okurlar şiirin ötesinde şairin sesine de önem veriyorlar.

Geçiş dönemin ilk yıllarında siyasi ve ekonomik yenilikleri kültürel alanda ilk ifade eden şiir oldu dediniz. Şu andaki durum ne?

Düz yazı alanında da günümüzü ifade eden birçok başarılı yapıt çıktı. Vladimir Zarev'in Yıkım (Razruha) başlıklı romanını örnek olarak gösterebilirim. Alek Popov'un bazı kitaplarından da bu anlamda övgüyle bahsedebilirim, ör-

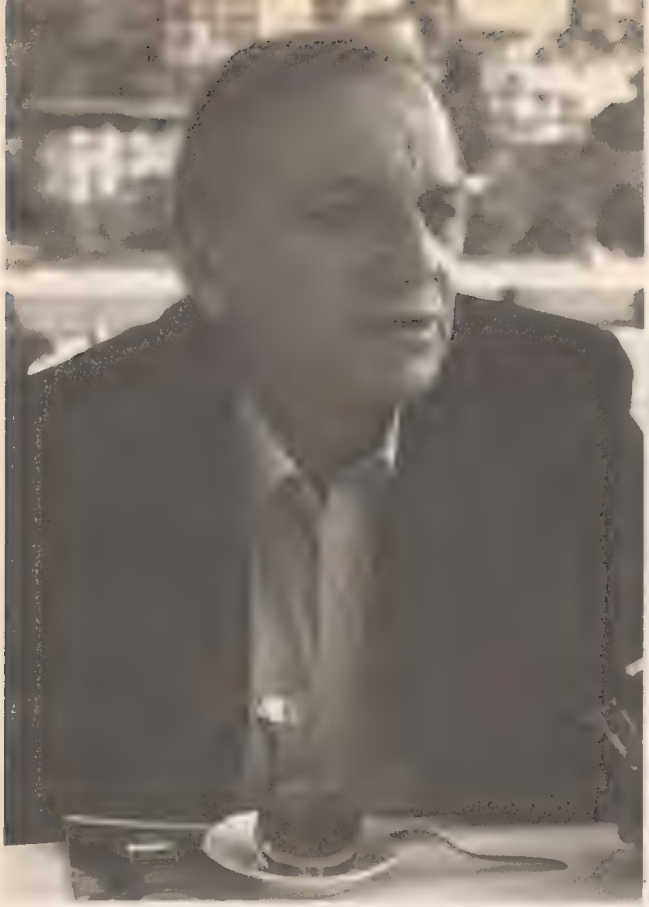

neğin Londra Görevi (Misiya London) romanı ve bazı öyküleri. Öyküleri genelde mizahi bir üslupla güncel konuları ele alır. Yıkım ise toplumumuzun daha derin, analitik çözümlemesini içerir. Bunların dışında da başarılı yazarlarımız var. Sayılarının artmasına sevindirici bir gelişme olarak bakıyorum çünkü Bulgar edebiyatında düz yazı alanında elde edilen başarılar genelde tarihi konuların işlendiği yapıtlarla sınırlıdır.

Her dönemin kendine ait sıkıntıları vardır kuşkusuz. Günümüzde Bulgar yazarlarının karşılaştığı temel sorunlar nelerdir? Siz her iki dönemi de tanıyan bir yazar olarak şu andaki iklimi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sosyalizm döneminde Bulgar Yazarlar Birliği'nin yöneticileri arasında yer alıyordum, kültür gelişimle programında belirlenen tüm maddelere uymam bekleniyordu, o günlerde "Plamak" dergisinin başına geçmiştim (şu anda da halen bu derginin redaktörlüğünü yapıyorum). O yıllarda yazma veya yazmama konusunda müthiş bir baskı altında hissediyorduk kendimizi. Öyle bir dönemde ben mizahi bir şiir dizisi yazdım. Bu şiirler popüler gazetelerin ilk sayfalarında çıkmaya başladı. Öncü edebiyat gazetesi Edebiyat Cephesi'nde (Literaturen Front) "Mahalle Toplantısı" başlıklı bir şiirim çıktı. "Canlı Modelden Resim" başlıklı başka bir şiirim temel mizah ve karikatür gazetesi Starşel'de çıktı. "Dinozor" başlıklı bir başka şiirimin konusu ise, Parti liderlerinin ciddi bir hatası ve sorumsuzluğu nedeniyle Ruse'nin üzerinde oluşan kimyasal bulut-tu. O da Eylül (Septemvri) ve Edebiyat Cephesi'nde çıktı. Bu şiirlerinin bazılarının belirli bir hedef kişisi vardı, ama bürokratik mekanizmanın üstlerinde yer alan genelleştirilen bir tipti bu. Belirli bir isim yoktu kafamda, genel bir imajdı çizdiğim ama genel sekreterimiz Todor Jivkov bu kişide kendini tanıdı. Bir şiirim için "Burada anlatılan ben olamam, benim köpeğim yok ama bu şiirde anlattığı kesin benim" demiş. Politbüronun iki günlük tartışmasına neden olmuş. Orada konuşulanları daha sonra, Politbüro arşivleri açıldıktan sonra öğrendim. İşimden hemen alınmamı engellemek için uzun bir tedavi bahanesiyle hastaneye gitmem icap etti. Bu 1988 yılında oldu. Hemen ertesi yıl zaten Berlin Duvarı yıkıldı ve Jivkov görevden alındı. Ben tüm bunları son derece doğal gelişmeler olarak görüyorum, çünkü, şiir, özellikle de mizah ve sosyal içerikli şiirin özü zaten devletin normlarına karşı gelmektir.

1989'dan sonra da karşıt siyasi görüşe sahip gruplarla bazı sorunlarım oldu. Sofya'nın caddelerinde kendi ölüm ilanımı gördüm, bu 1991'deydi. Fotoğrafımla ve en çok bilinen bir şiirimle birlikte basılmıştı, disident olarak tanımlanan bir şiirimdi bu. Bu ölüm ilanı benim merkezde değil, biraz daha sağda yer almamı düşünen bazı gruplar tarafından hazırlanmıştı şüphesiz. Bu ilanı hâlâ saklıyorum çünkü bizde bir inanışa göre ölüm ilanını gören çok yaşarmış. Eskiden korkunç bir ideolojik baskı altındaydık. Dışına çıkmamanız gereken kesin çizgiler vardı, bu çizgileri sık sık da aşıyorduk. Bunun sonucunda da yazarlar ve kitaplar sorun yaşıyordu. Şimdi bu ideolojik baskı ekonomik baskıya dönüştü. Yayınevi sahibi bir şeyi beğenmiyorsa benzer bir durum oluşuyor. Veya kitabınızın sponsorluğunu yapan iş adamı ile aynı sıkıntıyı yaşıyorsunuz. Şöyle olaylar da olmuyor değil. Zengin bir kişi karşınıza geçip size şu kadar kaynak sağlayabilirim, ama kitabınızın içinde benim olumlu bir yansımam olmalı. Yani, baskı yine var. Ama daha özgür bir ortamda yazdığımız, düşüncelerimizin bağımsız olduğu bir gerçek. Söz ettiğim o baskıların dışında kaldığın sürece bir sorun yok.

Bizde her şeyde olduğu gibi, edebiyatın geleceğini de zor bir yol olarak görüyorum. Ekonomik sorunlarımız var, eğitim alanında sorunlarımız var. Var olan tüm eski düzen yıkılıyor, yerine yeni bir şeyler oturtulmaya çalışılıyor. Yeni çıkan basımevleri ve kitap dağıtım şirketleri o eski güçlü kitap basım-dağıtım siteminin yerini dolduramıyor. Yine de zamanla bu sorunların çözüleceğine inanıyorum, genç bir demokrasi söz konusu. Geçmişte bir çok hata yapılmış olsa da telafi edebileceğimizi düşünüyorum. Kitap Fuarı'na davetli olan diğer yazarlarla yaptığımız konuşmalardan bunun aslında Doğu Blok'unun ortak bir sorunu olduğunu anladım. Belki Slovenya, Çek Cumhuriyeti, Polonya gibi ülkeler bu sorunlarını çözmüşler artık. Biz daha yeni yeni boğuşuyoruz onlarla.

Balkanların geleceği ile ilgili "Avrupa Birleşik Devletleri" modelini öneriyorsunuz. Bu modeli açıklayabilir misiniz?

Güneydoğu Avrupa'da yer alan tüm ülkelerin Avrupa Birliği'ne girmesi bu ülkelerin bir çok sorununun çözümünü getirecektir. Ekonomik anlamda daha güçlü devletlerin diğer devletlere yardım edip onları etkileyeceğini düşünüyorum. İlişkilerin de bir dengeye bağlı olacağına inanıyorum. Böyle bir ortamda sınırlar sembolik olacak. Tüm faaliyetler, ticaret olsun, sanatsal bir uğraş olsun, tüm bunlar daha insani bir rekabet içinde gelişecek. İnsan

haklarına saygı gösterilecek. Farklı etnik gruplar kendini ifade edebilecek. Mesleki açıdan gerçekleşmen, daha başarılı olman başka bir yere gitmeni gerektiriyorsa bunu yapabileceksin. Buna da kimse olumsuz bir olgu gibi yaklaşmayacak, şu ana kadar olduğu gibi. Avrupa ortak vatanımız olacak.

Sanatçı kimliğinizi bu anlamda nasıl tanımlıyorsunuz: Bulgar, Balkanlı, Avrupalı...?

Ben kendimi Avrupa'nın hem köklerinde, merkezinde görüyorum, hem de periferisinde. Balkan Yarımadası Avrupa'yı sanatsal açıdan çok beslemiştir çünkü. Hem Trakya sanatı, ilk Slav yapıtları da, burada maketlerini gördüğümüz eşsiz tarihi yapıtlar, diğer Balkan ülkelerinin değerleri, ortak folklorumuz... Avrupa Birliği'ne böyle zengin bir emanetle gireceğiz biz. Bu ortak alana vereceğimiz değerlerimiz var. Onların da bizimle paylaşabilecekleri şeyleri var. Her şeyden önce demokratikleşme sürecimizin üzerinde etkisi olacağına inanıyorum. Milli duygularımızın sınırlarından kurtulacağız, yerel sorunlarımıza ortak çözümler bulacağız...

Son derece olumlu bir tablo çizdiniz.

Evet, haklısınız. İçinde bulunduğunuz ortam size sadece belirli bir oranda olumlu düşünceye izin verir. Benim olumlu düşünme gücüm hep bu oranın üzerinde oldu. Buna daha akılcı bir yaklaşım da denebilir. Genel olarak sanatçıların siyasetle uğraşmasına karşıyım, çünkü hayal güçleri belirleyici oluyor. Ama özellikle bu konuda hayal gücümü dizginleyip mantıklı olmaya çalışıyorum ve ülkemin kesin adımlarla Avrupa Birliği'ne doğru yol aldığını görüyorum. 2007'de Bulgaristan Avrupa Birliği üyesi olacak. Şair ve yazar kimliğime gelince: Avrupa'nın her noktasında Bulgar olabilmeliyim, Bulgaristan'da da Avrupalı gibi hissetmeliyim kendimi. Böyle hayal ediyorum en azından. Bulgar olabilmeliyim çünkü insan doğup büyüdüğü yerden, çocukluğundan, kökünden kopamaz. Hayatın insanı nereye götüreceği ise hiç belli olmuyor. Ben hiç ummadığım yerlerde Bulgarlarla karşılaştım, Pakistan'da veya Meksika'da bile. Yeni ülkelerinin kültürlerine uyum sağlasalar da çocukluk, gençlik döneminden kalan, kendilerine ait bazı şeyler de mutlaka taşıyor. Balkanlar'ın çok özel bir enerjiye sahip olduğunu düşünüyorum. Meksika'da yaşayan bir arkadaşımın söyledikleri aklıma geldi. Matematik öğretmenliği yapıyor orada. Bir Meksika'lı öğrencisi derste kalkıp hocam siz çocukluğunuzda memleketinizde neler yiyip içtiniz ki bu kadar akıllısınız diye sormuş. Yani havası, suyunda bile... Farklılıklar çok Balkan Yarımadası'nda ama benzerlikler daha çok.

Komşuluklar da bu benzerlikler sayesinde oluşmuş zaten. Bize de onları koruma görevi düşüyor. Aramızda yeni bir komşuluk açtığınız için teşekkür ediyoruz.

Şiirler Georgi Konstantinov

Akşam, aydınlıkta

Dolunay
Günün sonunda
parlayan bir sıfır.
İçinde yapayalnız kalmış
bir yolun
uyukladığı
yuvarlak
bir dikiz aynası.
Gezginler ve
onaylanmamış dahiler için
bir teselli madalyası.
Benimse ona
sadece
göz yaşlarımı sayıp
onlarla
kaçan zamanın acısını
çıkarmak için
ihtiyacım var.

Bulgarcadan çeviren | Hasine Şen

Ağaç ve Kuş

Ağacın ince tepesinde
Bir çift çırpınan kanat.
Kuş güya uçtu uçacak
Halbuki konmuş oraya.
Dinlence için güvensiz bir yer:
Bir sallanan liman
Ama bu dengesiz dansta
Kuş kendine bir dayanak buluyor.
Tırnakları altında
Yaprakları,
Budağı,
Toprağın kesilmeyen şerbetini,
Yer'in derin nabzını hissediyor...
Sihirli bir an:
Kuşun kökü,
Ağacın kanadı olduğu
Bir an.

Bulgarcadan çeviren | Aziz Taş

*"İTİRAZ EYLERSE BİR NÂDAN ZİYA HAMUŞ OLUR
ÇÜNKİ BİLMEZ KADR-İ GÜFTARİ SÜHENDAN OLMAYAN"* ZİYÂ PAŞA

Taksici Hikâyeleri
ve her daim okunan yazarlar

Taksideyiz. Nişantaşı'nda oturan bir gazeteci arkadaşı evine bırakıp yola devam edeceğim. Arkadaş gazeteci ya, bir iki soru sordu taksiciye. Biraz alaycı mı sordu ne... Taksici bozulduğunu belli etmemeye çalışarak düzgün ve kibar bir dille cevapladı sorulanları. Sanki bu tür sorulara önceden çalışmış gibi hazır ve gayet mantıklı cevaplar. İş olsun diye verilen cevaplardan değil. Hem de tane tane ve yumuşak bir üslûpla...

Gazeteci arkadaşımızın sorduğu sorulardan biri sinema ile ilgiliydi. Son dönem yapılan filmler hakkında ne düşündüğünü, sinemaya gidip gitmediğini sordu. Taksicinin buna cevabı bir hayli ilginçti. Daha doğrusu bir taksiciden duymayı beklemediğimiz bir yorumdu. **"... sinema evrensel bir sanattır. Dili de öyle olmalı. Bir sinemacının anlattığını başka yerlerde de anlayabilmeli insanlar. ...bakın Yılmaz Güney sinemasına, herkes biliyor ve anlıyor. Popüler kültürün var ettiği sanatçı kardeşlerimizin yapıtları bugün çok konuşuluyor olabilir..."** Dönüp arkada oturan arkadaşla göz göze geliyoruz. Şaşkınlık; elbette! Arabanın içine bir gerginlik hakim olmaya başlamıştı ki, gazeteci arkadaşımızın ineceği yere geldik. Arkadaş indi, biz yola devam ettik. Taksiciye; **"Kusura bakmayın, arkadaşım gazeteci olduğu için sizinle laflamak istedi, yanlış anlamadınız değil mi?"** diye sordum. **"Rica ederim, yanlış anlamadım."** diye söze girdi taksici. **"Ben bu tür davranışlara alışığım. Bir gün arabaya bir kaç genç bindi. Bir dergi için anket yaptıklarını söylediler. Bana ne tür kitapları okuduğumu, en çok hangi yazarları beğendiğimi sordular. Özellikle roman okuduğumu söyledim, Rus klasiklerini sevdiğim için de o yazarların isimlerini saydım. Türkiye'den de Orhan Kemal ve Yaşar Kemal'i zaten okuduğumu anlattım. Anketi yapan gençler, Stephan King, Dan Brown gibi yazarları neden okumadığımı, bu yazarların varlığından haberdar olup olmadığımı sordular. Şaşırdım. Çünkü sorma biçimleri alaycıydı. Bu yazarları saymadığım için (onlara göre bilmediğim için) bana cahilmişim gibi davrandılar kendilerince. Bu yazarlar kendi alanlarında hitap ettikleri okurları vardır elbette ama ben popüler olmuş, her yerde adlarından bahsedilen bu yazarları okumuyorum diye, cahil mi oluyorum şimdi. Taksicilik yaptığımız için kültürsüz olabileceğimizi düşünüyorlar. Bakın, ben fırsat buldukça edebiyat dergilerini okumaya çalışıyorum."** Arabanın kaputunu açıp bir şeyler arandı. Aradığını bulamadı. İnanamadım, **"Hangileri?"** diye sordum. **Varlık** dergisini sürekli aldığını, bazen de **Kaçak Yayın** okuduğunu söyleyince daha da şaşırdım. Şaşkınlığımı üzerimden atıp, Kaçak Yayın'ı çıkartanlardan biri olduğumu söyledim. Bu sefer de o bana inanamadı. Çıkartıp derginin kartvizitini verdim ve fırsatını bulur bulmaz dergiye uğramasını ve eğer gelirse, dergi için kendisiyle söyleşi yapmak istediğimi söyledim. Kartviziti inceledi, yüzünde bir gülümseme belirdi. Mutlaka gelmek istediğini söyledi. Geleceğim yere çoktan gelmiştik, indim arabadan. Taksinin

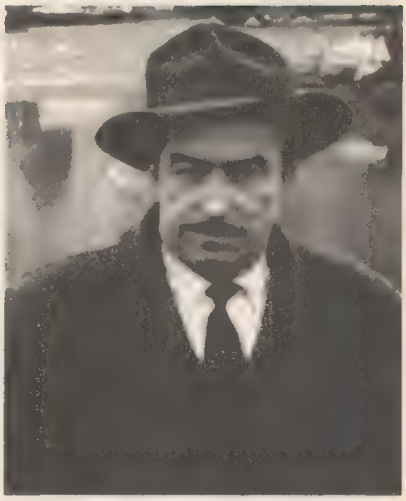

açık peceresinden **"Abi beni çok şaşırtın ya!"** deyince, **"Benim de lüksüm, okumak olamaz mı birader?"** dedi...

Taksicinin yaşı 40-45 vardı. Nereli olduğunu sormadım ama görünüşünden, konuşmasından Adanalı olabileceğini düşündüm. Yılmaz Güney'in **"Boynu Bükük Öldüler"** romanında anlattığı insanlara benziyordu. Belki "Adanalı'dır" düşüncesi bundan dolayı.

Ben bu "sıradışı" taksiciyi ertesi akşam sevgili **Zeki Coşkun**'a anlatınca güldü ve aynı güzellikte bir taksici hikâyesi de o anlattı. Ona da **Erdal Öz** anlatmış.

12 Mart dönemi. **Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan** ve **Hüseyin İnan**'ın idam dosyası meclis onayı bekliyor. İdamı engellemek için çeşitli girişimler yapılıyor. **Erdal Öz, Onat Kutlar** ve **Yaşar Kemal**, dönemin CHP Genel Başkanı **İsmet İnönü**'den randevu alıyor. İnönü'den **CHP**'nin idamlar için red oyu vermesini isteyecekler. Takside giderken **Yaşar Kemal** her şeye, herkese veryansın ediyor. Hem yüksek sesle bağırıyor, çağırıyor, hem de arada kalaylayarak... Şoför yanında oturan bu kızgın delifişek adama dönüp bakıyor iki de bir. Durumu farkeden **Erdal Öz, "Birader kusura bakma, yanındaki arkadaş Adanalı'dır. Biraz da canı sıkkın, onun için ağzını bozuyor"** diye açıklama yapınca, şoför dönüp bir daha bakıyor yanındaki Adanalı'ya. **"Abi, sen Yaşar Kemal misin yoksa?"** diye soruyor. **"He yeğenim"** yanıtı alınca taksici başlıyor sayıp dökmeye; **"Abi ben İnce Memed'i Zonguldak'tayken okudum, lisede Ortadirek'i, şurda şunu okudum... Abi ben senin hiçbir kitabını kaçırmam"** dedikçe Yaşar Kemal **"Sağol yeğenim, varol yeğenim"** diye omuzuna tokat üstüne tokat indiriyor. İnönü'nün köşküne ulaştıklarında taksi parasını Yaşar Kemal veriyor, **"üstü kalsın yeğenim"** deyip yüklüce de bir bahşiş bırakıyor. Şoför bir U yapıp dönüyor ve camı indirip **" Yaşar Kemal, Yaşar Kemal"** diye sesleniyor. **"Söyle canım"** diye dönüyor Yaşar Kemal. **"Ama yine de Orhan Kemal senden daha iyi yazıyor..."**. **"Ulan ben senin..."**.

aslanozdemir@leman.com.tr

ÖTEKİ AŞK NAFER ERMİŞ

O hep sözünü ettikleri aşk, bu aşk mı, benim yaşadığım aşk mı?

O Gitti Ben Kalmadım

Ali Haydar Haksal

Gerçek adımla diğerinin arasında yitmiştim. Adımı unutmuştum. Kendime seçtiğim yeni isim bana yabancıydı. Yolunu şaşırmış gideceği bir yeri olmayan ben, bir kısır döngüdeydim. Kimi ünlesem, kimi aransam? Bundan sonra ne yapacaktım. Kıvırcık sarı saçlar arasında yittiğimi söylesem bana kim inanabilir. Hiç de uygun olmayan bir yakıştırma oldu bu. Hayat, burada bana bir kapı aralamıyor. Yaralarım ve acılarım çoğalıyor. Adımı, kim olduğumu, ne yaptığımı bile bilmiyordum. Bana anlatılması gereken bir şey, ne söylersem söyleyeyim inandırıcılığım kalmadı. Konuşmalarım ile yaşamım arasında bir uçurumdayım.

Seni kaybettim

Halil Gökhan

Bu kez sıcak bir İstanbul akşamıydı. Şehir, iğneli fıçı meydanlarında hayvanların ağzından soluyordu. Arabalar denizin önünde uzayıp giden asfalt traverslerde hızla batıyordu. Kalbim siyah dalgalar kadar sıcaktı.

Çünkü kalbim için mevsim kıştı. Bedenim uzaklara gitmişti. Ruhumsa bilmediğim bir iskelenin ucunda sallanıyordu ve geçmişime taş atıyordum.

Suda genişleyen halkalar arasında senin yüzün belirdi. Çocuk parkı oldu bu yüz. Tenin oldu. Son halkadan sonra gözlerin liman gümrüğündeki demir kapılar tarafından kapatıldı. Kirpiklerini de Teşvikiye'de bir mağazanın kepenkleri altında gözden kaybettim.

Şehrin bütün kahvelerini, çarşılarını, pazarlarını gezmiştik. Oralarda neyi aramıştık? Senin bana benim sana bütün manzaraların önünde ne kadar yakıştığımızın kanıtını mı? Her yerde birlikte olabileceğimizi mi?

Bir tek hastane acil servisi kalmıştı, ama hatırlıyorum ben oradan senin evine gelmiştim ve bileklerimi ovarak can vermiştin bana. Vücudumdaki zehirli ateşi nefesinle içine çekip söndürmüştün. O sırada bilmiyordum, aynı zehirdi şehrin manzaralarından akan ve bütün ayrılıklarımız acil servislerin ötesine düşüyordu. Okul çıkışlarına belki, öğrencilerin okul aşklarından bir günlüğüne ayrıldıkları o buruk ana... Seni böyle bir anda kaybetmedim.

"Seni kaybedecek miyim?" diye sorduğumda kaybettim belki. Bir manzara mutlaka eksik kalmıştı, seni önünde bulamadığım.

Melekler ölmez

Halil ibrahim Özcan

Karanlık yeni çökmüştü. Gecenin ayazında titreyen bedenimi ısıtmak için attığım otel odasının kapısı çalınmıştı. O kendini yalandan kadın yapan adam, bayramımı kutluyordu.

Geldi yatağımın ucuna oturdu. Ellerini göğsünün üstünde birleştirdi. Sıvaları yer yer dökülmüş duvara bakarak konuşmaya başlamıştı.

"Ağaçlar ormanın kendilerinden başladığını sanırlar, toprağı, suyu güneşi unutup. Ya rüzgârı unuturlar ya da kuşları. Oysa onların acıları köklerinde gizlidir. Merhamete hayatı orada bulurlar. Unuturlar sonra bunu. İşte ben de öyleyim evlat, yaşlanmış ağaç dibi. Yaşlanmış ağaç dipleri..."

Yıllardır aynı otelde kaldığımız melek bunları söyledikten sonra karanlığa karışıp gitmişti.

Tahmin

Gülçin Akçay

Korku filmlerini hem severim, hem de nefret ederim onlardan. Çünkü her zaman en beklenmedik adam katil çıkar. Ben de filmin başında gözüme figüran sayılabilecek kadar ufak tefek birini kestirir, bütün filmi adama şüpheyle bakarak geçiririm. Fakat bu sefer de filmin ortalarında, katilin o olmadığı ortaya çıkar. İşin kötüsü, hiç değilse filmin ortasında bunu anlamış olmam bile sevindirici değildir, çünkü zekâmın bu konuda bir rolü yoktur. Benim adam ilk on ölüden dördüncü ya da beşincisi olarak mortu çekmiştir zaten. Bir buçuk saat boyunca "katil benim!" diye bas bas bağıran başrol oyunculardan biri işlemiştir onca cinayeti. Bazen de mantığımı kullanarak en şüpheli görünenin katil olduğuna karar verir, şıp diye bulduğum için kendimle gurur duyar, hatta filmi seyreden başka birileri varsa onların saflıklarıyla dalga geçerim. Bu da çok uzun sürmez, çünkü arkasında bir mezarlık dolduracak kadar ölü varken, başlangıçtan beri topal ve çocuksu olan adamın yüzünde kötü, alaycı bir bakış beliriverir. Nadir de olsa katili doğru tahmin edebildiğim filmler de yok değil, çoğu da kötü kurgulanmış, üçüncü sınıf filmler...

Adnan Özer

KAÇAK GEZİ

El Salvador günleri II

Türkiye'nin Latin Amerika'daki şiir elçisi dediler. Dışişleri Bakanlığı'mızdan görev bekliyorum. Yemeklerine de alıştım doğrusu... Şaka bir yana, Pasifik ve Atlantik okyanusları arasında berzah olan Orta-Amerika'da son derece keyifli bir gezi yaptım, elçilik görevimi de yerine getirdim. El Salvador'u görmek isteyenlere duyurulur: Toprağın olmadığı bir yer adeta burası, her yer, her yan yeşillik.

El Salvador günleri

Kaldığımız yerden gezmeye devam ediyoruz. Sahi nerde kalmıştık? El Salvador denilen ülkenin bir yerlerinde değil de bu satırların yazarının serzenişlerinde. Geçen gün yakın bir arkadaşım -kendisi de yazardır- çıkıştı bana; "Bize gördüğün ülkeyi anlat, Türkiye'deki sıkıntılarını ne yapalım." Bir fıkra vardır; son derece hoşnutsuz, ekşi bir suratla keman çalan adama konser bitiminde sormuşlar, "Üstad, harika çaldınız, ama neydi o yüzünüzün hali, salonu mu beğenmediniz, izleyici de mi bir kusur vardı? "Yok," der adam, "ikisi de iyiydi." Daha sorarlar, şu mu kötüydü bu mu diye, adamdan evet şu kötüydü yanıtı çıkmaz. En sonunda hoşnutsuz kemancı asıl yanıtı yapıştırır: "Ben müzik sevmem de..."

Espri bir yana, bu serzenişler yazıya dahildir. Gezen kıyaslar. Kıyasladıkça üzülür, sevinir, hayıflanır, şükreder. Santa Ana şehrinin girişinde kalmıştı benim zihnimdeki görüntüler. San Salvador'u ne kadar sevmediysem burayı o kadar sevdim. İspanyol barok çağından buraya da bir şeyler taşınmış. Kiliseler, sömürgecilerin seçkin binaları, opera ve tiyatro binası, anıtlar, meydanlar, bunları çevreleyen yerli mahalleleri. Yaşanmışlık, işlenmişlik, ilahilik, otantiklik, anıtsallık, tarihsellik, minimalizm... Kireç sıvalı evler, kiremitler, renk renk boyalı tahta kapılar. Bir şehirde bunlar varsa orası göze de hoş gelir gönle de. Bana gelince, aşırı minimalistim ben, bahçeli küçük evler, dar sokaklar, küçük meydanlar, küçük dükkânlardan ve tezgâhlardan oluşan çarşı, bol kahvehane, küçük küçük restoranlar, lokantalar. Semt sinemaları, yemciler, manifaturacılar, tamirciler, tamirciler... Uzatmayalım, şehir budur, ötesi kötülük. Santa Ana'da hepsini buldum, eski Tekirdağım, eski Batmanım, eski Zeytinburnum, eski Taşlıtarlam (Gaziosmanpaşa), o eski filmlerde ve kitaplarda gördüğüm Latin Amerikam.

Eugenio Martinez Orantes

Şehirdeki ana meydanın hemen yanıbaşında yer alan Ulusal Tiyatro binasında şiir okuması yaptık. Şiir okumasından önce Pablo Neruda'nın arkadaşı eleştirmen José Miguel Varas bir konferans verdi. Konferans Neruda hakkındaydı tabii.

Şiir okuması yapmadan önce uzun uzun, pişkinlikle konuşan şairleri sevmem. Ama neredeyse dünyanın ta öbür ucundan gelmişsiniz, izleyiciler merakla size bakıyor, kimdir necidir bu adam diye. Bir şeyler söylemek gerekir böyle durumlarda. Ben de birkaç cümlecik konuşmalar yaparım selam kelam türünden. Ulusal Tiyatro'da kürsüden ben, "Santa Ana'nın ilk Türkü olmaktan mutluyum" deyince herkes güldü. Türk'ün gitmediği yer yoktur derler, ama burada şansım çok yüksekti sanırım.

Aslında ben insanları anlatmak istiyorum. Eugenio Martinez Orantes'i mesela. Bana o günün armağanı o sevimli ihtiyar oldu. Eugenio şair, başka türde eserleri de var, ama şair. 1932 San Salvador doğumlu. Bir Lübnanlı ile evlenmiş. Bu yüzden bizim Şehrazad -onun kızıyarı Arap. Şehrazad Antakyalılara benziyor, sanki birazdan humus, fava ikram edecek. Şehrazad ile Maria Cristina Orantes bana kadınlardan pek görmediğim şevkati gösterdiler. Eugenio'ya dönecek olursak; ihtiyar delikanlı, çıta gibi incecik, kitaplarını imzalayıp hazır etmiş hepi-

mize. Doğal, sıcak, candan. Trakya'nın ihtiyarlarına benziyor. "Maria Twist" adlı şiirini bitirirken iki damla yaş beliriyor gözlerinde. Görmüş geçirmiş ihtiyar, bir dansçıya olan aşkını anlatıyor bu şiirde. Şehrazat'a soruyorum gerçek bir olay mı diye. Gerçek diyor. Seni unutmayacağım Eugenio, kendi ülkenin ünlü bir kişiliği olduğun halde, kalenderce, arkadaşça, babacan davranışın için. (Bakın burda yine kıyaslama yapmadan duramayacağım. Bizde böyle midir, ünlü yaşlı şairlerimiz, size ortamı zindan ederler; birbirlerinin dedikodularını yaparlar, arsızca fıkra anlatırlar. Onlarla ortak bir etkinlik yapmanız düşünülemez bile.)

Queens's Koleji kızları

Üçüncü gün

6 Ekim 2004 Çarşamba

Saat 10'da Queens's Koleji'ndeyiz. Kız Koleji burası. Ana Istarú (Costa Rica), Marcos Rodriguez Frese (Puerto Rico) ben ve El Salvadorlu genç şaire Teresa Andrade şiir okuyacağız (Bu Tresa Andrade çok genç, persingli erkek yapılı bir kız. Yetenekli çıktı doğrusu. Bana bir demet şiir verdi. Belki ilerde çeviririm paylaşırız. . Edebiyat öğretmenleri kızları mum gibi yapmış, disiplin had safhada. Yine de arkalarda kıkırdaşmalar var. Hele Ana Istarú'nun şiiri esnasında... Ana Istarú festival boyunca vaginasının hallerini okudu durdu. Ben de utandım. Demekki aşamadığım bazı şeyler var. Kızlara bizim Doğu Rüzgârı'ndan (oğlum) selam getirdiğimi söyledim. Şirin oldu.

Akşam muhteşemdi. Çok şiir okuması yaptım ama Los Tacos de Paco'daki bambaşkaydı. Los Tacos de Paco, Paco'nun Takoları demek. Tako, Meksika mutfağından kâm alanlar bilir, mısır unundan yapılan Orta Amerika bazlaması, gözlemesi mi desem öyle bir şey. Paco da şiir sever bir gözlemeci. Pako'nun yeri bahçeli. Tako ocağı, küçük bir büfe ve kitapçı bahçeye açılan koridorda. Kitapçıda şiir ve şiir üzerine kitaplar çoğunlukta. Sanki bizim Taşlıtarla'da bahçe düğünlerinden birindeyiz. Lucia Estrada (Kolombiya), Lin Shen Bin (Çin-Taiwan) ben ve El Salvador'dan Eurique Sorto Campbell ikişer şiir okuduk. Bir kütüphaneye giden öbür grup da gelince işi iyiden iyiye eğlenceye döktük. (Öbür gruptan İsveçli Lasse Södeberg için bir not düşeyim, Türkiye'de kitabı var, Lütfi Özkök çevirmiş.) İzleyiciler arasında oralı genç şairler de var belli ki, henüz kitapları yayınlanmamış, onlar da fotokopiyle çoğaltılmış küçük şiir dosyaları veriyor-

Santa Ana Meydanı; karşıda katedral, solda tiyatro binası.

El Salvador günleri

Suchitlán köyünden bir görüntü.

lar bizlere.
Yemekler, daha doğrusu takolar Pako'dan. Pako'nun "Alkimia" adlı bir şiir dergisinin de sponsorları arasında olduğunu öğrenince, dizlerimi dövesim geliyor.
Nasıl delirmem, şiire sponsor olacak bir gözlemeci, bizde olmaz, folklorik olur. Biraz folklorik olmasında sakınca yoktur da, sazın beline, rakının dibine vuruldukça ortada şiir kalır mı, işte onu bilemem.

Dördüncü gün

7 Ekim 2004 Perşembe

Maya yerleşimlerinden biri olan bir köye gidiyoruz, Cuscatlán bölgesinde Suchitlán burası. Bu isimler bende Türkçe çağrışımlar yapıyor, tıpkı San Salvador çıkışındaki Quezaltepec gibi. Suchitlán'a vardığımızda saat öğlenin koyusuydu ki, tropik sıcağı, tropik nemi bu koyuluktaki amansız egemenliğini sürdürüyordu. Okurlar Cuscatlán bölgesinin kendine has bir kültürü olduğunu bilmeli. Suchitlán, bağrında yer alan gölüyle bu bölgenin ve kültürün incisi.

José Miguel Varas Pablo Neruda anıtının açılışında görülüyor.

Çiftlikten bozma bir yerde bulunan otantik bir restoranda yemek yiyoruz. Sigarayı bıraktığım halde keyiften küçük bir pura tüttürüyorum. Akşamki şiir okumasını kaçırıyorum. Uyuyup kalmışım.

Beşinci gün

Şehrin en büyük parkı olan Cuscatlán Parkı'nda Pablo Neruda anıtının açılışını yaptık. Resmi heyet ve biz şairler. José Miguel Varas (Neruda'nın arkadaşı eleştirmen) konuştu ilkin. Anıtın başında ben de bir şiir okudum. "Kırlara Veda"yı okudum, Neruda'ya armağan olarak. O anların benim için anlamını ne siz sorun ne ben söyleyeyim. 14 yaşım geldi aklıma birden, yıl 1971, Pablo Neruda Nobel Edebiyat Ödülü'nü almış o yıl, ilk defa bir edebiyat dergisi alıyorum, dergide efsanevi şairin şiirlerinden Sait Maden'in yaptığı birkaç çeviri var, bir de Tomris Uyar'ın şairden bir çevirisine yer verilmiş. Otobüsteyim Tekirdağ'dan İstanbul'a dönüyorum, hayır dönemiyorum, şiirleri okuyunca içim içime sığmıyor, bir ışık, bir kamaşma içinde her yanım, her yanım büyü, büyü kozasını açıyor o gün, otobüsü durduruyorum. Haziran ortası, yeşil başaklar seli etrafım, buğday tarlasında saralılar gibi debeleniyorum. Şiire tutuluşum böyle oldu işte. Neruda ile. Ve şimdi burdayım. Bu bir mucize değilse nedir? Para ve aşk bakımından çok şanssız olan ben bu bakımdan çok şanlıyımdır.

O güne ait başka bir şey anlatmak istemiyorum aslında. O akşam saat 19.00'da Antropoloji Müzesi'nde kapanış töreni oldu.

Son takdimler, son şiirler, veda konuşmaları. Ekvator'dan katılan Margarita Laso -aynı zamanda şarkıcıymış, küçük bir konser verdi. Bir iyi bir kötü haber geldi, masal gibi, Meksikalı Armando Alanis'in bir kız çocuğu dünyaya gelmiş, Kolombiyalı Lucia Estreda'nın ise babası ölmüştü. Festival bir ölüm ve bir doğumla bitmişti. Tıpkı hayat gibi.

Arjantinli şair Jorge Carroll, Paco'dan (ayakta) yeni bir bira almış, sol [illegible] Tayvanlı şair Lin Shen Pin, arkada El Salvadorlu genç bir şair.

Cuscatlán Parkı'nda öğrencilere mahsus imza günü.

Kapanış gecesi arkada Türk bayrağı ve ben.

KAÇAK YAZAR

Nafer Ermiş

Kargayı İyi Tanıyan Çevirmenlere İhtiyaç Var!

-Çevirmenin sağduyusu üzerine bir deneme-

Biz Rilke'nin büyük bir şair olduğunu biliyorduk, ama onun neden büyük bir şair olduğunu hiçbir zaman anlamadık. Çünkü Rilke'den yapılmış çevirileri okuduğumuz zaman pek de muhteşem tatlar almıyorduk. Bunun nedeni muhtemelen kötü çevirilerdi.

Almanya'da yaşadığım yıllarda bir gün elime içinde Alman şairlerinden yapılmış bazı çevirilerin bulunduğu bir kitap geçti. (Kötü çeviri nerede olsa gelir sizi bulur.) Orada Rilke'nin bir şiiri vardı: "Pars". Şiiri okudum, bana tanıdık gelen bir şiirdi, ama ben onu Panter diye hatırlıyordum. Şiirin orijinal adı da Panther'di. Pars'ın bir hayvan olduğunu biliyordum, ama açıkçası hangi hayvan olduğundan tam emin değildim. Sözlüğe bakıp onun da panter anlamına geldiğini öğrenince içim cız etti. Çünkü bugün panter sözcüğünü hemen herkes bilir, ama pars sözcüğünü, en azından onun panter anlamına geldiğini, herkes bilmez (Bu da ayrı bir sorun). O halde orijinali panter olan bir şiirin adı ne diye pars olarak çevrilir? Şiirin şiir olabilmesi için zihnimdeki anlam katmanlarına çabucak sızıp bana tanımadığım duyguları bir ürperti halinde yaşatması gerekmez mi? Anlamını net olarak bilmediğim bir sözcükle bu nasıl yapılabilir? En azından o an ve muhtemelen daha sonraki yıllarda da böyle düşünüyordum; hemen gidip şiirin orijinalini buldum ve ancak o zaman Rilke'nin neden ve ne kadar büyük bir şair olduğunu anladım. Çeviride kaybolan sadece ritm, ölçü, kafiye ve müzik değildi, imgelerin bütün canlılığı ve çarpıcılığı da adeta katledilmişti. Bunu ancak şiirin derinliklerini kavrayamayan biri yapabilirdi. Bu yüzden şiir çevirmeninin kendisinin de şair olması gerekir. Hatta şair olası yetmez, üstüne üstlük bir de iyi şair olması gerekir. Şairliği en azından çevirdiği şiiri yeniden kurabilecek düzeyde olmalıdır.

Ancak bu yazının asıl konusu bu değil. Yazının asıl konusu çeviri alanında karşılaşılan en büyük zorluklardan biri ve çevirmenlerin en çok suçlandıkları şey olan birebir çeviri ya da öyle olmayan çeviri. Buna çeşitli dillerde otomatik çeviri, analog çeviri, mekanik çeviri, kelimesi kelimesine çeviri gibi adlar da veriliyor. Bizde eleştirmenlerin ve editörlerin bunun için en çok kullandığı sözcük ise motamot çeviri. (Fransızca: mot à mot, yani kelimesi kelimesine).

Panter sözcüğünü pars diye çevirdiğimizde, her ne kadar Türkçeleştirir gibi görünüyorsak da aslında kelimesi kelimesine bir çeviri yapmış oluyoruz. Bir çeviri programı da bunu böyle çevirirdi ve teknik olarak da yapılan doğru olurdu. Ancak çevirmenin çeviri programından farkı sağduyusunun olmasıdır. Çevirmen tercihini sağduyusuna göre yapar. Çevirinin hitap ettiği toplumu ve dili düşünür. Elindeki metnin yapısını, göndermelerini, zihinsel çağrışımlarını hesaba katar. Sonuçta bütün bunlar iyi bir donanım gerektirir. Ancak ülkemizde çevirmene ödenen, hatta ödenmeyen ücretler düşünülünce iyi donanımlı birisinden oturup profesyonelce çeviri yapmasını beklemek pek akılcı gözükmüyor. Türkiye'deki çeviri sorunsalının temel nedenlerinden biri belki de bu.

Mükemmel yazı olmadığı gibi mükemmel çeviri de yoktur. Çünkü çözümü neredeyse imkansız durumlar vardır. Örneğin Türkçe bir romanı Almanca'ya çevirdiğimizi düşünelim. Romanın başında kahraman otobüsten iniyor ve bir lokantaya gidip lahmacun yiyor. Bu, Türk okuruna kahramanın geldiği yer, içinde bulunduğu ya da yetiştiği kültürel ortam vs. hakkında birtakım ipuçları verir. Hatta lahmacunu yediği lokantanın bulunduğu yere göre (Otogar'ın hemen yanı mı? Lüks bir semt mi? vs.) lahmacunun tadı hakkında bile bir fikir verebilir. Ancak bunu Almanca'ya çevirdiğinizde Alman okuru bizim anladığımız, ya da hissetiğimiz hiçbir şeyi anlamaz ya da hissetmez. Çünkü lahmacun'u Türk pizzası (Türkische Pizza) diye çevirmek durumdayız ve böylece kahramanımız bir anda pizza yiyen birine dönüşür ve hakkındaki çağrışımlar tamamen değişir. Bu sorunu çözmek

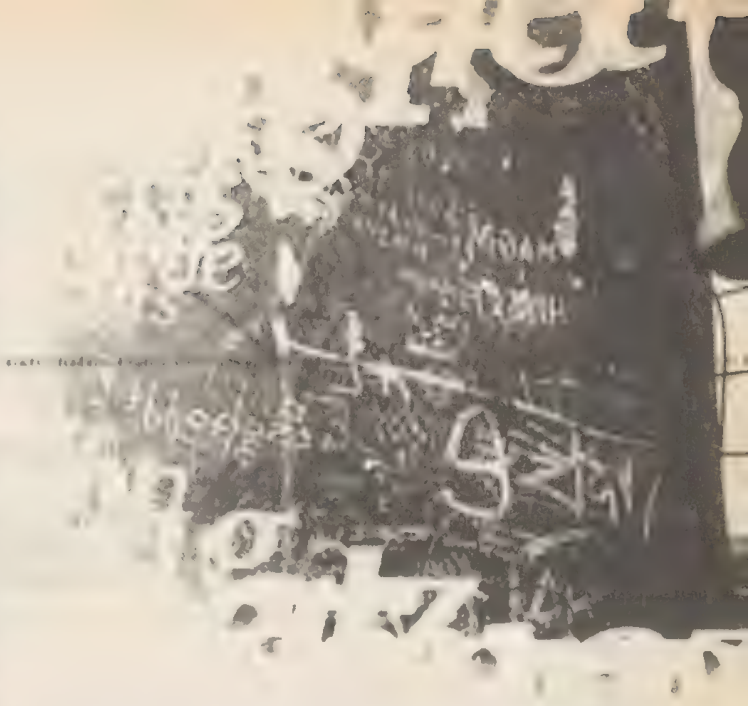

ve Alman okuruna belli çağrışımları yaşatmak için birebir çeviriden vazgeçip uyarlama yoluna gidilebilir ve bizdeki lahmacuna tekabül edecek bir şey bulunur. Bu örneğin Almanların belli kesimlerinin yolda belde sürekli yedikleri sosis olabilir. Ve kahramana otobüsten indikten sonra götürüp sosis yedirebiliriz. Ancak bu sefer de kahramanımıza kendi memleketinde kendi kültürüne son derece yabancı bir şey yedirmiş oluruz ve aslında doğru bir çeviri yapmış olmayız. Bu böyle sonsuz girdaplar içinde sürer gider.

Nietzsche'nin "Güç İstenci" kitabı, "Der Nihilismus steht vor der Tür: (...)" diye başlar. Bunu birkaç şekilde çevirmek mümkündür. a) "Nihilizm kapının önünde duruyor." Bu birebir çeviridir, doğru, ancak güzel değildir. b) "Nihilizm kapıda:" Bu daha doğru bir çeviridir ve bunu böylece çevirip bırakabiliriz. Ancak bana göre çok daha güzel ve muhtemelen yazarın ruh halini daha iyi yansıtan başka bir çeviri olanağı daha vardır: "Nihilizm kapıya dayandı." Bu Türkçe bir deyimdir ve Nihilizmin içerdiği tehdidi anlatmak için mükemmel bir giriş cümlesidir ve birebir çevirinin yapılamaması gerektiğine, çevirmenin sağduyusuna güzel bir örnek teşkil eder. Bu sağduyu bazen çeviriye öyle katkılar yapar ki, Paul Celan örneğinde olduğu gibi, (Onun Shakespeare'den Almanca'ya yaptığı çeviriler sonradan tekrar İngilizce'ye çevrilmişti.) metni zenginleştirir, yepyeni boyutlar katar. Ancak bu konuda son derece dikkatli olmak gerekir.

Metni değil algı dünyasını aktarmak...

Fakat çok eleştirilen, hatta bir suçlama nedeni olan birebir çevirinin her zaman yanlış olmadığı durumlar da vardır. Bunları ayırt etmek yine çevirmenin ve hatta editörün sağduyusuna düşer. Heidegger Romalıların Eski Yunan felsefesini, özellikle de Aristo'yu yanlış çevirdiklerini, bazı sözcüklerin Aristo'nun ve dolayısıyla da Yunan zihninin kastetmiş olamayacağı şekilde çevrildiğini düşünüp birebir bir çeviriye girişti. Bunun amacı Yunan Zihninin nasıl işlediğini, dilin etimolojik kaynaklarının bir düşünce biçimini nasıl belirlediğini anlayabilmek ve Yunan düşünce ve algılama biçimini bilinçli ve bilinçdışı katmanlarıyla birlikte Almanca'ya aktarabilmekti. Birebir yöntemiyle Aristo'yu yeniden çevirmeye girişti ve bir çok bakımdan Aristo'nun ve Eski Yunan düşüncesinin yanlış anlaşıldığını gösterdi. Aslında metni değil düşünce yapısını, algı dünyasını aktarmayı denedi.

İşte tam bu noktada basit bir örnek vermek gerekebilir: Geçen yıl, Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli yazarlardan birinin bir romanını çevirdim. Yazar da az çok Türkçe bildiği için çeviriye bakmak istedi. Takıldığı noktalardan biri üzerinde anlaşamadık. Benim çevirdiğim cümle yaklaşık olarak "...mum gibi dimdik duruyor..." gibi bir şeydi. Bu ilk bakışta birebir bir çeviri gibi görünüyordu. Çünkü cümlede geçen sözcük 'Kerze', yani 'mum'du. Bunu Türkçe'ye "...kazık gibi dimdik duruyor..." ya da "...baston yutmuş gibi dimdik duruyor..." diye çevirmek mümkün, hatta son derece doğrudur. Ancak bu şekilde Türk okuruna yeni bir şey söylemiş olmazsınız. Kazık gibi durmak ya da baston yutmuş gibi durmak deyimleri ya da imgeleri Türk okurunun kanıksadığı, okurken hiçbir şey düşünmeden geçeceği şeylerdir. Oysa mum gibi dediğimiz zaman okur yine adamın ne şekilde durduğunu anlar, ama bu sefer yepyeni bir imgeyle.

Almanca insanlar âşık olduklarında "Schmetterlinge im Bauch" derler. Bunun motamot çevirisi 'karnımda kelebekler'dir. Geleneksel çevirisi "içim kıpır kıpır" ya da buna benzer bir şeydir. Bu şekilde çevirirseniz kimse bir şey demez. Ama nefis bir imgeyi atlamış olursunuz. Türk okuru âşık olma halinin bu şekilde de anlatabileceğini öğrenmekten mahrum kalır. Çevirirken belki cümleyi tamamlamak ve "karnımda kelebekler uçuşuyor" şeklinde çevirmek gerekir. Ancak çeviriyi daha da güzelleştirmek mümkün. Çünkü bizde karın ve aşk sözcükleri yan yana iyi durmaz. O halde bunu "içimde kelebekler uçuşuyor" ya da "göğsümde kelebekler uçuşuyor" şeklinde daha doğru ve daha güzel çevirmek mümkün, hatta gereklidir. Böylece biz yeni bir imge ve âşık olma halini anlatmanın yeni bir yolunu daha öğrenmiş oluruz. Bu ilk bakıldığında birebir bir çeviridir, ama bazen de, hatta bu bazenden daha sık bir durumdur, birebir çevirmek gerekir. Bu hem okurun hem de Türkçe'nin algı dünyasını genişletir, belki de kültürler arası çevirinin en önemli işlevlerinden biri budur. Dünyayı başkaları gibi algılayabilmek, onun baktığı gibi bakabilmek, onun hissettiği gibi hissedebilmek. Bu toplumların birbirini anlamasına uzun vadede (yani sonsuz bir çeviri sürecinin sonunda mesela) yardımcı olur. Bu onun gibi olmak anlamına da gelmez. Bir kargayı anlamak için kendi kişiliğimizi yitirip karga olmamız gerekmez. Gak'ın ve guk'un anlamlarını karganın anladığı gibi anlarsak belki o zaman kargayı anlayabiliriz. Bunun için de kargayı iyi tanıyan çevirmenlere ihtiyaç var.

KAÇAK ANLATI

Akdeniz suyuna aşk öyküleri

AKDENİZ TRİOLOJİSİ: CELLO, VIOLONCELLO, LIMONCELLO

Özlem Kumrular

VIOLONCELLO 2/4 Moderato

Merdivenlerden uçar adımlarla inerken, üçüncü katta elinde koca bir tabakla aheste aheste yukarı çıkan Signora Serusi'yle burun buruna geldiğimde saatlerdir burnuma kiraz bayramları yaşatan enfes kokunun nereden geldiğini anlayıverdim. Signora elindeki kenarları zamanla tutuştuğu savaştan mağlup çıkmış Toscana seramiği kayık tabağın içinden seçtiği en iri alla parmiggiana'yı kürdanından tuttuğu gibi anaç bir tebessümle ağzıma tıkıverdi. Ağzımda dağılıveren Puglia patlıcanının içine pusu kurmuş gönül çelen sakız beyazı mozzarellanın tadını bütün gece unutamayacaktım.

"Fesleğenlisini ilk defa yiyorum," kelimeleri dökülüverdi ağzımdan, midemi boylayan nefasete sunacağım methiye dizeleri yerine.

"Ben de 63 yıldır Parmalıyım, ilk defa görüyorum," dedi Signora yeniden merdivenin korkuluklarına asılıp yukarı çıkarken yorgun zümrüt gözlerinden turp yanaklarına süzülüveren bir gülümsemeyi esirgemeden.

Dördüncü kattan ardından kapıyı kapattığı nı duyunca, elimi her zamanki gibi pervasızca dört yıldır umutla yeniden boyanmayı bekleyen yedi numaralı dairenin posta kutusuna daldırıp, beyaz narin bedenini incitmeden şişko zarfı usulca çıkarıp cebime sokuşturdum. Her zaman bir iki saniye üzerindeki o gizemli damgaya bakıp gülümseyecek vaktim olurdu: İstanbul! Bu gece tercihimi şöyle bol köpüklü bir kahvenin eşliğinde, bu saatlerde kimseciklerin uğramadığı barlardan birinde bâkir sayfalarını sahibinden önce açmakta kullanmıştım.

İhtiyar Giacomo'nun dükkanının önünden bir yılan gibi Via della Pelliccia'ya kıvrılıp, sokağı cömertçe aydınlatan sokak lambasının altından süzülüp meydana çıktım. Tam on aydır olduğu gibi karşıma apansızca çıkıveren Santa Maria in Trastevere Kilisesi'nin o baş döndürücü ihtişamına, her seferinde ilk günkü hayret, heyecan ve hayranlıkla boyun eğerek bir an sükûneti altın bilip tepeme düşüverecek hissi veren korkuluklarındaki dört mermer papa heykeli altında durakaldım. Gecenin tüm kötülükleri örttüğü ne büyük bir yalandı. Şu ışık huzmesinin içeride tam sekiz yüzyıldır yatan azizlerin ruhlarını söküp bir yumak yaparak elimize kondurduğuna inanamıyordum. Bir an içeri girip Cavalli'nin eşsiz Meryem Ana mozayikleri önünde el pençe divan durmayı arzuladım. Sonra o iki dev sütun arasında yükselen, tam on üç asırdır göz kamaştıran gerçek boyutlardaki ikonanın önünde eğilip Tanrı'dan bir şeyler dilemek geçti içimden.

Santa Cecilia Meydanı'na vardığımda günlük küçük ritüelimi yerine getirerek Santa Cecilia in Trastevere Kilisesi'nin kapısından içeri süzüldüm. On sekiz asır öncesinin o tüyler ürpertici sahnesi, ayaklarımın şu küf kokan, yapışık, soğuk, nemli mabetten içeri girivermesiyle yeniden renk buldu. Önce kaynar suya atılan, daha sonra da boynu vurulan Azize Cecilia'nın ruhunun, şu karşımda tüm haşmetiyle duran altın yaldızlı halenin içinde yüzyıllardır hiç kıpırdamadan durduğunu düşündüm. Cavalli'nin usta ellerinden çıkan, renklerin birbirine usulca dolanıverdiği bu freskte, Cecilia'yı gökyüzüne uçuracak olan kanatların o somondan kar beyazına

dek uzanan, su gibi kayan bir tonlama şaheserine dönüşünü tüylerim diken diken seyreder, onun başak sarısı saçlarıyla yükseliverişini hayalimdeki başka bir tabloyla ölümsüzleştiririm. Kaçıncı melekti o? Saçlarında notalarla yükselen kaçıncı dilber?

Tevere'nin beraberinde taşıyıp denize götürdüğü suyunun sesini duyunca keyifli küçük gece yolculuğunun sonunu tayin eden kampanaların çaldığını hissettim. Kampanaların yerini kıyıya demirli gemiden yükselip, bir Ortodoks kilisesinde Pazar ayininde pederin geçmişten kopup gelen bir ruh gibi tahta sıralar arasında dolaşarak ritmik hareketlerle saçtığı kutsal bir tütsü gibi göğe çıkıp tüm şehre bir sis gibi yayılan sesler almıştı. Şehrin en albenili barlarından birine sürüklemişti ayaklarım beni başka yere gitmek isterken. Nem, hararet, kahkaha, alkol kokusu yumağına dolanan neşeli ve bol gürültü notaların uzaktan gülümseyen bir zebani gibi beni çağırdığını hissettim. Kolumun altında parıldayan koca bir kütle, cebimde en az Pandora'nın kutusu kadar heyecan ve merak uyandıran bembeyaz bir zarfla gemi-bar'ın renkli neon ışıkları altında durdum. Costa del Sol sahillerinde Ağustos aylarında yapılan fiestalarda geceleri körfezin dört bir yanını aydınlatan, içindeki büyük küçük Malagalıların attığı çığlıkları Aydede'ye çıkartan bir Viking gemisinin yanıp sönen ışıklarını anımsatan yanar dönerli "Violoncello" yazısının altındaki kapıdan gemiye atlayıverdim. Okyanus aşan bir karavela gibi olmasa da, kuzeyden, Lombardia'da körüklenip Toscana'da beslenen rüzgârın, sularının yalayıp geçtiği Tevere üzerinde bir gelin gibi salınan bu gemide her gece ne aşk aranağmeleri oynanıyordu! Cervantes'in iki oyun arası için yazdığı o tiyatrocukların en albenililerine şahit olunuyordu burada, Violoncello'da. Aşklar bitiyor, aşklar başlıyor, aşklar fiyakalı bir suluboya takımının en cafcaflı renklerine boyanıyordu.

İğrenç Amerikan aksiyon filmlerindeki o kalabalığı yaran kötü adam edasıyla dans eden, geceye şarkı söyleyen, aşka kadeh kaldıran insanlar arasından bir nehir gibi akıp, geminin kıç tarafında istila edilmemiş bir boşluk bulma hayaliyle hareketlendim. Afşin çalıyordu. Shakespeare'in "Marriage of true minds" diye vaftiz ettiği şey bu olmalıydı: Doğru akılların evliliği, aynı anda aynı şeyi düşünmek, aynı noktada birleşmek. Afşin'in buğulu, baştan çıkaran sesi tüm gemiyi dolduruverdi:

"Setare, ay setare..."

Akdeniz'in öteki ucunda, Marmara'nın bittiği yerde şu sıralar onun da bu şarkıyı dinlediğini düşünüp gülümsedim. Geceleri, bir konser, tiyatro, opera, ya da hoşbeş için ziyaret edilmiş yakın bir dostun evinden dönerken yaptığı gibi, arabasını gecenin en ışıksız saatlerinde tam gaz göle bakan evine sürerken Afşin'in notaları eşlik ediyordu ona. Hele hele Asali'yi dinlerken nasıl kendinden geçtiğini tasavvur bile edemedim.

Kuzeyden gelen Vandalların kıç tarafındaki bara henüz ulaşamadığını sevinçle fark edip, kendimi döner taburelerden birine attım ve elimdeki devasa nesneyi barın üzerine bıraktım. Kadehleri özenle parlatıp barın tepesindeki ahşap askıya asan, briyantinli saçlarıyla gecede araba farı gibi parlayan, onu tanımayanlarından bile ossaat Sicilyalı olduğunu anlayıverecekleri barmene işaret parmağımla "bir" dedim. Bunun bir Romanella demek olduğunu bilen Giuseppe tam üç buçuk yıldır olduğu gibi sundu bana. Nereden adet edindiğimi bir türlü anlayamadığı o garip sirkeye bırakılmış havuç dilimleriyle hem de!

Suça alışan azılı katiller gibi, pervasızca çıkardım cebimdeki cevheri. Zarfın canını yakmadan içindeki besili sayfaları çıkarıp, cimri neon ışıkları altında yine her zamanki gibi mor mürekkeple yazılmış satırları okumaya koyuldum. Bir an ihtiyar Giacomo'yu hatırladım ve dudaklarımda anlamsız bir gülümseme beliriverdi. Onu o şehir fetheden hükümdar havasıyla "Ben şarabın ciğerini tanırım" dedikten sonra, açılıp kapanan emektar merdivene tırmanarak en tepedeki raflardan el yordamıyla yıllanmış bir Porto çıkarırken hayal ettim. Evet, o gerçekten de şarabın ciğerini tanıyordu. Ben de bu bir kez bile yüzünü görmediğim, endamını bilmediğim, resmiyle tanışmadığım kızın ciğerini... Yedi numaraya gönderdiği mektupları birer birer çalıp en renkli gecelerde hatmetmekten, ruhu duymadan mahremine girmiş olmaktan, üstelik en az beş yüz kental çeken sırlarına ruhsatsızca ortak olmaktan en ufak pişmanlık duymuyordum. Pişmanlık duymadığımdan pişmanlık duymadan hem de...

Bazen üzerinde Lizbon, Oporto, Toledo damgası taşıyan, nehir kokusu getiren mektuplar da oluyordu posta kutusunda onun adına. Bazen de okyanus aşıp gelen Merida, Zacatecas, ya da San Luis Potosi görmüş zarflar. Ama ben yine de onu en çok Akdeniz tuzu yalamış şehirlerin şahadetinden kıskanıyordum, ne yalan söyleyeyim. Onu Alicante'den, korsan yuvası Denia'dan, mürekkepbalığı pilavı kokan Cullera'dan, gelin beyazı Oran'dan, denizin firuze taşlarını utancından ağlattığı Giglio adasından, Neruda'nın şiirlerini temiz hava gibi içine çekmiş Capri'den kıskanıyordum... Hele hele bütün şehre inat, Temmuz sıcağından kalabalığın şaşkın bakışları arasında kendini şehrin göbeğinde sulara bırakıverdiği Simi'den...

Bu işe nasıl başladığımı sormayın. İnanın hatırlamıyorum. Geçmişi Unutan Adam'ı bilir misiniz? En gönül çalanından bir Fin filmidir. Ben de onun gibi, uzun ellerimin ne zaman ve hangi baştan çıkarıcı sebepten yedi numaranın posta kutusuna giriverdiğini hatırlamıyorum. Ona dair hatırladığım ilk şey, mor mürekkeple bir Kastilya dantelası gibi işlenmiş tam tamına on iki sayfalık bir mektuptu. Hayır, mektubun on

Akdeniz suyuna aşk öyküleri

iki sayfa olmasına şaşırmamıştım. Beni mektupla göz göze geldiğimiz an dehşete düşüren şey, bir ölümlünün nasıl bu kadar mükemmelen on altıncı yüzyıl İtalyan el yazmalarını taklit edebileceğiydi. Ne Papa'nın, ne İmparator Carlos'un, ne de Senato'nun katipleri onun eline su dökemezdi. Hele hele Napoli kral naibi Don Pedro de Toledo'nun katibi bu mükemmelen taklit edilmiş, kıvrımları bile baştan çıkaran cortesana stil yazıyı görse işi bırakıp dağlara kaçardı.

İnsanların usulca hayatına girmek, bazen perdesi kapatılmamış bir pencere kadar yakın, bazen de kendisine çıkan tüm yolları en okkalı bezirganbaşları tarafından tutulan bir kalp kadar uzaktır. Ben, açık bırakılan kapıdan bir gölge gibi içeri girmekle yetindim. Kimseciklere hissettirmeden, ruhunun en alevli kıvrımları arasına saklandım, en renkli vitraylarında dolaştım, Gotik gül penceresinden içeri izinsizce sızdım. Lebi derya erkeklere ruhunu ardına kaçar açtığını, aşkının nirengi noktasının şefkatin ta kendisi olduğunu, en çok Siglo şarabını sevdiğini, en sevdiği dostunun kendisini erkeklere acımasızca davrandığı için "Çalı süpürgesi gibisin, temizlerken acıtıyorsun" diye azarladığını, Yunan tavernalarına âşık olduğunu, Lizbon'un artık unutulmaya yüz tutmuş sokaklarından birinde yeşil şarap içip, en içli fadolara eşlik etmenin ruhunu nasıl zevkten sızlattığını, acılarını, hüzünlerini ve sairelerini elifba gibi ezberlemiştim. Sevdiği filmleri, sevdiği şarkıları, sevdiği şehirleri...

Onu hiç görmemiştim, resimlerde bile. Saçının rengini, kokusunu bilmiyordum. Ama "Her şeyin zamanı şimdidir", gibi beylik bir cümleyi yüzünde pikaresk bir gülümsemeyle tatlı tatlı söyleyişi gözümün önünde yeni izlenmiş bir film karesi kadar netti. Ya da çocukluktan kalma bir sahne kadar... "Erkekte iki M olmalı: Mizah, Merhamet,..." deyişini. Defalarca okuduğum bir romanın başkahramanı gibi duruyordu orada. Tüm repliklerini ezberlediğim bir tiyatro oyuncusuydu sanki. "Erkeklerin Felemenk resmi gibi olanını severim: Ayrıntılar arkada ve uzakta saklıdır. En canlı ve en uyumlu renkler. En cafcaflıları!" derken yüzünün aldığı o Altın Çağ ressamı ifadesi belleğimde ayna gibi. Bir de "Papatyalar alıp gelse keşke" derken gözlerini nasıl kıstığını, başını hafifçe yana yatırarak annesine dünyanın en olmayacak

şeyini aldırmak için en sevimli pozunu takınan bir ufaklık gibi acıyla sevgi melanjını sunduğunu tasavvur ediyordum. Papatyaları kapıp kapısını çalasım geliyordu bir çay saati vakti.

Mor mürekkebinden dökülen satırların sunduğu tüm hikâyeleri biliyordum. Kısa metrajlı bir film gibi hayranlıkla seyrediyordum hayatını. Hele Antonello'nun, âşık olduğu kız sıfatıyla onu en yakın arkadaşı Paris'le tanıştırmak için Toscana'daki dağ evine götürdüğü günü! Hafta sonlarını çok sevdiği mantarları toplayıp resmetmeye ve seramik fırınında anforalar yapmaya adayan bu Toscanalı sanatçı güzeller güzeli Paris, tahta kapı vurulup da o, Antonello'nun ardından içeri girdiğinde elindeki mantar sepetini nasıl da düşürüvermişti. Dökülen mantarları toparlarken, durumu kurtarmak için saçma sapan bir cümle kurarak kızın pek anlamlı bir tebessümle gülümsemesine maruz kalmıştı. Ona torna başında çamurun nasıl çizili yuvarlağa özenle yerleştirilmesi, aşk ve şefkatla kavranarak yayılması, aşağıdan yukarı bir tas tutar gibi kaydırılması gerektiğini gösterirken Antonello'nun kendilerine acı içinde nasıl baktığını da görüyordum dimağımın aynasında. Ellerinde misina, ıslak çamuru tornadan çıkarırken attıkları kahkahaları duyuyordum. Ve onun ne Antonello'ya, ne Paris'e yar olmayacağını biliyordum. O büyük aşklar için yaratılmıştı. Kabına sığmayan sevgiler, arifi tarifi olmayan heyecanlar, papatya gibi narin ve masum sevdalar için... Saçının kokusunu bilmiyordum, ama kalbinin ne zaman atacağını hissediyordum sanki.

Ve zavallı Javier'i düşünüyordum. Kendisine gökten yıldız alan Katalan'ı. Onu çok seven olmuştu, hatta hiç oturup saymayacağı kadar. Ama onun gibi seveni bir daha bulabilir miydi bilmiyordu. 24 saatliğine 3000 km yol tepip Akdeniz'in diğer ucundan geldiğinde onu bir salon bitkisi gibi ofisinin bir kenarındaki bordo koltuğa bırakır, eline bir kitap tutuşturur, gün boyu unuturdu zavallıyı orada. Akademisyen arkadaşları garibin haline acır, ona şefkat gösterir, onun bir yılda veremediğini bir saatte bahşeyleyiverirlerdi. İki günlüğüne kendisini görmek için geldiği günlerde bile "İspanyoluma bakar mısın?" diyerek garibi kafadan gayri müsellah ressam kuzenine kakalamakta en ufak bir sakınca bir görmemiş, çocuğu kendisini 24 saat sadece şarapla besleyen, ertesi gün çatlayana kadar yediren çatlak kuzenininin elinden kurtarıp "Sana İspanyoluma bakar mısın dedim? Bir gün yedir, bir gün içir demedim", diye çıkış-

mıştı ona. Bir insan aşka karşı bu kadar merhametsizce davranır mıydı? İçimde, çok derinlerde bir yerde, bu şaşaalı, acımasız cephenin ardında yumuşak çizgiler ve aşkla örülmüş bir mabet bulunduğu hissi uyanıyordu. O, bu dışarıdan bakılınca görülen sert fasat olamazdı.

Romanella'lar ardı ardına bir kadife yumuşaklığıyla midemi boylarken, neşenin yerini alan hüzne şarkı söyleyen Fabrizio de Andre'nin sesi duyuluyordu. "Marinella'nın Şarkısı"ydı çalan. Bir nehre atlayan, gelincik kadar narin Marinella'nın şarkısı. Rüzgâr, güzelliğine vurulup bedenini bir yıldıza çıkarmıştı. Koskoca Çizme'de hâlâ hüznü bu denli ustaca söze döken, notaya teslim eden bir halefi daha çıkmamıştı yıllar sonra kansere yenilip de tüm ülkeyi bu sefer gerçekten hüzne gark ettiğinde. Giuseppe'nin bir kadeh daha Romanella vermeme konusundaki istikrarını dümdüz edip, şişenin son mililitrelerini de kadehime boşaltmayı başarmıştım. Lakin bu son kadeh için bir yer açmak gerekiyordu.

Erken zapteden humarla, bir ihtiyarın bastonu gibi titreyip yalpalayarak ayak alışkanlığıyla tuvaletin yolunu tuttum. Şarkılar kafamda çınlıyordu. Bir zangoç kadar yakındım çana. Notalar beynimde zehirli bir sarmaşık gibi dolanıyor, birbirine giriyor ve yerde patlayan bir şişe gibi düşüveriyorlardı beynimin orta yerine. Kalabalığı yararken altıma etmeyi göze alarak merdivenlerden saldım kendimi bir porte nefes almak için. Merdivenler beni karaya savurduğunda, tombul bir şarap fıçısı gibi ağırlaşmıştım. Bu ayaklar beni eve kadar götürür mü, yoksa Alba Dükü gibi yarı yolda mı bırakırdı?

Sendeleyerek kaldırıma çıkarken, çarptığım şeye inanmakta zorlanacağımı o an bilemezdim. Önce gecede parlayan uzun topuklu eflatun terlikler, sonra üzerinde eflatun çiçeklerin dolaştığı bir yaz elbisesi, son olarak da şaşkınlıkla bakan menekşe gözler gördüm.

Kızıl saçları yüzünü kapatıyordu, ama bu ifadeyi sanki yüzyıllardır tanıyormuşum hissini felç etmeye yetmiyordu. Boynundaki mürdüm eriği rengindeki fular, gözleriyle dans etmek için oracıkta bekliyordu sanki. Buram buram Afrika baharatları özünden yapılmış bir koku geliyordu burnuma.

Daha önce hiçbir bakışta âşık olmuş muydum?

Evet. Olmuştum. Ama sadece bir kere. Havaalanında pasaport polisi olarak çalıştığım zamanlarda üzerime nefret ve hışımla yapışan ellerin sahibiyle göz göze geldiğimde! "Uçağımın kalkmasına tam beş dakika var, signore!!!" Yakamdaki bordo ojelerin daha sonra sinirden sımsıkı kapanan bir yumruğun içinde hapis kaldığını görmüştüm. Ama daha önce, aynı az önce gördüğüm menekşe tadındaki gözleri... Hangi yabancı, bir pasaport polisine görevini hatırlatmaya cüret edebilirdi? Hem de mükemmel bir İtalyanca'yla! "Non sto perdendo tempo" derken, gözlerimin gözleriyle öpüştüğü o an, onun da içine arifi tarifi olmayan bir ateş düştüğünü hissetmiştim. Bir an öylece kalakalmıştık. Zaman durmuştu. Biz donmuştuk. Yeniden kabine girdiğimde, bordo tırnaklarla uzattığı dünyayı gezmiş olduğu dış sefaletinden anlaşılan yeşil pasaportu alıp, sayfasını bile açmadan gözlerine bakarak iade etmiştim Akdeniz'in hangi sahillerinde kararttığını bilmediğim ellerine.

Barcelona'ya gidiyordu. Dönerken iş başında olacağım, yine ona denk geleceğim hayaliyle aylarca, yıllarca kendisi için karaladığım, adresime ve telefonuma katık ettiğim iki satırı cüzdanımda sakladım.

O hiç dönmedi.

Şimdi, yıllar sonra, bu sanki yıllar önce gözlerimle beşik kertmesi edilmiş menekşe gözleri yeniden görüyordum. Ellerimi istemsizce saçlarıma götürdüm, çok sevdiğim bir Şili filmi karesindeki o bakır saçlı yakışıklı gibi saçlarımı diğer yana savurdum ve gülümsedim. O halimle filmden fırlamış bir kareciktim sanki. Gri saçlarım, yakışıklı Şililinin bakır rengi saçlarından daha ruh kapandı. Bunu biliyordum. Ve ben ondan daha yakışıklıydım.

Film karesi aklıma barda bıraktığım, bedenimin bir parçası sayılan şeyi getirdi şarabın anestezi ettiği hafızama. Ateş gibi uçup, Giuseppe'nin benim için sakladığı delikten onu kapıp merdivenlerden bir yamaç paraşütçüsü gibi bıraktım bedenimi. Sokak lambasının altına vardığımda, çiçek bozuğunu andıran kaldırımların üzerinde neonların taşlara oynadığı küçük oyunlardan başka bir şey kalmadığını gördü şarhoş gözlerim.

Oracıkta, Via della Pelliccia'nın başladığı yerde yapayalnız kalıvermiştim. Bir nehrin sesi, bir neonlar, bir de ben. Kolumun altında çellomla.

Arkamdan avaz avaz bağıran Giuseppe'nin sesini duymadım bile:

"Alessandro! 9000 liret!"

1- *Zaman kaybetmiyorum.*

Mesut Kara

Sahi Onların Sihri Neydi?

Gazeteci Bircan Usallı Silan, daha önce Belgin Doruk'un yaşamöyküsünü anlattığı kitabı "Acı Dolu Yıllar"dan sonra, "Dört Yapraklı Yonca" adını verdiği, Fatma Girik, Türkan Şoray, Filiz Akın ve Hülya Koçyiğit'le yaptığı söyleşilerin yer aldığı kitabıyla bizi keyifli bir yolculuğa çıkarıyor.

Henüz televizyonun evlere girmediği yıllarda halkın tek eğlencesiydi sinema. Yeşilçam'ın unutulmaz filmleri, o filmlerin unutulmaz oyuncuları hepimizi büyülü dünyalarına almışlardı. Sabahları "Arkası Yarın"larla, bazı akşamlar "Radyo Tiyatrosu"yla kendisini o günlerin büyüsüne kaptıranlar, en çok da beyazperdede gördükleri dünyalarla, o dünyaların kahramanlarıyla özdeşleştiriyordu kendilerini. 60'lı yıllarda neredeyse her mahallede bir yazlık sinema vardı ve her dönem kendi starını yaratıyordu. O yıllarda herkesi böylesine içine çeken, sarıp sarmalayan büyü, tabii ki çok önceki yıllarda başlamıştı.

Yeşilçam tarihinde star sistemi Ayhan Işık'la başlatılsa da, sinemanın çok önceleri de starları vardı kuşkusuz. Tiyatrocular dönemi diye tanımlanan ilk dönemde, sinemanın efsane isimlerinden Cahide Sonku, tiyatroda yakaladığı starlığını sinemada da sürdürdü yıllarca.

Sezer Sezin, Türkiye sinema tarihinde ilk gerçek anlamda gişe rekorları kıran, haftalarca gösterimde kalan "Damga" filmiyle, hemen ardından yine gişelerin önünde kuyruklar oluşturan, 'kapı pencere kırdıran' filmi "Vurun Kahpeye" ile sinemamızın gerçek anlamda ilk starı olmuştur. (Şu anda yayına hazırladığımız, benim de editörlüğünü yaptığım anılarında, o günleri ayrıntılarıyla anlatıyor Sezer Sezin.) Kuralları olan, kitleleri peşinden sürükleyen, çuvallarla taşınan hayran mektupları alan, yapımcıları, yönetmenleri yönlendiren, belirleyen, seçen oyuncudur Sezer Sezin. Tarihi doğru okumak, ya da başka bir deyimle tarihi yeniden doğru yazmak gerekiyor. Anı yazma geleneği olmayan kültürümüzde, yayınlanan anı kitaplarını okudukça oluşturulmaya çalışılan "resmi tarihin" yanılgılarını daha net görebiliyoruz.

Muhterem Nur da sinemacılar kuşağının ilk starlarındandır. Başrolde oynayan, "esas kız" olarak ünlenen birçok oyuncu olsa da o yıllarda, -örneğin Oya Sensev, Gülistan Güzey, Neriman Köksal, Nedret Güvenç, Mesiha Yelda, Zeynep Sırmalı, Nurhan Nur...- 1951 yılında Yıldız dergisinin yarışmasıyla sinemaya gelen Belgin Doruk hemen ilk filmlerinde star olur ve yıllarca sürdürür başarısını. Erkek oyunculardan da aynı yarışmayla gelen ve kısa sürede krallığını ilan eden Ayhan Işık vardır ilk star olarak. Belgin Doruk'la da 20'nin üzerinde filmde oynayan Ayhan Işık, yarışma öncesi Güzel Sanatlar Akademisi'nde Resim Bölümü öğrencisidir. "Kanun Namına" filmiyle starlaşır. Belgin Doruk, daha çok salon filmlerinin zengin aile kızını oynar. "Küçük Hanımefendi" tiplemesiyle seri filmleri yapar.

Ve 60'lı yıllar. "Büyü"nün doruğa çıktığı, sinemanın "altın çağı"nı yaşadığı yıllar. Film üretiminde de çok önemli bir artış yaşanmıştı o yıllarda. Buna bağlı olarak oyuncu sayısı da artmıştı, yeni yüzler, yeni oyuncular gelmişti Yeşilçam'a.

Sinemanın ilk döneminin "kare dam"ını Cahide Sonku, Sezer Sezin, Muhterem Nur ve Belgin Doruk oluşturuyordu. 60'lı yıllarda da benzer bir durum oluşmuştu. Çok fazla oyuncunun başrolde oynadığı, "esas kız" olarak ünlendiği bu yıllarda da içlerinden dördü, gişe rekorları kıran filmleriyle, güzellikleriyle ve daha başka birçok özellikleriyle diğerlerinin arasından sıyrılıp hayatımızın son kırk beş yılına damgalarını vurdular ve Yeşilçam'ın "Dört Yapraklı Yonca"sı oldular. Fatma Girik, Türkan Şoray, Filiz Akın ve Hülya Koçyiğit sözünü ettiğimiz "Dört Yapraklı Yonca", sinemanın ikinci "kare dam"ı.

"Ben bu söyleşileri yalnızca benim değil, 40 yıldır hepimizin yaşamında çok özel bir yere sahip bu kadınları niye sevdiğimizi anlayabilmek için yaptım." diyor Bircan Usallı Silan. Biz de kitabın önsözünde yer alan cümlelerden yaptığımız kolajla aktaralım "hepimizin yaşamında çok özel bir yere sahip bu kadınları niye sevdiğimizi." (*)

"Genç, birbirinden zarif ve güzel dört kadındılar. İyi fotoğraf vermek, şık giyinmek, bakımlı olmak gerekiyordu. Başlangıçta önemli olan sadece güzel olmak, güzel olanı yansıtmaktı. Bunu da çok iyi başardılar.

Açık sözlü, açık yürekli, fedakar, mücadeleci, nasıl derler erkek gibi kadın oldular kimi kez. Fabrikatör Hulusi beyin, yeni zenginlerden Vahi Efendi'nin şımarık, kolej eğitimli, özel şoförlü milyoner kızları oldular bazen. Kötü yola düşseler de hep masum kalmayı başardılar. Şarkıcı oldular. Vereme veya kansere yakalandılar. Ölüm döşeğine bile ağır makyajları, yapılı saçları, takma kirpikleriyle uzandılar. Sevdikleri uğruna, namuslarını korumak için cinayet işlediler. Hapse girdiler. Kamelyalar altında kan tükürdüler, bir akşam alacasında. Tatlı su perilerini canlandırdılar hep. Dallı güllü giysiler, otrişler, ipekler, en şık tuvaletler içinde. Öpüşmediler, soyunmadılar. Onlar yıldızdılar. Hayranlarına ihanet edemezlerdi.

Naylon skandallara prim vermeden, televole hayatlara sığınmadan var olmuşlardı. Arkalarında kışkırtan, onları hayal kahramanlar olarak sunan, 'gönüllerin sultanı' olarak adlandıran yumuşak bir basın mevcuttu.

Sonuç olarak seyirciye sunulan -ABD sinemasının olumsuz tesirinden midir, nedir?- her daim gerçek dışı, yapay ve toz pembe bir dünya olur, bu sıradanlık çoğu kez işletmeci ve yapımcı tarafından da sürekli pompalanırdı. Kim hangi filmde oynarsa gişe getirir, ilkesi yürürlükteydi çünkü.

Vesikalı Yarim, Dönüş, Gelin, Düğün, Boş Beşik, Acı, Utanç, Umutsuzlar' ve daha pek çok filmle Türk Sinema Tarihi'ne geçmiş olmaları bir yana, toplumsal hayatımızdaki izleri açısından da dört kadın birer fenomen olma özelliğine sahiptiler. Kentsoylu, aristokrat ve kırsal kesim onlarla özdeşleşebiliyordu. Her sosyo-kültürel seviyeden gelen insanlara hitap edebilecek niteliklere sahiptiler çünkü.

Aynı coğrafyanın dört ayrı kraliçesiydiler. Ve ne sürgün, ne unutuluş onların hayatlarına hiç karışmayacaktı. Bu bambaşka bir sevgiydi, hayranlıktı... iletişimdi. Onlar yaşarken efsane olmuşlardı."

Evet, Fatma Girik, Türkan Şoray, Filiz Akın ve Hülya Koçyiğit'le yapılmış kapsamlı söyleşiler yer alıyor "Dört Yapraklı Yonca"da. En çok, yıllarca bu dört staın yanlarında, yakınlarında olan Bircan Usallı Silan'a "yakışırdı" böyle bir kitap. Bu projenin hayata geçmesini, (İki yıl önce sevgili Adnan Özer'e, isimleri tam belli olmasa da "Yeşilçam'da Dört Sultan", ardından da "Dört Kral" başlıklı çalışmalar yaptığımı söylemiştim. Geçtiğimiz yıl bundan sözettiğim sevgili Pınar Çekirge de Bircan Usallı Silan'ın Fatma Girik, Türkan Şoray, Filiz Akın ve Hülya Koçyiğit'le ilgili böyle bir projesi olduğundan bahsetmiş, fakat vazgeçtiğini ya da bir türlü hayata geçiremediğini söylemişti.) kitaba dönüşmesini -dillendirilmese de- kendisiyle yaptığımız telefon konuşmasının hızlandırdığını, küçük de olsa payı olduğunu düşünüyorum.

Vicdanının sesini dinleyen dürüst bir gazetecinin, yaşadıklarına duyduğu saygıyla, sömürmeden, dostça kaleme aldığı anılardı, Belgin Doruk'un yaşamöyküsünün anlatıldığı (yeni baskısını yayına hazırladığını öğrendiğimiz) "Acı Dolu Yıllar". Bircan Usallı Silan, "Dört Yapraklı Yonca"da yine aynı duyarlılık ve samimiyetle kendi seslerinden bir kez daha anlatıyor bize Fatma Girik, Türkan Şoray, Filiz Akın ve Hülya Koçyiğit'i.

(*) Dört Yapraklı Yonca. Bircan Usallı Silan. Epsilon Yayınları. Ekim 2004, İstanbul.

KAÇAK FİLM İCABI

"sevmek zamanı" filminden*

Halil ve Mustafa çalışmaktadırlar. Duvarda Meral'in resmi asılıdır. Biraz çalışmadan sonra Halil konuşur.

Halil- Sen bile beni anlamıyorsun. Elin kızı nasıl anla?

Mustafa yaptığı işi bırakarak Halil'e döner.

Mustafa- Bir kere ona elin kızı deme. O senin âşık olduğun insan. Benim seni bilmeme gelince; sen haksızsın bu meselede. Ben onu bilir onu söylerim.

Halil- O gün ben mi ona gel dedim. Eğer beni resmine bakarken yakalamasaydı bugün varlığımın farkında olmayacaktı. Hayır, ben ona âşık değilim, onun resmine âşığım. Bir türlü anlatamadım bunu ona. Sen de anlamıyorsun.

Mustafa- İyi ama resmine bakarken seni yakaladı diye o mu suçlu olacak şimdi. Şık olmasaydın onun resmine. Madem ki, o şimdi senin kendisine âşık olduğunu biliyor ve de bu sevgiyi seninle paylaşmak istiyor, o halde bu aşkını onunla bölüşmeye mecbursun.

Halil- Ona ait olmayan bir şeyi nasıl onunla paylaşırım? Aşkım yalnız bana ait bir şey.

Mustafa- Yanlış konuşuyorsun. Doğru değil bu söylediklerin. Bundan ötesi kendini düşünmüşlük olur. Hemen gidip o iyi kızdan af dilemen lâzım.

Halil- Ben kimseden af dilemem.

Mustafa- Orası senin bileceğin iş, ama aşkına karşılık verdi diye ona bu şekilde davranmamalısın. Ben Derviş Mustafa, benden çok üstün olan arkadaşıma yakıştıramam bu davranışı.

(İki sahne sonra) *Duvarda, eskiden Meral'in fotoğrafının durduğu yerde, resim kaldırıldıktan sonra orada kalan silik bir dörtköşe içinde duvara yapıştırılmış bir mektup vardır. Halil bir an mektuba bakar. Sonra gider, alır ve okumaya başlar. Meral'in sesi işitilir. Mektubu yazdığı gibi okur Meral.*

Meral'in sesi- İnsanların gerçekten âşık olamayacaklarını sanırdım. Senin, resmime karşı tutkun bütün inançlarımı yıktı. Ben de sana âşık oldum. Senin sevginin büyüklüğü karşısında yapabileceğim tek şey buydu. Belki resmimin arkasında ben yaşıyordum, sen beni görmeye çalışmadın. Ama sen istesen de istemesen de ben varım Halil. Resmin aslı benim. Ve ben de seni seviyorum. Aşkta yalnız ve cesur olmayı sen öğrettin bana. Bundan sonra ben de senin kadar büyük olmaya çalışacağım.

*** Sevmek Zamanı 1965**

Boyacı Halil, ustası ile adada köşklerden birini boyarken, duvarda asılı duran bir kadın fotoğrafına âşık olur. Bir gün resmin sahibi çıkagelir ve resmine âşık olan Halil`e âşık olur. Ama Halil kadının resmine öylesine âşıktır ki, kadının aşkını istemez.

Yönetmen-senaryo: Metin Erksan. **Oyuncular:** Müşfik Kenter, Sema Özcan, Süleyman Tekcan, Fadıl Garan

Yeşilçam Hatırası

1967 Kızılırmak-Karakoyun filminde Yılmaz Güney ve Nilüfer Koçyiğit yönetmen Lütfi Akad'la birlikte, sette.

küçük İskender

page up/ page down

Uçak yolculuklarında, önünüzdeki koltuk cebinde bir dergi gözünüze çarpar; vakit geçirmek niyetiyle istemeye istemeye elinize alır, sayfalarını karıştırırsınız birkaç dakika. Resimlerdir sizi ilgilendiren, okumak eylemi sıkıcıdır; oysa bir resim, görmek ya da bilmek istemeyeceğiniz şeyleri de beraberinde taşır. İçeriğini dayatır. Resim size gösterir, yazı ise öğretmeye, bilgilendirmeye çalışır. Oysa insan bir vesikalık fotoğrafa bakarak âşık olamaz, o fotoğraftaki kişinin cismi lazımdır. Karşınızda duracaktır, siz onu güzellikleriyle, kusurlarıyla, hayattaki duruşuyla tanıyacak ve belki de bu süre içersinde kendisine yakınlık hissedeceksinizdir. Yetinmeyi kabullenmek, aşkın temel taşıdır. Yani "Bir tavuk çiftliği hayalim olacağına buzdolabımda iki yumurta olsun, yeter!" diyebilmektir bazen. Ucuz aşkların tadı başkadır; pahalı aşklar peşinde koşanlar, dünyaca ünlü bir komedi ikilisi kurma telaşındadır. Gösteriye çıkacaklar ve şovlarını büyük alkışlarla tamamlayacaklardır. Ucuz aşkların böyle bir derdi yoktur. Doğaldır. Sadedir. Kuvvetli ve şamatalıdır. O uçak yolculuklarında karşılaştığınız dergilerin içtenliğini, yani "ister oku, ister okuma, ama ben buradayım ve seni asla aklına gelmeyecek resimler ve yazılarla, konu başlıklarıyla, eğlenceyle, hüzünle bekliyorum" tarzını taşır. İddiası, tehlike ve başarı vaat eden sessizliğidir. Bakın, suskunluk demiyorum, sessizlik. Kuzuların Sessizliği gibi bir şey bu.

Rastlantısal hüzünler, canı sıkılanların hayatlarına yeni bir jenerik eklemek için önlerine çıkıyor; kader denilen senaryoyu yeni bir set ekibine ve yeni bir yönetmene teslim edebilmenin hazzını taşıyor, onları sürpriz bir sondan öte sürpriz bir başlangıca sürüklüyor. Hani bir çürük vardır kolunuzda ve bile bile bastırırsınız ona; canı sıkılanların da bu sıkıntılara basarak yerini tespit etmesi hoş değil mi?! Eşinizden sıkılıyorsanız ayrılın, işinizden sıkılıyorsanız istifa edin, yaşadığınız şehirden sıkılıyorsanız adres değiştirin; değişmekten ve değiştirmekten korkmayan sıkılmaz çünkü. Tutucu, gelenekselci olan, değerlerini kaybetmek endişesiyle bunalımdan bunalıma sürüklenir. Çocuklarınızdan sıkılıyorsanız, bırakın onları, yeni çocuklar evlat edinin. Tabii, bu da işin abartısı!

Yaşadıklarını markalaştırmayanların huzuruna bir bakın! Günlük hayatlarında tek bir reklam spotu bulunmayanlara! "Bir günlük ömrüm kaldı!" diye yırtınmayan kelebeğe, attığı derisini "hatıradır" diye saklamayan yılana, döktüğü yaprakları torunlarına bırakmaya kalkışmayan ağaçlara, evini müzeye dönüştürmeyen, mazisini bir vakanüvis gibi kaleme almayanlara, hoşgörüyü demokrasi illeti saymayanlara, anarşizmi terörizmle karıştırmayanlara, eğlenmeyi boyalı basının su bazlı boya fıçılarıyla ifade etmeyenlere, yatak odasını kasap dükkânlarına taşımayanlara, onlara, doğal olanlara bir bakın! İmrenmiyor musunuz?!

"Daha çok .." diye başlayan cümleler duymaktan bıkanlar, sonunda "azim ile hırs" arasındaki farkı da anlarlar. Sitcom ayarında ve tadında bir ömür sürdürmek pek öyle kolay bir durum değil elbette. Ancak, başrolünü üstlendiğiniz hayatınızda rol alacakların, hatta rolünüzü çalacakların listesini yapabilmek, bu kadroyu oluştururken incelikli davranabilmek ve size çizilmiş sınırın ötesinde nelerin döndüğünü merak edebilmek, belki de bir zamanlar bir vj'in ağzından duyduğum gibi "yüzyılların şarkısı zamana ve yorumcusuna direniyor" kıvamında aşklar ve heyecanlar yaşamak için bire birdir. Olaya bir şeker hastası problemi gibi yaklaşabiliriz: Ne az ne de çok şeker. Ölçüyü tutturabilmekte bütün sır. Yolu ortalayabilmekte. Akşam eve geç kalmamak için eve dönüş saatini ta ilişkinin başından ileriye atabilmekte. Umut'la metres hayatını yaşayacağına umut'la nikâhlanıp birlikte kocayabilmekte. Bunları yapabilenler var mı aramızda?! Eğer varsa, çekilsinler aramızdan; aramızdaki, bir "aralık" olarak varlığını sürdürebilsin.

Bu arada uçaktan inerken dergiyi alabilirsiniz. Ücretsizdir. Ama eğer uçak düşüyorsa yanınıza dergi almaya kalkışmayın, topu topu üç beş saniye sürüyor uçağın yere çakılması. Bir tek o yolda sıkılmazsınız.

Gültekin Emre

ORİENT'İN YÜZLERİ -BAĞDAT DEMİRYOLU- RİMBAUD VE OYUNLAR

Dünyanın en eski ve en köklü kültürünün bulunduğu Ürdün'den getirilen pek çok paha biçilemez heykeli, takıyı, günlükte kullanılan kap kacağı, tanrı heykellerini, şamdanları, cam vazoları... görmeye koşuyor Berlinliler. Serginin üst başlığı: **Orient'in Yüzleri** Alt başlığı ise *Ürdün'den On Bin Yıllık Kültür ve Sanat* adını taşıyor. Bu başlıklar bile tümüyle meraklılar için çok şey ifade ediyor ve Berlinli sanatsevenler bu önemli ve kaçırılmaması gereken sergiyi görmek için acele ediyorlar.

Mezopotamya topraklarında boy veren kültürün ve sanatsal birikimin tarihine binlerce arkeolojik kazıyla ulaşılmış. Bu kazıların pek çoğunu yabancı bilim adamları ve arkeologlar gerçekleştirmiş. Var olan ve bulunabilen kültür ve sanat değerleri de titizlikle korunuyor. Bir dönemin yaşam biçimini, geleneğini, günlük yaşamını ve beğenisini de gösteriyor sergideki bunca yapıt: Bu verimli topraklarda yeşeren çeşitli dinsel inançlar, etnik kültürler, savaşların ortaya koyduğu yıkımlar, gelişen toplum yapısının ürünleri olan evlerde kullanılan kilden, bakırdan, altından, demirden yapılan alet edevatın yanı sıra binlerce ustanın göz nuruyla ortaya konan ve incelikle işlenen küpeler, kemerler, bilezikler, kolyeler, yüzükler... göz alıcı bir biçimde sergileniyor Müzeler Adası'ndaki *Altes Museum*'da. Yedi yüzden fazla değerli obje sayılı dünya kültürleri içinde yer alıyor. Özellikle portreler, insan figürleri insanlık tarihine de ışık tutuyor bugün. Otoban inşaatı sırasında rastlantıyla bulunan bu heykellerden iki kafalı ve ortak gövdeli İsa'dan önce 7. yüzyıla ait.

Bu tür tarihin ve kültürün iç içe geçtiği sergilerin bir de yan programları oluyor kaçırılmaması gereken. Ürdün'den yeni müzik dinletileri Filistinli, Iraklı ve Lübnanlı bestecilerce icra ediliyor. Ayrıca film gösterilerinin yanı sıra açıkoturumlarla da bu yılın en önemli kültür etkinliği olan **Oreint'in Yüzleri** sergisi besleniyor, destekleniyor.

Hayatına hazin bir biçimde kendi elleriyle son veren Gérard de Nerval'in *Doğu'da Seyahat* kitabını büyülenerek, elimden bırakamadan, bu 796 sayfalık kült kitabı okurken **Orient'in Yüzleri** sergisiyle yüzleşmem de varmış kaderde. Bu tür, yani insanın yaşamında her zaman rastlanmayan ve kültürel derin izler bırakan çakışma ve buluşmalara neden olan rastlaşmalardan birini yaşamının bende yarattığı olumlu havayla bu öncü şairin gezi kitabını içercesine okudum: Ürdün'den gelen onca çekici tarihsel ve kültürel buluşmayı da görünce aynı gülerde Bergama Müzesi'nde açılan **Bağdatbahn ve Hicazbahn** sergisi de bir başka tarihsel yolculuğa çıkardı beni, benim gibi meraklıları. Ön Asya ülkelerindeki Alman Demiryolu'nun tarihine ışık tutan bu ilginç sergide de Osmanlı döneminin son yıllarına doğru emperyalizmin ülkemize nasıl göz diktiğinin öyküsü gözler önüne seriliyor. Berlin'den kalkacak bir trenin Balkanları boydan boya geçtikten sonra tüm Anadolu'yu da sıkıntısızca aşıp Bağdat'a ulaşması hedeflenerek Fransız, İngiliz ve Alman girişimcilerce Küçük Asya toprakları adeta parsellenir. Bugünkü Büyük Orta Doğu Projesinin bir ön girişimi, yoklaması gibidir sanki bu tarihsel, ekonomik ve kültürel paylaşım. Boğazın Hasta Adamı'nın zaaflarından yararlanarak demiryolunun geçtiği hatlardaki yer altı ve yer üstü zenginliklerine de göz diken Batılı girişimciler ülkemizden neler neler kaçırdıkları, zamanla ortaya çıkıyor, ya da Avrupa müzelerinin en değerli parçaları olarak ziyaretçileri büyülemeye devam ediyor.

Nerval, 1 Ocak 1843'te Marsilya'dan yola çıkar uzun ve serüven dolu yolculuğuna ve ayrıntılarıyla ele alıp anlattığı Malta, Mısır, Suriye, Kıbrıs, İstanbul kentlerini ve tümüyle gözlemlerini içeren gezisi 5 Aralık 1842'de Napoli'de son bulur. 1851'de de gezi yazıları **Doğu'da Yolculuk** başlığıyla yayımlanır. Bu oylumlu kitap gözlemlere, gerçeküstücü betimlemelere, şiirsel ve masalsı, kıvrak anlatıma ve büyük bir Ortadoğu kültürü birikimine dayanıyor. Berlin Bağdat demiryolu hattı sergisini gezerken de bu kitap çantamdaydı ve ben yazarın İstanbul'la ilgili gözlemlerini, orada yaşadıklarını okuyordum. Elbette İngiliz Demiryolları'nın egemenliğini de unutmamak gerekiyor ülkemize doğru yayılarak ve hızlanarak gelen, yaklaşan demiryolu ağını düşününce: Osmanlı'nın demiryollarından beklediğinden öte Abdülaziz'e dayatılan talepler, Düyun-u Umumiye ve Osmanlı Alman ilişkilerinin tarihinde yatanlara dikkat etmemiz gerekiyor. Almanya'daki Bismarck dönemindeki hızlı sanayi gelişimi sonucu dışa açılma politikası, Osmanlı'nın giderek zayıflayan ekonomik ve askeri gücünün de payı var elbette yabancıların iştahının kabarmasında. Politik oyunlar, imtiyazlar mücadelesi, 2. Wilhelm'in ülkemizi ziyaretleri ve hâkim devletler arasında süren çatışmalar, gerginlikler ve Osmanlı'nın sömürülmesi.... bunlar elbette bu anlamlı sergiye yansıtılmamış. Küçük model trenler, istasyonların fotoğrafları, haritalar, Sultan Abdulhamid'in, 2. Kaiser Wil-

helm'in kartpostallara yansıyan görünümleri, Osmanlı Ordusu'nda yer alan Alman subayları, Haydar Paşa garının yapılışından görüntüler, Alman silah endüstrisinin Osmanlı Ordusu'nu beslemesi, yol, tünel, köprü inşaatlarından perişan fotoğraflar; vagonlar, raylar, köyler, kasabalar, ovalar, yollar, insanlar... Öyle ya Bağdat Demir Yolu İstanbul'u Ortadoğu'nun ana petrol yataklarına bağlayacaktı en hızlı bir biçimde ve böylece uğruna bunca mücadeleye girişilen petrol de batılıların çarkını çevirecekti ucuz bir biçimde. Avrupa'nın ortasından ta Hicaz'a dek uzanacaklardı bu kesintisiz demir yolu ağıyla. Onun için **Orient Ekspres** seferleri falan da devreye sokuldu daha sonra işin içine casusluk, aşk ve biraz da edebiyat katılarak. Ortadoğu topraklarında nasıl derin ve eşsiz bir kültür hazinesi yatıyorsa, ne kadar çok acı, gözyaşı ve sömürü de yatıyordur. Bugünkü Irak savaşının temelinde, Berlin-Bağdat demiryolu bir zamanlar temelleri atılan Büyük Ortadoğu Projesi'nin öncülüğünü de görmemiz gerekiyor bana göre. (Bu konuda pek çok kitap var ama ikisi konuyla ilgilenenler için tam bir başvuru örneği sayılabilir: Murat Özyüksel, *Osmanlı-Alman İlişkilerinin Gelişim Sürecinde Anadolu ve Bağdat Demiryolları*, 1988. İkinci kitap bir çeviri: Edward Mead Earle, *Bağdat Demiryolu Savaşı*, çev. Kasım Yargıcı, 1972)

"Ben bir başkasıdır" Bu arada, gerçi onun ülkemizle dolaylı bir ilişkisi yoksa da, dünya şiiriyle önemli bir öncülüğü olan, bir başka çılgını da anmadan geçmeyelim bu arada: 1854'de doğduğunda onun dünya şiirinin yataklarını değiştireceğini kimse bilemezdi, kendisi de. 17 yaşında "Ben bir başkasıdır" diyebilen **Cehennemde Bir Mevsim** ve **Illiminations**'un şairi **Arthur Rimbaud**'nun doğumunun 150. yılı kutlanıyor tüm Avrupa'da ve Berlin'de. Kitapçı vitrinleri onun yapıtlarının özgün yeni basımlarıyla ve bu büyük şairin üzerine yazılmış kitaplarla donatıldı. Doğum günü, geçtiğimiz günlerde onun dünyaya geldiği Charleville kasabasında, gençliğinde yaşadığı evin ziyaretçilere açılışıyla kutlandı. "küçük taşra kasabalarının en aptalcası" olarak nitelendirdiği Charleville-Mezires'deki ev müzeye dönüştürülerek **Rimbaud** severlerin ziyaretine açılınca elbette yer yerinden oynamadı, ama şairin aradan geçen sürede de unutulmadı gösterildi. Evet, 20 Ekim 1854'de andığımız kasabada doğan bu büyük şair, 17-21 yaş arası yazdığı düzyazı şiirlerle şiir tarihinde kalıcı bir yer edinmeyi başaran ender şairlerden biridir. 1871'de Fransa'nın büyük şairi **Paul Verlaine** ile yaşadığı sıradışı, sancılı eşcinsel ilişki yaşamını derinden etkilemiştir. İskenderiye, Mısır, Kıbrıs, Habeşistan gezileri, her türlü işe bulaşması, hastalanıp bir bacağının kesilmesi de onun ününü engelleyemedi ve bütün dünyada tanındı. 1891'de Marsilya'da öldüğünde 37 yaşındaydı. **Henry Miller,** *Rimbaud ya da Büyük İsyan*'da (1994) bakın canalıcı neler yazıyor: "Rimbaud on sekiz yaşında büyük bunalımını yaşadı; o zaman delilik sınırına varmıştı, o andan sonra yaşamı sonsuz bir çöldür. Ben kendi bunalımımı otuz altımda ve otuz yedimde yaşadım: bu Rimbaud'nun öldüğü yaştır. Benim yaşamım o zamandan itibaren meyve vermeye başladı. Rimbaud yaşama yönelebilmek için edebiyatı terketti: ben tersini yaptım... Rimbaud kendini inanılmaz iklimleri ve manzaraları olan, şiirleri kadar nadir ve mucizevi olan bir ülkeye adamıştı fakat gitgide daha buruk, daha suskun, daha boş ve daha üzgün olmuştu." Bir de şu çarpıcı cümleyi alıntılamama izin verin: "Rimbaud edebiyata yaşamı bağışladı. Bense, yaşamı edebiyata bağışlamak için çaba gösterdim." (s. 9-10) **küçük İskender** de bizim yerli *Rimbaud'larla Kıran Kırana* bir arkadaşlık geliştiriyor ki, sormaya ve sorgulamaya gerek yok ve buradan da yeni kitabı *Rimbaud'ya Akıl Notları*'na varıyor okunsun diye.

Öyle ya **Rimbaud**'dan söz edilir de ondan kendisine ilişkin bir dörtlük alınmaz mı? "*Esin Perim, yırtık ceplerimde eller;/Üstümde gök, paltom o biçim, haliyle,/Ben kulun, özgür, başıboş yürürken böyle/Sorma bana! Neler geçmedi içimden, neler!*" (Erdoğan Alkan çevirisi)

Şimdi de tiyatro zamanı, yani gelelim tiyatrolara: **Berliner Festspiele**'nin düzenlediği **Spielzeiteurupa** (Avrupa Oyun Zamanı) programı çerçevesinde Ekim 04'ten Şubat 05'e dek uzanan geniş bir zamanda **Luc Bondy, Heiner Goebbels, Béla Pintér, Janos Mohacsi, John Jesurum, Robert Lepage, Wanda Golonka, Smadar Yaaron, Pipo Delbono, Ahmed el Attar, Frank Castorf, Kostanza Macras, Guy Cassiers, Peter Brook, Emilo Garcia Wehbi**... gibi önemli, kendini göstermiş yönetmenlerin oyunları Berlinli tiyatroseverlerin önünde görücüye çıkmaya başladı bile. Tiyatrodaki, sahnedeki yenilikleri seyirciyle paylaşırken, bir yandan da dünyaya tiyatroyla bakışın ortaya koyduklarını, araştırmaları, deneyleri, yeni yönelimleri **Berliner Festspiele** sahnesinde görücüye çıkarmayı amaçlıyor bu program: Demek ki, tiyatro salonları yine seyirci ile dolup taşacak, oyunlardan konuşulacak.

e.e.cummings ne diyor ülkesi için: "elbet tanrıdan sonra amerika" diye yazıyor katı gerçeği gözümüzün içine soka soka, Bush da zaferini ilân ediyor; demek ki savaşa ve direnmeye devam; **cummings** de, ister inanın ister inanmayın, şiirini şu dizeyle bitiriyor: "*Herif konuştu: Ve bir bardak su içti*"k hepimiz.

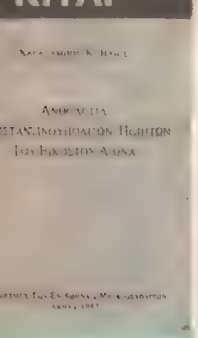

Nena Çalidis

20. Yüzyılın İstanbullu Rum şairleri - 2

Geçen sayıda `20. Yüzyıl İstanbullu Rum Şairler Antolojisi'nde yer alan `Öncü Şairler'den söz etmiştik. Bu sayıda `Göç' ve `Savaş Sonrası' şairlerin dünyalarını aralayacağız. Antolojinin ikinci kısmı `Göç' (1923 - 1943) şairlerine ayrıldı. Bu dönemde yaşanan Küçük Asya felaketi edebiyat dünyasını da derinden sarsmıştı. O dönem yayımlanan `Logos' dergisi kapatılmıştı. Kapanan dergi ile birlikte edebiyat dünyası büyük bir çıkmaza girmişti. Bu çıkmaz aynı zamanda göç sürecinin de başlangıç anıydı. Pek çok İstanbullu şair için aynı zamanda karar anıydı. Ya İstanbul'da kalacaklar ya da yeni Yunanistan'a gidip yeni yaşamlarını kuracaklardı. Bir kısmı Yunanistan'a gitti bir kısmı yaşamlarını İstanbul'da sürdürme kararı aldı. Göç sürecini yaşayan şairlerin yapıtlarında yer alan imgeler de değişti. Artık sultan, Allah, vezir gibi kelimelerin yerlerini gemi, hareket vakti, ayrılık gibi kelimeler almaya başlamıştı. Bu dönemin bir diğer özelliğide kadın şairlerin ağırlıklı olması. Göç şairleri şunlar; Vasilis Kasapakis, Thalia Kesisoğlu, Elefteria Mavridou, Aleksandra Saras, Efi Panselinou.
Göç Şiirine bir örnek:

Geç

Geç hem de çok geç.
Gemi hareket ediyor
vedalaşmak için limana
çok kişi geldi
geç kalan geç kaldı
artık hiç konuşmamaları lazım

Trajik, bir anda oldu hareket vakti
her şey bitti geminin düdüğü ötüyor
çok saat geçti üstünden, yardım istiyorlar
gemi kalkmadan

Gitmeden önce sanki liman kendi çevresinde
dönüyor
biraz umutsuz ama vakit geldi
o geç kalan hâlâ görünmüyor
şehrin ışıkları yanıyor

Nereye gidiyor sabahın erken saatlerinde
hareket eden gemi
biri sormuştu şaşkınlıkla
geç artık geç gemi kareket ediyor
yavaş... burda bir hikâye bitiyor

1945 - 1965 yıllarına arasında ürün veren şairler `Savaş Sonrası' şairleri olarak anılıyor antolojide. Bu dönemle `Tehni' ve `Pirsos' adlı edebiyat dergileri dönemin edebiyat yaşamına yön veriyordu. Bir grup şair tarafından kurulan Tehni (1944 - 1950) dergisi büyük çaba ve özverilerle çıkıyordu. Edebiyat dünyası içinde belirleyici bir rolü olan bu dergi genç şairlerin edebi kimliklerini de yansıtıyordu. 1955'te yaşanan 6 -7 Eylül olayları herşeyin eskisi gibi gitmeyeceğinin de bir başka göstergesiydi. `Tehni' dergisini yayımlayan genç şairler bu kez `Pirsos' (1954 - 1962) dergisini yayımlamayı sürdürüyorlardı. Yaşanan olaylarla beklenen oldu ve `Pirsos' dergisi kapandı. Rumların yaşadığı sürgün dönemi 1964 yılına kadar devam etti. Bu iki derginin kapanışı edebiyat dünyasınında da sürgünü yaşamasına neden olmuştu. Yunanistan'a sürgün olan şairler çalışmalarını orada sürdürmeye devam ediyorlardı. `Savaş Sonrası Şairler' şunlar; Lambos Asteris, Haralanbos K. Vaios, Petros Granitas, Eğli Zografou Simalaridou, Nikos Paleopoulos, Lefteris Palamidis, Aleksis Palmas, Dimitris K. Papakostandinou, Yorgos S Patriarheas, Petros Hronos. Bu dönem şiirlerinde hasret, yeniden buluşma ve ölüm temaları ön planda. *yavaş... burda bir hikâye bitiyor.*

Müdaffa

Tüm yüzler bir oldu
Aşk bir oldu, an tek oldu
rüyâ tek oldu

Veda garında
gözyaşları mendillerde kaynaştı
bütün oldular ayrılık ve nostalji
feryat bir oldu

kurbet kırlangıçları
sürüler bulutların içinde dağıldı
fakat yaz tek gül bir
karşı tarafın kıyısında tek bir arkadaş

çok şey geldi çok şey geçti
toplamak kimseye yaramıyor
geriye kalan tek
yalnızlık ve ölüm arkadaş
bir oldular

Tut tutabilirsen bunu
çabuk ol çünkü uzaklaşıyoruz
git ve kaynaş
uzakta ve sessizce.

Metin Fındıkçı

Filistin ve Arafat'ın sivil şairleri

Şairin Toprağı

Mahmud Derviş ile 1982 yılında "Beyrut Kasidesi" adlı tek şiirden oluşan kitabının ilk basımından kısa bir süre sonra telefonla tanıştık. O dönemde ne o Türkiye'ye gelebildi ne ben Filistin'ne gidebildim. Kısa bir süre sonra Ankara'daki FKÖ konsolosluğu bağlantısıyla bana kitabı ve uzun şiirini okuduğu bir kaset gönderdi. Mahmud Derviş 70'li yıllardan kalma FKÖ ile sıkı bir bağlantısı vardı; Yaser Arafat'la bu sıkı dostluğu örgüt için bir çok şair ve yazarla birlikte verilmiş mücadelelerle sürdürüldü. FKÖ bünyesindeki en güçlü kanat devrimci ruhuyla yola çıkmış ve FKÖ'nü taşıyan ve verdiği mücadeleyle bir çok ülkeye kendini kabul ettiren bu devrimci tayfaydı; bu devrimciler arasında şair Mahmud Derviş ve yakın dostu Semih El Kasım'ın ayrı bir yeri bulunmaktaydı. FKÖ ve Yaser Arafat'ı destekleyen, Siyasi ve Edebiyat dergisi "Filistin El Tawra" da Derviş, uzun bir süre şiirleri ve makaleleri yayımlandı; bu dergide yazdığı süre zarfında dergiyi bana ulaştırmayı başardı. Kısacası Mahmud Derviş, Yaser Arafat'ın yakın dostuydu, dava arkadaşıydı.

Bundan iki yıl önce Mahmud Derviş'e, Yaser Arafat'ı sordum: "İyi" deyip konuyu kapadı. Oysa sağlığını sormadığımı kendisi de çok iyi biliyordu; FKÖ'nün düştüğü durum yani eski devrimci ruhun olmayışı ve Yaser Arafat'ın arkasındaki büyük desteğe (kitleye) rağmen içinden çıkamadığı çıkmazı hiçbir zaman hazmedemiyordu. Artık Filistin'i savunan FKÖ'nü kuran o devrimciler yoktu; dünyanın birçok yerinde olduğu gibi çözülmüştü. 90'lı yıllardan itibaren (Küreselleşme politikalarının bireye, insanlara dayattığı kurallarla) iyice kendini belli eden dini söylemler ve kutuplaşmış dini örgütler türedi veya türetildi, bu örgütler bir yandan FKÖ parçalanması için mücadele veriyor diğer yandan da Filistin'i savunmak için Yahudilerle savaş halinde siper aldılar. Bu durum şair, Mahmud Derviş'i yolundan alıkoydu mu asla! Çünkü, şiiri ülke topraklarını çoktan aşmıştı; şiir Derviş'i bırakmadığı gibi, Derviş şiire asla ihanet edip bırakamadı. Bunun en büyük nedeni ülkesinde ölüm hâlâ dörtnala gidiyor olması. Ama dıştan gelen saldırılarla parçalanan ülkesi, iktidar uğruna içeride yapılanan dini örgütler Filistin'de, Filistin'i, Filistinlinin kendi elleriyle parçalaması ona çok acı veriyordu.

Filistin şiiri, kuşatılan Filistin toprakları için verilen savaşla birlikte sesini dünyaya duyurdu, Filistin şiiri bir çığlığın, acı bir feryadın ve silaha karşı duran bir şiirdir. Onun için bence, dünya şiirinde taşıdığı bu amaçla özel bir yeri bulunmaktadır, özellikle Mahmud Derviş şiiri ve ona yakın duran şairlerin şiiri için bunu içtenlikle söyleyebilirim.

Filistin'de MÖ 2.yy da yıkılan Ağlama Duvarı Yahudiler tarafından anında yeniden inşa edilmesiyle tarihler boyunca sürecek savaşlarla önemi ortaya kondu. Üç dinin iç içe yaşadığı bu topraklarda dinler varoldukça savaşların, ölümlerin ve göçlerin yaşanacağı da bir gerçek.

Ebu Ammar (Yaser Arafat) canını ortaya koyarak uzun bir yoldan geçti, Filistin toprakları ve insanı için ödün vermeden savaştı. Nur içinde yatsın.

Mahmud Derviş yedi yaşından beri sürgünde yaşamaktadır. Filistin'in bu en tanınmış şairi, bir omzunda acı, sürgün ve ölüm, diğer omzunda şiirin sonsuz büyüsünü ve sorumluluğunu taşımaktadır.

KAÇAK DOSYA

Filistin ve Arafat'ın sivil şairleri

Mahmut Derviş

1941 yılında Akka yakınlarındaki El Barva köyünde doğdu. 1948 yılında köyü yerle bir edilince, ailesiyle birlikte Lübnan'a göç etti. Hayfa'da yayımlanan El İttihat ve El Cedid dergilerinin yönetmenliğini yaptı. Bu dergilerdeki yazılarından ve şiirlerinden ötürü bir çok kez hapse girdi.

Başlıca şiir kitapları:
Zeytin Ağacının Yaprakları. Filistinli Sevgili. Gecenin Sonu. Celile'de Kuşlar Ölüyor. Yedinci Deneme. Düğünler. Duvar. Atı Neden yalnız Bıraktın. Gurbetin Yolu. İstemediğimi Görüyorum...

Yaptıklarından başka, bizi okudular

Denizden gelen yük gemileriyle anneme
geri döndükten sonra
anladım, akrabalarımın yanında olmadığını. Ancak ben
kavmimin koynunda pişen yemeğin kokusunu bilirdim
ve sonsuz kahvenin kokusunu, onca zaman önce
hayvanın doğuşu gibi doğdum burada binlerce şeyin
yalnızlığa itilen birlikte!

Sonradan korkuyla bu yere inen
çığlığımız bizimdir. Ancak bizler bu çığlıklarımızı
eski kurnalarda hüzünle boğdurmayız.
Yüksekleri yarmayız
duvarın üstünde, tuzların krallarını davet etmeyiz,
ahretliklerin salkımlarına sarkıtmayız düşlerimizi,
sütunları kırmayız!

Adımdan sonra olacak uzaklar tüyün adımlanışında
açan çiçeklerden sonra. Ağustos sıcağında atalarımızı
ziyaret eden ağlayanlar kumru gibi güvercinimiz.
İlk çanım var: Beni cezbeden nağmelerin benzeri
sütü koklarım iki dizinin üstünde, kaçmadan
sofradaki akrebin kuyruğundan!

Sonra, güneşin düştüğü yerde gizlerimiz vardır bizim
konuştuğum ağaçların yanında:
Ağlamaktan bizi kesti uğraşımız
üstünde kimsenin ölmediği hiçbir şey eceliyle ölmedi,
Camide veya Babil'de bizi ziyaret eden çocuklar bizi kazır
Dimaşk'te, süzülen göz yaşlar bizi sürükledi
Güvercinler sonsuz acının yatağında olsa da!

Bizi okudular yaptıklarından başka,
sözde pişman olmadılar.
Bizi günlerimize benzer şeylerle adlandırdılar,
bizleri tamamıyla şımartmayanla adlandırdılar.
Eziliriz yaz konuşmaların arasında. Bizler taşınmadan
yabancı topraklara tüylü mendillerin süslendiği zamana
geri döner kuşlar tüyleri üşüştüğü yere!

Denizden gelen yük gemileriyle
daha güçlü çivilerden oluşur bu mekân. Son görev
ineklerimizindi ağıllarında, günlerimizi
ellerimizin yaptığı hüzünle bağlarız
atın gemini bağlarız ve kovulan yıldızların
uykusunu.

Bizler daha sonra yük gemileriyle çıkacağız.
Bizi zeytinin gecesinde
esmerleştirir zümrüdün anlamı, köpeğin
havlaması kilisenin burçlarının üstünde düşen ayadır,
ancak bizler korkmuyoruz. Şimdi çocuklarımız
bizimle gelmeyecek. Şarkılarla yetineceğiz:
Nasıl olsa evimize
kısa bir süre sonra geri döneceğiz...
Onlarda boşalacak gemilerin
fazla yükü!

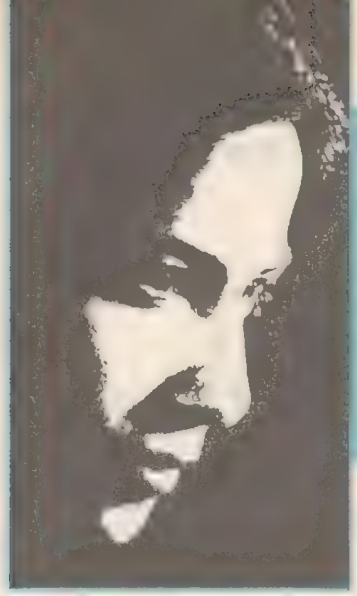

Fetva Tukan

Filistin ve Arap şiirinin en ünlü temsilcilerindendir. 1914 yılında Nablus'ta doğdu. 1967 haziranında çıkan savaştan önce şiirleri bütün Arap dünyasında ve Avrupa'da yayıldı. İşgal altındaki Nablus şehrinde dört yıl boyunca tedavi gördüğü hastanede beyin tümöründen öldü.
Başlıca kitapları: Günlerle Başbaşa, Aşkınızı Versenize, Yaratılan, Kapalı Kapının Karşısında, Gece ve Atlılar ve Kimsesiz Dünyanın Tepesinde. Bütün Şiirleri "Fetva Tukan Divanı" adı altında toplandı.

Filistin yarasının günlüklerine

Bize dolan düşünceyi anmak durumundayız
Ulu otlar saçağımızdır çünkü,
Söylemeyeceğim: keşke nehre batsak onlarla
Söylemeyeceğim:
Bizler bu şehrin etinde ve onlar bizde

Güvercinlerin sevinci gibi olsaydık hazirandan önce
Sevgimizi ufaltsaydık zincirlerin arasında
Biz ey yirmi yıldan beri kız kardeşi olan
Biz şiir yazmayız savaşırız ancak!

O karanlık böyle gözlerine çöker Şeytanın
Bütün öfkesiyle haziran ayında geldi-
Dağın güneşiyle
Şehitlerin rengini alarak
Namazın yemeğini yiyerek
Yaşatır veya öldürür, iki durumda da: Ah!

Gecenin ilk saatleri gözlerindeydi
Uzun gecenin sonunda damlaların çalkalanışında
Bu mekânda toplar bizi saatler
Caddeden dönüyordu... solan çağdan!

Çığlığın gecenin bıçağı, yara ve sargısı
Bu büyüyen suskunluktan uyku çöküyor
Akrabalarım nerede?
Göçüp geri dönen çadırlardan çıkan
Çocukların son acısı olan

Sevgi sözleri yankı yapıyor ancak sevgili
Esarete düşmüş-ey sevgili taşıttırdığın bu
Yücelikleri rüzgâr soyundurur...
günahların ve evlerin kemerlerini
Yaparım günlerden bir günde kalbim gözlerine
yayıldığında
Beni şimdi vatanda hapseden!...

Mezarların çığlığını yaratanları tanıdık
Saldıranın yüzünde hançerin parlayışı vurur
Gömülenin suskunluğunu yaratanları tanıdık
Menekşe ve bahçelerin yaşamında!
İki şarkı söyleyeni gördüm yüksekliklerde

Çöker duvarlar meydanlar kapanır
dağın kuşatmasından
Ne müziği duyar ne de sözleri seçer olduk
Odalarda milyonlarca kahraman vardı!

Kanım yazın yüzünde ve nabzım yangında
Geyikler eve geri döner, ancak özgürlük yüksekte-
Şehitlerin yarası
Miladın gecesinin iniltisiydi ve bekleyişi
Ve ben anılan bayramdan koparırım

Gözleri nida ve ateş, oysa çoğalıyor-
Ondan yanaştık... çoğalarak
Alevin ve suskunluğun anındadır mutluluğun buhu

Ah şehitlerin yürüyüşü gibi adlandırdım
Ondan daha güzel
Ahırı içinde mağdur eder sonra gider gittiği zaman
Yüzü onunla!

Salim Jabran

1938 yılında Hayfa'da doğdu. Aynı şehirde uzun bir süre El Gad siyasi ve edebiyat dergisinin yöneticiliğini yaptı. Şiirlerini "Yurtsuz Şiirler" adlı kitapta topladı.

Sürgün

Güneş sınır tanımaz,
Adımlar sınırları hiçe sayıp
Hiçbir nöbetçi ateş açmaz.

Sabah akşam öter bülbül,
Deliksiz bir uyku çeker
Yahudi kibutzlarının kuşları gibi

Yolunu şaşıran eşek
Otlar keyifli keyifli
Ateş hattında
Hiçbir nöbetçi ateş açmaz.

Ya ben,
Senin sürgün oğlun
-Ey yurdumun toprağı-,
şafağınla gözlerimin arası
aşılmaz bir duvardır,
upuzun.

Dünya sorunlarında şiirin yeri

Mahmud Derviş

Günümüzde dünyanın sorunları şiirde soruyla başlar, bunlar siyasi şiirle bağlantılı olan sorulardır; genelde bu soruların niteliği şairleri kızdırıyor. Hangi şairleri diye sorarsanız, kendi kabuğuna çekilmiş şairler derim. Her şeyden önce bunu belirtmeliyim ki, siyasi şiir denilen şey, günümüzde her ne kadar siyaseti şiire üstün tutulsa bile şiir her zaman siyasetten çok daha üstündür. Edebiyatın derin anlamını oluşturan insanın sorunları, her ne kadar siyasetle bağlantısı görünmese de siyasetin alt yapısını oluşturan unsurlardır.

Bu sorunun etrafındaki görüşler bittiğinde bizler kendimize bakmalıyız; tarihin bizlere neler yaptığını ve bizlerin tarihe neler yaptığımızı kendimize sorup bilmeden, doğanın ardında gizlenip kendimizi şiirin yanında aciz duruma düşürmekten başka bir şey değildir.

Şiir, her zaman insanın dünyadaki izlerinin taşıyıcısı olmuştur. Şartlara ve mekâna fırsat vermeden, tarihin baskısından ve sosyal çalkalanmalarından insanın özgürlüğünü belirler; bu yüzden olmalı ki, şiirin özgürlüğü olmaz, bulunduğu konum ne olursa olsun mecazi olarak şiir özgür olamıyor. İşte bu durumda şiir bulunduğu çağdan uzaklaşıp ütopik bir çağa gider.

Bulunduğumuz çağda tarih mutlu bir sonla ermediği bir zaman dilimidir, bu bizim kötü şansımızdır. Bize düşen barbarlık, şiddet ve insani değerlerin çöküşüdür bugün kuzey ve güney arasında yaşananlar gibi, zaman aynı zamandır. Global yükselişin varlığı somut delil olmamakla birlikte yoksulu daha yoksul kıldığı ve insanlığı bir sonla tehdit eder hale geldi. Örneğin: İnsanın üstünlüğü-başarısı, kimliği, ırkçılığı, milliyetçiliği, dine ihanetiyle geçmişten kalan kültür hazinesini bitirir; ayrım yapmaksızın bölge kültürünü tehdit ederek yıkar böylece savunulan içerik bölge kültür ile evrensel kültürün unsurları iç içe girerek değişime uğruyor.

Yirminci yy. başlarında etkisi giderek azaldığını düşündüğüm "ilerleme" düşüncesi geçmişteki "geri kalmışlığın" çirkin bir müsveddesi haline gelmiştir. "Geleceğe" tapma "geçmişe" tapmanın bir diğer yüzü haline geldi. Bugünkü insanlığın durumu hep "uyanık durumunda" olması gerekiyor, bir yüzü insanlığın durumunu önemini savunmak, diğer yüzü tek kutuplu imparatorluğun bütün ülkelerin halklarına ektiği sömürgeci düzenin işgali, değişimi ve şiddet kültürünü uygulamasıdır.

Böylece siyasetin baskı anlamı genişledi, genelleşti, kültürel yapımızdaki cetvelin birinci bendi oldu. Özgürlük sorusu tekrar tekrar karşımıza çıktı, en basit ve sıradan anlamda bile gerekli soruları birlikte uyandırıp getirdi. Bu şiir geniş meydanlara böyle dar bir mekândan ve çağdan saf çıkabilir mi? Ya da bu ahlaki değerden şiir ayrı tutulabilir mi?

Şiir adlandırır, tanık olur, ancak şairin kendisinden başkasını özgürleştirebilir mi? Şair bunu başardığında sözcüklerin atası mı olur? Şair bireyin özgürlüğüyle "kişiliğini" özgür kılabilir mi veya bu "kişiliği" şair olunca, işgal altındaki toprakta tek kutuplu bu dünyada sömürülerek özgür olabilir mi? Şair ve siyaset arasındaki doğal imgeler ayrı olur mu? Şair veya siyasetçi olarak bir insan ikiye bölünebilir mi?

Evet ve hayır. İnsan her şeyiyle bir bedendir bölünmez. Ancak, verdiği mücadelede yollar değişiktir, her bir yolun ve uğraşın doğallığı farklıdır. Ama bunlar dünyanın görüş açısında bir yerde kesişirler ve bu dünyanın görüşünü belirtince ayrılırlar.

Ancak, şairin mutlaka bir siyasi görüşü olmalıdır ve bu dünya görüşünün doğrultusunda yol alır. Ondan is-

tenilene karşı vefalı olmak zorunda. Çünkü o topluma mal olmuş biridir. Ondan vazgeçilmez bir şey daha isteniliyor ki o da muhalifliktir; her konuşmasında bu sıkı sıkıya iç içe dokulu düzene karşı olması bekleniyor. Şiir söyledikleriyle nesneleri tarif etmiyor, söyledikleri keyfi düşler olsa bile.

Bugünkü dünyanın iç içe girmiş sorunların en başında gelen: Evrensel sömürgecilik, savaşlar, Global yükselişin tehlikesi, ırkçılık ve yoksulluktur. Bütün bunlar tarihte unutulacak, şiirin asıl rolü bunları sormaktır; şairler teorik bir yanıt bulmak ve bu üstünlüğe karşı durmak için yalnız kalır, özellikle şiir dünyada yaşananların yanında bir ek gibi durup bir yan yol gibi. Böyle görülünce, dilin enflasyonu konuşmalarda bile yükselir... sonra resmi konuşmalara sıçrar, reklamlara ve medyanın bir çok alanına.

Ancak, bu vahşetin önünde durmanın gereğinden çok aynadaki sureti olunuyor: şiirin dışındaki özel dünyadaki yakını, insani duygularını geri almak için tehdit edilişi, hayatın zorlukları, inancının devamında insani düşlerin en eski özgürlüğünü, adaleti, kardeşliği ve bedeni kucaklayan ortak bir konuma açılarak o cevheri aramak olur.

Şiir nesnelerin sırtına batar, karanlıktaki ışığı çoğaltır, hüznü hüznüyle anlatır, lanetten bizi korur ve özgürlüğü bizde genişletir. Oysa o tavrıyla işler duyguları ve düşleri çocukluğa geri dönerek. Savaşta silahla ve diliyle savaşmıyor-ama umudu yeşil otlarda, kelebeğin ışığa tapmasında, katledilenin katilinin gözlerine baktığında bir şeyler söyleyip söylememesindedir. Mutlaka şiire savaş açıldığında bizim içimizdeki doğallığa ve doğamıza da savaş açmış olunuyor.

Şiirin çığlık atmaya gereksinimi var, bu dünyanın ve bu kargaşanın içine ve geri kalmışlığın yüzüne karşı. Şiirin bu çığlığı gene şiir olarak kalır, bu iç düzenden dıştaki kargaşaya yanıt verme şeklidir.

Son zamanlarda dünya şairlerinin uyanışına tanık olduk: Ahlaki değerlerin sorumluluğunda gerek Amerika'nın Irak'a müdahalesine karşı, gerekse İsrail'in Filistin'e devam eden yıkımına karşı; bu savaşlarla bugün ve gelecekte insanları orman kanunuyla tehdit ediyor ve edecektir.

Bu uyanışı öz eleştiri olarak görüyorum. Ancak bu çağın şiiri okuyucudan uzak ve yabancı kaldı, şiirin asıl amacı talan edildi, ama bir gerçek var ki, şiirin gerçek okuyucusu bugünün değil yarının okuyucusudur.

Doğru, başka bir yaşamı taşımayan şiir her zaman yiten, yitmeye mahkum kalacaktır. Bir başka gerçek var ki, şair "Burada" ve "Şimdi" başka bir mekân ve zamanda değil; bu zamanda, şimdi, şiirin sorulara gereksinimi vardır. Bu sorulara canlı ve hazır... gerekli olmalıdır.

Şiirin dünyaya karşı sorunlarını ve sorularını, basın ve arşivlerden olan bitenden yanıt alamayacağı kesin, ancak bu dünyanın yüreğinde şairin nasıl yaşayacağını kestirmeli. Bu küçük kişiliğin dışına nasıl çıkacağını, bu dünyayı kucaklamak için dışındakilerle nasıl karışacağını, yeryüzündeki hayatı nasıl olumlu kılabileceğini, başkalarıyla barış içinde nasıl yaşanacağını bilmeli?

Öyle bir zaman olmalı ki, dünyaya insanlığın geri geldiğini görmeli. Bu da şiirin güzelliğinden bir şey olabilir mi? Bilmiyorum iyi ki de bilmiyorum bu konuda kendimi şanslı görüyorum... Ama bu sorunun yanıtını yazılarda arayacağım.

Selam

Benliğimdeki yolcunun sözlerine

İkinci defa aynı yolda yolcu olana selam olsun...

Sonunda korkunun kimliğinin işlendiği

Ötüşü kesilen yaban güvercine selam olsun

Düşmanın yufka yüreğine, her şey kucak açana

Karanlık kaldırımlara dönen ihanete selam olsun

Ay ışığında sevişen

Sevgililere selam olsun

Onlardan zayıf olan silaha

Destek veren güce ve sürece selam olsun

Güzelliğin doğası önünde kırılan

Hançere, demirin nidayla söylediği şeye selam olsun

Elifin gününe, gözüne, arzunun

Adımlarına, kimse geri dönmese de selam olsun

Çıplak mekânı yalnızlaştıran aya

Zaman ile dirliğe sonsuz yaşamdaki ışığına selam olsun

O tanınana, hafiflikle ilan edilene:

Ormanın tavafıyla ne yaptım diyene selam olsun?

O bahçede harcanan

İşçiye:

neden azıcık tükenişi ekiyorum diyene selam olsun?

O büyüleyen övgünün ateşiyle tilkinin

Ulamasıyla dolan korkuyu bölene selam olsun

O dağılan küpeye dayanak olan

Fısıltıya, kesilen taş ocağının kalbine selam olsun

Hayatın şarkılarına, hayatta olanlara

Ekinin esintisine selam olsun

Selam olsun ölünün anısıyla kalbi delip geçen

Kadının benine; mermiye, bombaya asla!

Nazım Hikmet Şiir Ödül Töreni'nde yaptığı Panel Konuşması | Çeviren: Metin Fındıkçı

Elias Khoury

Filistin kurtuluşunun kalbi

Filistin tarihinin büyük bir sayfası, Yasser Arafat'ın ölümüyle birlikte değişti. Arafat, hazırlanan iki kurtuluş yolunu da taşıyarak bir Paris hastanesinde yaşama veda etti. Belirlenen ilk kurtuluş yolunu görmeden önce uzun süre bekledik. Söz konusu olan ilk yol, O'nu ölüme yavaş yavaş yaklaştıran gizemli bir hastalıktı. Ebu Ömer'in (Yasser Arafat) Fatah'ın (Filistin Kurtuluş Örgütü) kurucuları arasında olan arkadaşlarına hemen katılmayacağı söyleniyordu. Bu arada doktorların adını koyamadığı uzun bir hastalık süreci boyunca, ülkesiyle ilgili bir çok gizli pazarlıklar yaşanıyordu. Tüm bunlara karşı koyması O'nu ölüme biraz daha yaklaştırdı. Zehirlenmiş miydi? Yani Mougat'a da uzun süre hapsedilmesi, Filistin liderinin son yolculuğuna çıkmadan önce, O'nda Şaroncu bir zehir etkisi mi yapmıştı?

İkinci yol da önemlidir. Bu herkesin bildiği ama aynı zamanda kimsenin kabul etmeye cesaret edemediği hem gayet açık ve anlaşılır hem de çok tuhaf bir kurtuluş yoluydu. Bu ülke, büyük mücadeleler temelinde ortaya çıkan , fedakarlıkların ve verilen sözlerin büyüsüyle Nakba'nın yıkıntıları üzerine kurulan Filistin'di. Halbuki 1960'lı yıllarda, bir yandan Hasan Kanafa "Güneş Altındaki İnsanlar"[1]ıyla kendini helak ediyordu. Diğer yandan Mahmut Darwich ise kendisini " Filistin aşığı"2 olarak ilan ediyordu. Yasser Arafat (Ebu Ömer), Halil El-Vezir (Ebu Cihad) ve diğer arkadaşları ise Filistin mücadelesi içinde doğrudan yer alıyorlardı.

Böylece, bu aynı zamanda iki serüven sonucu ortaya çıkan bir kurtuluştu: Unutulmuşluk kelimesinden kurtulma amacında olan sözler serüveni ve bu kelimeyi gerçekleştiren mücadele serüveni. Filistin bu iki serüvenin bir araya gelmesiyle doğdu.

Filistin, burada yok olmayı reddediyordu. Bu tüm sözlerden daha büyük ve tüm fedakarlıklardan daha yüce olan bir reddediş. Onları koruyan ve onlara sahip çıkan kendi ülkeleri değildi ve Filistinliler ülkelerini kendi iradeleri ve hayalleriyle kurdular. En zorlu dönemlerini Lübnan'da Chatila'da, Sahra Çölü'nde, Ürdün'de geçirdiler. Ve içlerindeki bu tutkuyu topraklarına götürmeden önce Tunus'a taşıdılar. Orada ikinci İntifada "araf"ına (araf: acı çekme yeri yada süresi) başlamadan önce bu tutkunun ortaya çıkışını beklediler. Arafat bunu yüreğinde taşıyordu. Ve kesinlikle, gizli pazarlıklara razı olmayan bir destanın yazanlardan birisi olma arzusundaydı. Böylece her şeyin bilincinde olarak tercihi, bedelini yaşamıyla ödediği ilkelere bağlı kalmak oldu.

Arafat'ı tanıyan herkes, onun temel kaygısını ve Hajj Emine el-Hüseyin[3]'in yaşadıklarını yeniden yaşama ve 1948'de yaşanan büyük bir felaket olan Nakba'dan sonra Yüksek Arap Konseyi'yle aynı kaderi paylaşma korkusunu çok iyi biliyordu. Bununla birlikte, düşüncelerinde ve kararlarında kesin olmaya karar verdi ve ikinci İntifada'nın zorluklarına da karşı koymayı bıraktı.

Arafat'ın büyük zorluklarla elde edilen bu mirası korumaya çalışması İsrailliler'in ve Amerikalılar'ın ne pahasına olursa olsun O'ndan kurtulmak istemelerine de neden oluyordu. Belki de bunu başardılar. Nitekim bu gizemli hastalık bir alçaklığı andıran "başarı"nın gizli bir adı olabilir.

Arafat tıpkı bir şövalye gibi çekip gitti. Aynı zamanda O'nu esnek ve çok karmaşık olan hileli bir savaş oyununa neden olan bir sistem de kaybetti. Fatah'ın seçtiği yol, karşıtlıkları birleştirmeyi ve aynı zamanda herkesi kucaklayan geniş bir çerçeveyi oluşturmayı başardı. Bütün misyon, nesneye ve onun imajına uygun olarak

Anayasa hukukunun yeniden oluşturulmuş olduğu bir hareket sınırı yaratarak milliyetçi, solcu, İslamcı tüm Filistinli hareketleri kendi toplulukları içinde bir araya getiriyordu.

Bununla birlikte her şeyden önce hem kültürel çeşitlilikleri de bir araya getiren ve onları yorumlayan Yasser Arafat'ın kişiliği anlaşılmadan Fatah'ın belirsizlikleri de anlaşılamaz. Bütün insiyatifleri bir araya getiren, farklı düşünce akımlarına imkân veren ve Ebu Cihad, Ebu İyad ve Arafat üçlüsünü tarafından sürdürülen tek bir dinamiğe itaat eden tek bir hareket haline geldi.

Dünya Fatah'ın yapılanması ve kurumlarının birtakım düzenlemeleri karşısında her zaman şaşkınlık duyuyordu. Bununla birlikte, sürekli hareketli olan bu yapının kurtuluş yolu son derece açıktı ve tek bir kelimeye dayanıyordu: Filistin. Fatah, acı ve ızdırap içinde oluştu ve Arafat'ın öncülüğünde büyük ve önemli bir hareket haline geldi ve onun kurtuluşu, kaynağını mücadeleyi yönetecek dayanıklı yapısından alıyordu. Böylece O, ilk savaşçı ve ilk koruyucuydu.

Arafat'ın izlediği yolla ilgili temel sorun, belirsiz ve gizemli bir anlaşmanın gölgesinde ve ilk İntifada'nın sonunda ortaya çıkmış olan Filistin Hakimiyeti'nin başında olduğu sırada yıllara meydan okumasıydı. Oslo anlaşmaları somut olarak geleceğin Filistin'inin ana çizgilerini belirleyemedi. Bu anlaşmalar daha ziyade çatışmalara ve güçlerin dengelenmesini sağladı. Bu nedenle Arafat ikili bir görünüm altında Hakimiyetini kurdu: Bir yandan, bu gerçek temel kanunlara sahip olan seçilmiş, diğer yandan henüz tamamlanmamış ulusal özgürleşmenin bazı aşamalarında bulunan devrimci bir hakimiyetti.

Hakimiyetin bu ikili doğası bir çok eleştirilere de neden oldu. Nitekim, idari kurumların bir çoğuna işleyen dağılma korkusuna neden olamadı. Yine de, bu ikili durum, Arafat'ın sahip olduğu, Filistinlilerin, Amerikalılar tarafından zorla kabul ettirilen şartlarla karşı karşıya olduğu dayanma gücünü tek başına canlandıran ve tüm kurumlar da yoğunlaşan yeteneği olmaksızın sürdürülemeyen ve hâlâ devam eden aşamanın bir bölümünü oluşturuyordu. Gerçekten de, görevinin karmaşıklığına ve zorluğuna rağmen, neredeyse imkansız olan bir mücadeleyi yöneterek O'na emanet edilmiş olan mirası koruyabildi.

Ölümünden sonra ne olacak?

Hemen iki problem ortaya çıkıyor: İlki örgütsel düzen problemi, kanunların korunmasını ve kurumlara uygulanmasını öngörüyor ve yeni bir başkanın seçilmesinin gerekliliğinin altını çiziyor. Nitekim, bu zorluklara karşın, OLP (Uluslararası Filistin Örgütü) ve Fatah'ın sunduğu siyasal yasallığın demokratik bir yasallığa dayanması gerekir. Esas olan yaşanılan andır ve sağduyunun kullanılması ve bir çok temel ilke üzerine dayanması gerekir.

İkincisi ise siyasal düzen problemidir. Bunda, bağımsız bir devlet, Kudüs ve mülteciler sorunu yanı sıra birlik içindeki farklılıkları kabul eden ulusal bir hareket olan Fatah'ın amaçlarının da bu düzene katılması da söz konusudur.

Arafat, Filistin kuruluşunun tam merkezindeydi ve bu kurtuluş tarihinin sadece bir başlangıcıydı. Böylece "hoşçakal Ebu Ömer" demiyoruz. Çünkü buluşmanın, Filistin kurtuluşunun başlangıcıyla aynı olacağını ve Arafat'ın nâşının, tüm yaşamı boyunca uğruna mücadele ettiği Kudüs'e taşınacağını kesin olarak biliyoruz.

Le Monde Diplomatique'in Aralık 2004 sayısından alınmıştır
Fransızca'dan çeviren | Özlem Avcı

1- 1990 yılında Sinbad tarafından Fransızca olarak yayınlandı.
2- Gelecek yazı
3- 1930 ve 1940 yıllarında Filistinli yönetici,
Filistin bozgununu ve yıkımını sembolize etmişti.

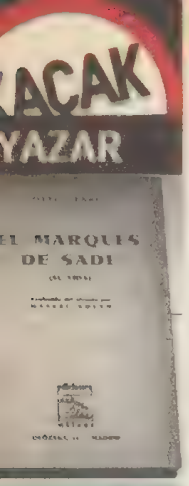

Marki de "kaynana Semra" kurbanıydı...

"SADİST" bir güzelleme Marquis de Sade

Kürşad Oğuz

Ölümünün 190. yıldönümünde

2 Aralık 1814'te terkedildiği deliler hapishanesinde hayata gözlerini yumdu Marquis de Sade. Bazıları onun için "sapık" bazıları da yoz kuralların karşısındaki "asıl devrimci" diyordu. "Justine," "Juliette," "Sodom'un 120 Günü" gibi eserleri ölümünden 100 yıl sonra cinsel psikolojinin temel kaynakları oldu. Ama ne yazık ki yaşamında, kızını sefih hayata sürüklediği kayınvalidesi peşini bırakmadı, onu hapislerden hapislere süründürdü...

"Her insan hayatında en az bir kere yoldan sapmalıdır" diyor George Bataille. Marquis de Sade'a (1740 – 1814) baktığımızda, sapkınlığın yolun kendisi olduğunu görüyoruz. Onun için hayatının yönünde yapacağı herhangi bir değişiklik "doğru"yu bulmak olacaktı; sizin kıstaslarınıza göre tabii...

Ama Sade, kendi yolunun doğru olduğundan emindi; ilk hapse atıldığı 32 yaşından, öldüğü 74 yaşına dek sadece 12 yıl özgür kalmayı göze alacak kadar... Başka soyluların daha fazlasını yapıp, yaptıklarını söyleyemediklerini yaşayıp tüm topluma anlatacak kadar... Din, kraliyet, yasa gibi kurum ve kuralların karşısına "tüm çıplaklığıyla" dikilip "suç"tan müteşekkil bir "düzen"i önerecek kadar...

Buna karşın, yaşadığı dönemde eline fazla bir şey geçtiğini söyleyemeyiz. Kızına acı çektirdiği için ömür boyu peşini bırakmayan ve onu hapisten hapise süründüren "Semravâri" bir kaynana; hapishane duvarlarına gizlemek zorunda olduğu ve ancak yazıldıktan 130 yıl sonra ortaya çıkan kitaplar; Yedi Yıl Savaşları'nda alınmış cesaret madalyaları dışında...

Sade'ın biyografisi çok önemli değil, çünkü trajik kaderini yansıtmıyor. Ne de olsa bir "sapık" o. Bir örnek yeter aslında yaşadığı toplumun ona bakışını anlatmaya. Kral 16. Louis'nin baskısı ve ekonomik koşulların güçleşmesi karşısında ilk tepkiyi 14 Temmuz 1789'da istibdatın simgesi Bastille Kalesi'ni basarak veren Parisliler kale zindanının kayıtlarını görünce şaşırdılar. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik arzusuyla girişilen ve daha sonra yeni bir çağın başlangıcı olarak yorumlanan Fransız Devrimi'ne yol açan bu eylem, Parisliler'in karşısına son olarak yedi kişiyi çıkardı: Bir kalpazan, iki kaçakçı, üç tecavüzcü ve bir de Marquis de Sade! Biz yine de baştan başlayalım.

"SAPIK" TÜMGENERAL

Donatien-Alphonse-François de Sade, 2 Haziran 1740'ta Paris'teki Conde Oteli'nde doğdu. Jean-Baptiste-François-Joseph de Sade adlı bir diplomat ve yine soylu bir annenin oğluydu. Eski ama pek de görkemli olmayan bir kırsal kesim aristokrasisine mensup olan Sade, Burbon prensinin himayesinde Conde Oteli'nde yetişti. Önce Ebreuil Manastırı, ardından Paris'teki Louis-le-Grand Koleji'nde cizvit papazları tarafından eğitildi; iyi bir dil aşkıyla sıkı diyalektiğini onlara borçluydu. 14 yaşında, soyluların çocukları için kurulmuş bir askeri okula girdi ve 19'unda yüzbaşı olup Prusya'yla yapılan Yedi Yıl Savaşları'na katıldı. Bu savaşta sadece cesaretiyle değil, sefahata olan düşkünlüğüyle de parladı. Paris'e döndüğünde tiyatro oyuncuları ve fahişelerle düşüp kalkmaya başladı. Avrupa'nın en rafinesi olan Paris genelevlerini -en güzel kadınların bulunduğu, bilinmeyen hazların yaşanmasına en açık- sık sık ziyaret ediyordu. Babası, bu duruma son vermek için onu hemen evlendirmek istiyordu.

Daha körpe yaşında adı sefihe çıkan Sade, nihayet 17 Mayıs 1763'te, 1790'da boşanacağı, Paris Yüksek Mahkemesi Başkanı'nın kızı, zengin ve soylu Renee-Pelagie de Montreuil'le evlendi. Güzel olduğu kadar erdemli de olan Montreuil ona büyük bir bağlılık gösterdi. Ama bu Sade'ı ıslah etmedi, yine fahişelere koştu, Paris, Versailles, Arcueil'de kiraladığı evlerde âlemler yaptı. Başkeşiş amcası, dört eyaletin tümgenerali babası ve soylu annesinin içi kan ağlıyordu.

Evliliğinden dört ay sonra ilk kez 1763'te Vincennes'de "geleneklere aykırı davrandığı ve kadınlara zulmettiği için" tutuklandı. Evine çağırdığı bir fahişeye cinsel eziyet yapmıştı. Mme du Deffand adlı fahişe kırbaçlanmanın şokuyla sokağa

fırlamıştı ama hikâye sıradandı; Sade, kısa süre sonra hapisten çıkınca, Bresse, Bugey, Valmorey ve Gex Eyaletleri'nin tümgenerali olan babasının görevini üstlenmeyi becerdi.
Buna karşın efsane giderek yayılıyordu ve marki, kana susamış bir canavar olarak anılmaya başlanmıştı. İlk gerçek "sadist eylem" 3 Nisan 1768'de, Rose Keller olayıyla tarihe geçti. 30 yaşındaki kadın, Paris'teki Victoires Meydanı'nda dilenirken, Sade'ın çapkınlık partisi teklifine olumlu cevap verdi. Sade onu Arcueil'deki evine götürdü, bir odaya soktu, yatağa bağladı, acımasızca kamçıladı, dövdü, yaralarına merhem sürerek orgazm olana kadar bu işkenceyi sürdürdü ve onu bağırırsa öldürmekle tehdit etti, kendisiyle günah çıkarmasını tavsiye etmeyi de ihmal etmedi.
Rose kanlar içinde pencereden kaçmayı başardı, şehre indi. Civarda oturanlara markinin yaptığı eziyetleri anlatıp vücudundaki yaraları gösterince Sade yakalanıp yedi aylığına Lyon'a hapsedildi. Yargılananın konumu ve o çağda bu yaştaki gençlere benzer suçlar için gösterilen hoşgörü dikkate alındığında ağır bir cezaydı bu. Kararda İsa'nın kırbaçlanmasının küçümsenmesi ve günah çıkarmanın kutsallığı Rose Keller'in uğradığı acımasızlıktan daha ağır basmış olmalıydı.

12 EYLÜL DARBESİ!

Sanki yazacağı kitapların hazırlığını yapıyordu Sade. Hapisten çıkınca da rahat durmadı, 1772'de Marsilya'da yeni bir sefahat partisi düzenledi. Bu kez, bir fahişe taburuyla büyük bir curcuna sözkonusuydu ve rezillik katsayısı markinin uşağı Latour'un orji alemine katılmasıyla daha da artmıştı. Sade burada kendini aktif ve pasif kırbaçlamaya, Latour'la homoseksüel sodomiye verdi (prensip olarak cezası ölümdü). Arzularını daha da kamçılamak için fahişelere uyuşturucu-afrodizyak şekerler sundu. Ama aralarından biri bu afrodizyağın ağırlığına dayanamayıp kustu. Olay ses getirdi. Sade, Aix mahkemesi tarafından "zehirleme ve sodomi" suçundan uşağıyla birlikte ölüm cezasına çarptırıldı, kafası kesilerek... 12 Eylül 1972'de maketleri yakıldı.
O ise kaçmış, karısıyla birlikte La Coste şatosuna sığınmıştı. Zaten artık soylu eşi de kendini koyvermiş, Sade'ın arzularını paylaşma kararı almıştı. Çift, çevredeki genç kızları ve erkek çocukları şatolarında alıkoyuyorlardı. Durumdan komşularının şikayetçi olduğunu öğrenir öğrenmez Sade hemen karısını bıraktı, rahibe olan baldızını baştan çıkarıp İtalya'ya kaçtı, onunla metres hayatı yaşadı. Baldız ona sadece seyahatlerde değil, arzularında da eşlik ediyordu.
Bu gelişmeler karşısında çılgına dönen kayınvalidesi onu takip ettirmeye başladı. Gücünü kullanarak Sade'ın yakalanması için kraldan mühürlü bir mektup almayı başardı. Aylarca onu izleyen polislerle saklambaç oynadı Sade. Nihayet 8 Aralık 1772'de gizlice Fransa'ya girince yakalanıp Miolans Kalesi'ne kapatıldı. 30 Nisan 1773'te karısının çabalarıyla buradan kaçtı. Yine La Coste'a sığındı; karısı ve hizmetine aldığı beş genç kızla çılgın partiler düzenledi. Onu yakan, bu kızların orjileri ihbar etmesi oldu. Yakalanan Sade 1777'de Vincennes Kalesi'ne hapsedildi ve kısa süre sonra 1772'deki davanın tekrar başlaması için Aix'e transfer edildi. Dava 30 Haziran 1778'de sonuçlandı ve Sade sadece üç yıl Marseille'e gitmeme ve 50 lira para cezasına çarptırıldı. Bu kararda da karısı devreye girip etkili olmuştu. Evet, birkaç gün özgür kaldı, ama nihayetinde onu yine hapis bekliyordu: Vincennes'de.
Sade'ın yazmaya işte bu dönemde, 1780'de başladığı söylenir. Vincennes'in karanlık zindanlarında onu ünlü kılan kanlı ve müstehcen romanları, tiyatro oyunlarını tasarladı. Artık onun için cinsel hayatıyla değil, yazdıklarıyla skandallara yol açacağı dönem başlamıştı. Ne yazabilirdi ki; tabii, en iyi bildiği ve yaşadığı şeyi: İnanılması güç bir sefih ve erotik dünyayı, cinsel sapkınlıkları, ikiyüzlülüğü... Nitekim, cezaevinden onu yargılayanlara şöyle sesleniyordu: "Beni bedensel, günaha ilişkin dayanılmaz bir perhize mahkûm ederek mükemmel bir iş yaptığınızı düşündünüz ama yanıldınız, beynimi coştur-

19. yüzyıl eleştirmenlerine göre Sade'ın edebiyatı sadece kanlı kadavralar, annelerinin kollarından koparılan çocuklar, orjiden sonra boğazlanan genç kadınlar, kan ve sapkınlıkla dolu dizeler, iğrenç işkencelerle dolu bir hayalgücüydü. Aslında, kitaplarından birinin analizi, bir suç, şiddet ve ensest toplamı sunuyordu, her sayfada işkence masaları düzenlenir, kafatasları ezilir, erkekler sıcak derilerinden sıyrılır, dine küfredilir, insanların kalbi göğsünden çıkarılırdı.

İlk lanetli yazar, en sefih marki, tecavüzcü, eşcinsel, sahtekâr oydu. Ama Marquis de Sade, Bastille Kalesi'nde hapis kaldığı yıllarda yazdığı romanları, oyunlarıyla kaleyi basan Parisliler'den çok önce yapmıştı devrimi. Ruhban sınıfın, askerlerin, burjuvazinin, soyluların gerçek yüzünü ifşa ederek dokunulmazlıklarını yıkmıştı...

dunuz, bana can vermek zorunda kalacağım hayaletler yarattırdınız." "Kararsız" (komedi-1781), Bir Din Adamı İle Ölüm Mahkumu Arasında Diyalog (1782), Rüşvetçi (trajedi-1783), Çılgın Deney (komedi-1783), Saf Koca (komedi-1783) ilk dönem eserleri oldu.

1784'te Bastille'e transfer edildi Sade. Ve burada "roman günleri" başladı. 1785'te "Sodom'un 120 Günü" üç yıl sonra da "Justine" ve "Aline ve Valcour"u tamamladı. "Justine" 12 metre uzunluğunda bir top kağıda yazdığı ve ancak 1926'da Bastille'in taşları arasında bulunup yayımlanan "Sodom'un 120 Günü"yle birlikte Sade'ın en önemli eseriydi. Aslında "Justine" serüveni 1787 Temmuzu'nda başladı. En son Oğlak Yayınları tarafından yayımlanan "Erdemle Kırbaçlanan Kadın" Çiviyazıları Yayıncılık tarafından daha sonra yayımlanan "Justine"in bir eskizi niteliğindeydi. On beş günde yazdığı bu kitabı 1788'de tamamlayan Sade "Justine"i ancak 1790 tarihinde yayımlatabildi. Bu romanda, ilkinde kısa kısa geçilen bölümleri açmış, pek çok yeni bölüm eklemişti. Özellikle Justine'in manastırdan kaçmasından sonraki bölümlerin birçoğu ilk kitapta yoktu. Asıl fark ise ilk kitabın "Justine"in yanında oldukça masum kalmasıydı.

1789'da Bastille'in müdürü Launay'la kavga eden Sade, bu yüzden 1789 Temmuzu'nda, Bastille'in alınmasından 10 gün önce deliler hapishanesi Charenton'a nakledildi. 600 ciltlik kütüphanesini ve elyazmalarını Bastille'de bırakmak zorunda kalan Sade, ancak 2 Nisan 1790'da Kurucu Meclis, kralın tüm kararlarını geçersiz sayınca serbest bırakıldı. Vukuatlarından usanıp Sainte-Aure tarikatına kapanan karısı onu tekrar görmeyi reddetti ve boşandı. İki oğlu onu terketti. Bu dönemde ayakta kalabilmek için tiyatro oyunlarını oynatmaya çalıştı, ömrünün sonuna kadar ona sadık kalacak genç aktris Marie Christine Quesnet'e bağlandı. 1790 sonunda, kendisine ait olduğunu kabul etmediği iki ciltlik "Justine" Fransız toplumuna bomba gibi düştü. Ardından "Oxtiern Kontu ya da Şehvet Düşkünlüğü'nün Felâketleri" ve "Felsefe Kitapçığı" geldi.

BİRDEN DEVRİMCİ OLDU

Aynı günlerde Sade'ı ona özgürlüğünü veren Devrim'e hizmet ederken görüyoruz. Bastille'den kurtulduktan sonra inandığından değil, oportünist bir tavırla, soylu kökenlerini unutturmak için devrimcilerin tarafına geçti. 10 Ağustos 1792'de Pique Grubu'nun liderliğine getirildi. 1791'de yayımlanan "Parisli Bir Vatandaşın Krala Seslenişi" ve "Yasaların İhlâli Üzerine Fikirler" ona büyük şöhret kazandırdı.

Ancak "devrimcilik" de yaramadı ona. Devrim yanlısı konuşmalarına rağmen adı yanlışlıkla karşıdevrimci göçmenler listesine alınınca 1793 Aralık'ında Genel Güvenlik Komitesi'nin kararıyla tutuklanıp idama mahkum edildi. Madelonnettes, Carmes, Picpus hapishanelerinde yattı; bu transferler sırasında bir idari hata sonucunda kodeste unutulunca Robespierre'in de düşürülmesiyle başını kurtardı. 1794 Ekimi'nde tekrar özgürlüğüne kavuştu. 1801'e kadar özgür ama maddi sıkıntı içerisinde yaşadı. O kabul etmese de basın onu o günlerde "iğrenç roman" Justine'in yazarı olarak suçluyordu.

Gerçekten de Sade'ın erotik iştahı tekrar kabarmıştı. 1797'de Justine'in açıkça satılan yeni versiyonunu yayımladı; yeni bölümler ve gravürlerle! Kitabını Direktuvar'ın beş üyesine gönderdi. 1798'de, ilk kitaptan daha müstehcen olan 6 ciltlik "Juliette" yayımlandı. Bu iki kitabı Bonaparte'a ithaf etti ama Napoleon'un bu kitapları ateşe attığı söylenir. 1801'de, Justine ve Juliette'in 10 ciltlik ve 100 gravürlük yeni baskısıyla karşılaşıyoruz. 5 Mart 1801'de yanında Justine ve Juliette'in el yazmaları olduğu halde yayımcısının bürosunda tutuklandı Sade. Polis eserlerine matbaada el koydu. Erotik şiddeti, pornografisi, şehvet sayıklamaları affedilmeyecekti.

Konsüllük onu ahlâksız kitapların yazarı olarak tutuklayıp önce Sainte-Pelagie'ye, ardından Bicetre'e tıktı. 1803'te tamamen zihni açık olsa da "iflah olmaz deli" sıfatıyla Charenton'a nakledildi. Hayatının sonunu deliler arasında geçirdi. Burada kendi kendine tiyatro oyunları yazıp oynadı. Kaleminden çıkan müstehcen sayfalar düzenli olarak yokediliyordu. 2 Aralık 1814'te "deli" sıfatıyla ölene dek burada kaldı. Soyundan gelenler marki unvanını taşımayı reddettiler.

"BEN KATİL DEĞİLİM"

1814'te ölen Sade'ın Batı'da kabul görmesi, kitaplarının sansürsüzce yayımlanması ise ancak 20. yüzyılın ortalarına denk düşüyor. Kitapları yasaklanan Sade, önce Apollinaire, daha sonra sürrealistler tekrar gündeme ge-

tirince 20. yüzyıl eleştirmenleri tarafından çağının en önemli yazarları arasında gösterildi. Modern Cinsel Psikolojinin önünü açan kitaplarının yeniden değerlendirilmesi için de 20. yüzyılın ortasını beklemek gerekecekti.

Ancak yine de Sade'ın gizeminin tam olarak aydınlatıldığını söylemek zor. Onun eserleri bir tarihçiye mi, teorisyene mi ya da şaire mi aitti? Çağdaşlarının ve kendinin nevrozlarını tasvir eden bir seksoloğun muydu? Ya da toplumun yozlaşmışlığını kanlı korkularla resmeden bir romancı–filozofun mu?

Hangisi olursa olsun, baskının bütün biçimlerine maruz kaldı Sade. Eski Rejim'in gizli mektupları, Direktuvar'ın ölümcül hapis uygulamaları, İmparatorluğun ve Konsüllük'ün despotik tutuklamaları... Evet, ölüm cezasına çarptırıldı, kırbaçlama eylemleri için toplam 15 yıl ceza aldı, ama yaptıkları nedeniyle kimse ölmemişti. O, fantazilerini pahalı ödemişti. Oysa aynıları, polisin gözü önünde, hatta korumasında, bütün moda genelevlerde ölümcül sonuçlarla yaşanıyor, suçlular ceza almıyordu. Çünkü onlar Sade'dan daha iyi korunuyordu. Çünkü onun kendisinden nefret eden bir kayınvalidesi vardı. Kralın çevresini bile saran abartılı suçlamalar, başkalarının kolay kurtulduğu suçlar yüzünden Sade'ı yakalamak için otoriteler üzerinde baskı kurmuştu.

Sade'ın yaşamında hiçbir şey hikâye ettiği gibi değildi. Justine'de anlattıklarıyla mukayese edilebilecek hiçbir çılgınlık yapmamıştı. Juliette'in hikâyesinde tasvir ettiği kanlı kıyımlar yoktu hayatında. Bunları, onun hayalgücü yaratmıştı. Günah çıkarmasına güvenebiliriz belki: "Evet, ben bir çapkınım, itiraf ediyorum, bu konuda tasarlanabilecek her şeyi tasarladım; ama kesinlikle tasarladığım her şeyi yapmadım ve kesinlikle yapmayacağım da. Ben bir çapkınım ama bir suçlu ya da katil değilim." Üstelik Sade, bunları yazarken örnek modellerin olduğunu söylüyor, çağdaşlarından sıkça referans aldığını vurguluyordu.

Aslında, 15. yüzyılın ikinci yarısı, altın yaldızlı toplumdaki genel yozlaşmayı bize gösteriyordu. Dünyanın sonunu düşündürten bu dönem, özellikle iktidara yakın olan elitlerin ahlâkı unuttuğu bir dönemdi. Sodomi ve ensest örnekleri kraliyet tahtına kadar uzanıyordu. Peki, sadizmin gerçek bir olgu olduğunu ve Sade'ın sadece ona sunulan tabloyu yansıttığını söyleyemez miyiz?

Sık sık ziyaret ettiği Paris genelevleri, ve her çeşit fahişe –yüzyılın sonunda Paris'te 30 bin tane vardı– ona şüphesiz hammadde sağladı. Mesela Gourdan Genelevi'nde sayısız egzantriklikle karşılaşabilirdiniz; salonlardan birinde basküllü bir koltuk, oturulduktan itibaren işkence gören ters dönüyor, bacaklar ikiye ayrılıyor, ayaklar ve parmaklar birleşiyor ve hiç direnemeden şiddete maruz kalıyor kadın... Bu aletin dahi mucidi Fronsac Dükü'ydü. Bu evde ayrıca "Richelieu" denen afrodizyaklı pastillerin ve tabii kırbaçların bulunduğunu da eklemek lazım. Sade bütün bu çılgın eğlenceleri çok iyi biliyordu; çünkü o, Fronsac Dükü'nün ve Lamballe Prensi'nin orjilerine katılıyordu. Ama ya suçlar? Şu biliniyor ki, yakışıklı ama zalim çapkın Richelieu, acı verdiği kadınların ağladığını görmekten zevk alıyordu. Bu Parlamento üyesinin bir genç kıza işkence ettiği kesindi. Pireneler'de kadınları öldürüp yiyen bir canavarın varlığı da o dönemde biliniyordu. Charolais Kontu'nun (1700-1760) son dönemlerinde sadist canilikler yaptığı da. Kan akmadığında orjilerinin tamamlanmadığını düşünen Charolais, altındaki kadını tabancanın kabzasıyla dövüyordu. Hatta bir keresinde bir kadını tavuk gibi tütsülemişti.

Juliette'in hikâyesindeki kanlı sahneleri genelevlerden başka yerlerden de alabilirdi Sade. Eski Rejim gözü dönmüş kalabalığa toplu katliamları hediye etmişti; cellatlar, halkın gözü önünde kadınların vücuduna sadizimin en uç görüntüleri olan cinsel işkenceler uygulamışlardı. Sade bu tüyler ürpertici acımasızlıkları erotik sahnelere çevirebilirdi.

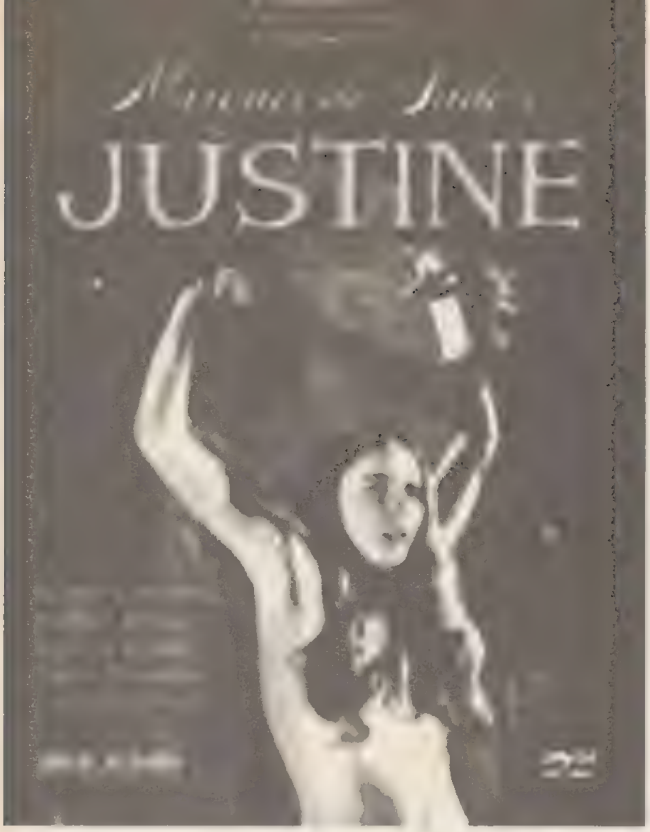

Çevirdi de; çevirdi ve hem günah keçisi hem de Eski Rejim'in kurbanı oldu. Bu rejim o günlerde dünyanın kendi yanından akıp gittiğini görüyor, varlığını yeni bir ahlâki düzen kurmakla sürdürebileceğini düşünüyor, böylece güçsüzlüğünü ve çöküşünü maskeliyordu. 16. Louis rejimi, gençliğin doğru yoldan sapması karşısında şiddetini arttırıyor, o güne kadar hoşgörülen sefihler -en azından soylu doğanlar- büyük bir baskıya maruz kalıyordu. Sonsuz bir güç ve iltimas üzerine kurulan ama düzenin bir türlü sağlanamadığı toplumda çapkınlığın, özellikle de sadist renkler taşıdığında yeni bir düzensizlik unsuru olacağından korkuluyor, rejimin ve hiyerarşinin buna yenik düşeceği düşünülüyordu. Zaten kurulu düzen kangren olmuştu, çöküş riski giderek artıyordu...

İşte bu yüzden Sade ciddi bir tehditti. Kurumlara ve topluma 18. yüzyılın erotik geleneğini yayıyor, bunu doğallaştırıyordu. Onun devrimci yanı arzunun doğal özgürlüğünü talep etmesiydi. Hovarda edebiyatını iyi bilen Sade bundan iyi bir ders çıkarmıştı: Ahlâk, doğa için bir bilinmezdi. Cinsel özgürlüğü salık vererek Aydınlanma Çağı'nın hovardaları, bütün tabulardan, baskılardan ve önyargılardan özgürleşmiş bireyin filizlenmesine yardımcı oldular.

Ama Sade, sadece arzu özgürlüğünü değil, bütün arzuların özgürleşmesini, suç sayılacak içgüdülerin de zincirlerinden kurtulmasını savunuyordu. O, özgürlük adına bütün doğal, siyasi, sosyal ve ahlâki düzeni yargılıyordu. Suç onun düzeniydi. Bu fantastik kanlı görüntü oyununda birey bütün haklara sahipti ve toplum denen yapay yapı, doğanın reddettiği bir baskı makinasıydı. Erdemler kusur, suç erdemdi. Sağlıklı felsefe en sapkın eğilimlerimizi medenileştirmemizi istiyordu çünkü sadece düzensizlikte mutluluk yatıyordu: "Gerçek bilgelik sefahat duygumuzu bastırmak değildir, çünkü kötülük yaşamımızın hemen hemen tek mutluluğunu oluşturuyor; bunları bastırmak kendi kendinin celladı olmaktır."

Rejim, bu yazarı ne şekilde olursa olsun susturmak zorundaydı. Şu fikirleri hangi rejim kabul edebilirdi ki? "Doğa insanları yeryüzünde eğlenmelerinden başka bir şey için yaratmadı: Bu onun en pahalı yasası ve her zaman benim kalbiminki de bu olacak. Gerisi kurbanların kendi sorunu, bu gerekiyor: Evrende her şey dengenin derin yasaları olmadan yok olacak. Doğa, erdemin elinden aldığı hakları sadece alçakça cinayetlerle tekrar elde edebilir. Biz kendimizi kötüye vererek ona itaat ediyoruz; direnişimiz, doğanın bizi affetmemesi gereken tek suçumuz."

JUSTİNE YA DA ERDEMİN FELAKETİ

"Justine" iyilik ve kötülüğü, erdem ve yozlaşmışlığı temsil eden iki kız kardeşin, Justine ve Juliette'in öyküsü. Hileli bir iflasla babaları bütün servetini kaybedip ölünce anne de bu acıya dayanamayıp peşinden ölür. Sahipsiz kalan iki genç kız yakınları tarafından bir manastıra yerleştirilir, ancak buradan atılırlar. Şimdi hayatla karşı karşıyalardır. Sade, artık rahatlıkla okura erdemi sorgulatmaya, iyilik ve kötülüğün neye yaradığını düşündürmeye başlayabilir! "Juliette, öngördüğü saygıdeğer kadına mı dönüşecek, erdemli olsa da temelde ahlâksızlaşabilecek eğilimlere sahip küçük kıza geri mi dönecekti? Diğer yandan Justine, insanın sefahat ve ahlâksızlığın kurbanı haline gelebileceği bir toplumda gelenekleri riske atacak mı?"

Juliette ahlâksızlaşır, kendini parayla satar, türlü ayak oyunlarıyla zengin erkeklerin servetini sömürüp güçlü bir kadın haline gelir, kendine her mevkiden hâmiler bulur. Zavallı güzel Justine ise erdemli bir yaşamı tercih etmiştir; çalışıp para kazanmak, ailesinin anısına leke sürmemek ister. Ama yanılır.

İffetli bir yaşam için çaldığı her kapıdan tecavüze, türlü cinsel işkencelere uğrayarak geri döner. Canını zor kurtarır. Esnaf, namuslu kocalar, yüce rahipler, soylu erkekler, hakimler, askerler, tıpkı Sade'ın bir zamanlar fahişelere yaptığı gibi onu alıkoyup arzularının nesnesi yapar, güzel kızın vücudunu istedikleri gibi kullanıp "rahatlarlar!" Saf Justine (ya da Therese) ise hâlâ ruhunu temizlemeye, arınmaya çalışmaktadır.

Sade bu romanıyla aynı anda pekçok tabuyu yıkar. Kilisenin, "Bunun dışına çıkmayacaksınız" dediği misyoner pozisyonun dışında akla gelmeyecek birleşme pozisyonları önerir; böylece cinsel devrimi başlatır. Kilisenin içyüzünü, manastırdaki rahiplerin sapıkça zevklerini Justine üstünde işkenceyle tatmin ettiklerini yazarak ortaya koyar; din sarsılır. İtibarı sarsılmaz kontlar da Sade'ın hışmından pay alır. Marki Sade, diğer soyluların da aslında kendi gibi şehvet yolunu seçtiğini göstermek için Justine'i onların önüne atar. Soylular da ıştahla kullanır genç kadını. Garip ama bunu yaparken bir yandan da günah sayılan kadın bedenini özgürleştirmiştir işte...

Fotoğraf albümü

Küba

Cüneyt Özdemir

KAÇAK GEZİ

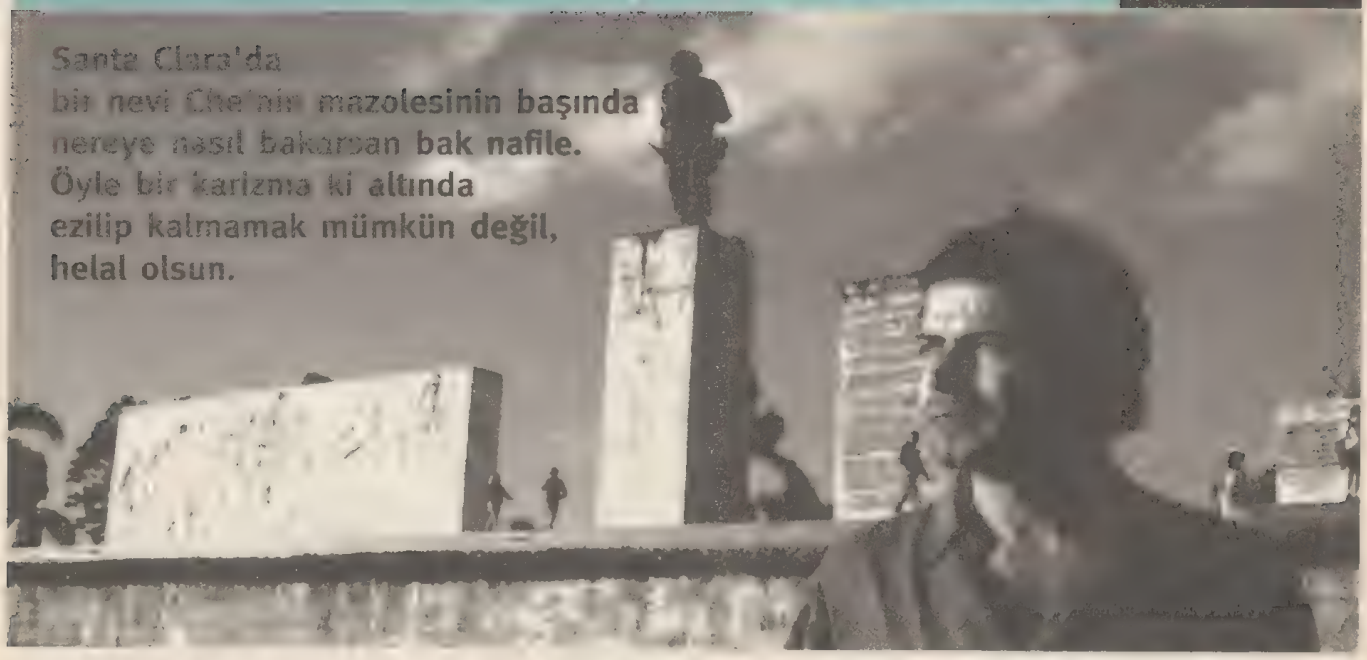

Santa Clara'da bir nevi Che'nin mazolesinin başında nereye nasıl bakarsan bak nafile. Öyle bir karizma ki altında ezilip kalmamak mümkün değil, helal olsun.

Bilirsiniz bizde belediye başkanı bile kendi heykelini diktirmeden rahat etmez. Oysa Küba'da Fidel'in ben hiç heykelini görmedim ama her yerde Che var. Santa Clara'daki heykeli ise en beğendiğim...

Evet fakirler, evet yiyecek içecek doğru dürüst yok, başka sıkıntıları da var ama ne zaman müzik çalsa, rom takviyesi ile yüzler gülüyor. Fonda ise her daim karşınıza Che çıkıyor.

Sağda solda çalan bütün ama bütün müzik gruplarının birer de CD'si var. Ya batmış toplayıcıları ya da CD'yi satmaya çalışıyorlar. Trinidad'da 12 dolara bu albümünü almaya karar kıldık. Eve getirdik taktık, bozuk.

Milli içecek mohita. Havana club ise bir nevi yeni rakı. Genelde normali mohito'da kullanılıyor. 7 yıldızlı ise sek daha iyi gidiyor. Şeker kamışından yapıldığını not düşmekte fayda var.

Pazar günleri Havana'nın kenar mahallerinden birinde bulunan 'Deve Çıkmazı' sokağında rumba ayinleri düzenleniyor. Ayin sırasında böyle güzel ayin kareleri de var işte...

Aslında Küba'da çalınan müziğin farklı enstrümanları var ama olmazsa olmazı bu iki ihtiyar. Bu iki ihtiyar amaca da sanki mezardan fırlamış gibi değil mi?

KÜBA demek artık müzik demek. 5 yıl önce böyle değildi ama artık tostçuda bile canlı bir orkestra var. O yüzden kumsalda 8 kişilik bir orkestra görünce şaşırmamak gerekiyor.

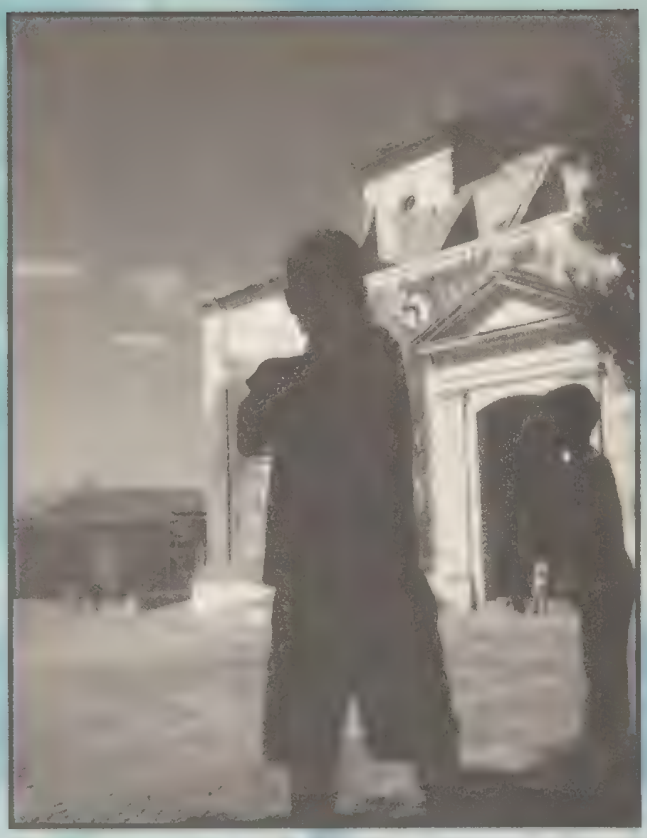

Bizim zamanımızda çıtalı diye bir uçurtma vardı. Artık çocuklar uçurtma da uçurmuyorlar ki, büyük kayıp. Trinidad'da uçurtma uçuran çocukların önce uçurtmasını şöyle bir havaya diktik sonra, ipi ellerine verip fotoğraflarını çektik.

Burada kar yağarken Havana'ya yarım saatlik mesafede, Santa Maria plajında böyle bir [illegible]
Ama okyanusa girerken temkinli olmakta fayda var. Dalgalar alır adamı götürür maazallah.

Hayal ve rüyâ

Aslan Özdemir

KAÇAK ÖYKÜ

Gözleri felfecir bakıyordu. Heyecanlıydı, rahatsızdı. Kocaman bir salonda huzursuzlukla arkadaştı. Kafası karışmıştı, duygusal bir yoğunlaşma etrafını sarmıştı. Yüksek tavana yapılmış resimler onu başka anlamlara sürüklüyor, sahne değişimlerinde kırılan televizyon ışığı tekrar kendine getiriyordu. Arada ritmi değişiyordu soluğunun. Televizyon seyrediyordu. Filme yoğunlaşamamıştı. Yazdı, havalar güzel gidiyordu. Sehpadaki, bir kısmı yenmiş dondurma kabında eriyordu. Perdeler çekilmemişti. Camdan simsiyah bir gece salona bakıyordu.

Salon kocamandı, loştu. Eşyalar fırsattan sarhoştu. Kısık bir diyalog duyulmaya can atıyordu. Televizyon ışığından başka, salonu bir yerlere gizlenmiş bir lamba daha aydınlatıyordu. Ama ne aydınlatma; anca kendini gösteren bir ışıktı. Koltukta bir kadın yatıyor, üstünde koyu renkte bir pike. Minik minik yatıyor, küçük küçük horluyordu. Varlığı kimseleri rahatsız etmeden, eşyalardan saklanarak uyuyordu. Tatlıydı, rahattı, huzurluydu. Adamın varlığından habersiz gibi yatıyordu. Üzerinden pikenin düşmesine, teninin görünmesine aldırış etmeyen bir uyku uyuyordu.

Koltuk televizyona bakıyordu. Kadın televizyon seyrederken uyuyakalmıştı. Kadının yüzünde, duyulamayan diyalogların öfkesi, soğuk bir ışıktı artık televizyon. Kadın ışıktan rahat edemedi, yüzünü koltuğun sırt tarafına çevirdi. Öyle de rahat edemedi, sağ bacağını hızla koltuğun sırtına attı. Pike savrulunca bazı yerleri açıkta kaldı. Televizyonun soğuk ışığı kadının kalçalarına vurdu. Tatlı bir kadındı. Beyaz bir külot giymişti. Adamın kafası karışmıştı. İki eski arkadaştılar. Ahbaptılar, sırdaştılar. Cinsel kimlikleri birbirine geçersizdi. Bir ses duydu; sokaktan mı yoksa televizyondan mı geldiği belli olmayan bir kadın sesiyle irkildi adam. "Cinayet Var" oynuyordu televizyonda, kiliseden kadının itildiği sahneydi.

Gömüldüğü koltuktan kalkıp, kadının üstünü örtü.

Yerine dönerken dizini sehpaya çarptı. Sehpanın üstündekiler küçük bir ses yaptı. Oturmadan önce kendine bir şarap daha koydu. Bir yudum içip kadehi tekrar eski yerine bıraktı. Kumandayla oynaştı bir süre. Az önce televizyonun sesini kısmıştı, onu açtı. Ağzına bir dilim peynir attı. Gözü kadının yarım bıraktığı şarap kadehine takıldı. Kadının yattığı tarafa döndü. Uyuyordu, prensesti. Çalımlıydı, harikaydı, şakacıydı. İçerisi sıcaktı, havalar tatlı bir üflentideydi, pike bilinçli bir oyun bozandı; ah o yaramaz ve insanı uykusunda satan sıcak arkadaş! Pike kadının üzerinden aşağıya düştü. Kadın düştüğünü fark etmedi. Üstünde tişört vardı, külodu beyazdı. Plajda gördüğünden daha seksiydi bacakları. Adamın kafası karışmıştı. Heyecanlıydı, rahatsızdı. Güzel kalçaları vardı kadının. Adam kocaman salonda huzursuzlukla arkadaştı. Bir iki defa dönüp durdu kadın yattığı koltukta. Seksiydi, hayranlık uyandırandı, ama sadece arkadaştılar.

Adam koltuktan kalkıp, kadının üstünü örttü.

Ve ardından lavaboya gitti. Kadın iyice yastığa sokulup uyumaya devam etti. Siyah beyaz filmden anlaşılmaz dialoglar ve hızlı kareler evin içine akıyordu. Sahneler salonun ışıklarını değiştiriyordu. Bazı eşyalar karanlıkta gizlenmeyi bir oyun sayıyordu. Sıcaktı, şarap kokusuyla birlikte sigara dumanı eşyaların üstüne siniyordu. Sehpanın üzerindeki iki boş gazoz şişesi birbirlerine bakıyordu. Adam lavabodan döndü. Kafası karışık değildi. Hızla kadının yattığı koltuğa yaklaştı, bir süre uyuyan kadını seyretti. Saçları çok güzeldi, ipekti. Kadın arkadaşıydı. Pike, kadının vücut hatlarını seksi bir şekilde örtüyordu. Tahrik ediciydi, baştan çıkarıcıydı. Hayır, arkadaş değildi, kadın aşkıydı. Sevgilisi olur muydu acaba? Dayanamadı, uyumakta olan kadının üzerinden pikeyi yavaşça sıyırıp aldı. Adam pikeyi kaldırınca irkildi. Kadın tamamen soyunuktu. Tüm çıplaklığıyla, tüm kadınlığıyla ortadaydı. Adam yaptığından utandı, hemen kadının üstünü örtmek istedi.

Tam bu sırada kadın bir rüyâ görüyordu. Rüyâ bir evde, yüksek tavanlı salonda geçiyordu. Geceydi, adam erotik bir film seyrederken kadın da televizyonun karşısındaki koltukta uyuyordu. Adam kalkıp uyuyan kadının üzerinden pikeyi yavaşça sıyırıp; kalçalarını, bacaklarını okşuyor kadının uyanacağını anlayınca da yerine geçip koltuğa gömülüyordu. Bunu bir iki defa daha yaptı. Mütamadiyen kırmızı şarap içiyor, içtikçe kadehi hep yarım kalıyordu. Televizyondaki erotik film biraz sonra sert seks sahnelerine dönüştü. Kırılan ışık salonda çeşitli gölge oyunları yapıyordu, diyaloglar eşyaların üstüne yapışan utandırıcı sözlerdi. Tahrik ediciydi, baştan çıkarıcı sözlerdi. Adam dayanamadı, yanında uyumakta olan kadının üzerinden pikeyi çekip aldı. Büyük bir titizlikle kadının külodunu ve sütyenini çıkararak öpüp okşamaya başladı. Kadın kendine gelip adamı üstüne çekecekken adam hızla kadının üstünden kalktı. Bunun üzerine kadın adama, "Benimle sevişmekten neden vazgeçtin?" diye sordu.

Biraz sonra kadın uyandı ve rüyâsını koltukta oturmuş adama anlattı. Adam gülümsemekle yetindi, elindeki kumanda ile kendine televizyonda yeni bir kanal seçti ve kadehinde azalmış şarabı bir dikişte içti. Kadın, dondurmasının erimekte olduğunu farketti. Hemen bir kaç kaşık daha yedi. Dondurmayı çok seviyordu. Ama en çok da adamın ona aldığı gazozları seviyordu. Gazozlardan birini açıp susuzluğunu giderdi ve tekrar uyumaya devam etti.

Yazdı, havalar güzel gidiyordu. Büyük bir salonda adam televizyon seyrediyordu, bir kadın da koltukta uyumaktaydı. Salonun perdeleri çekilmemişti. Camdan simsiyah bir gece evin içine bakıyordu.

Savaş Ünlü

İmroz'da bir gece

" Beyoğlu'na çıkanlar / Birkaç kadeh çakanlar / Nerde ehl-i muhabbet / Nerde laf anlayanlar."

İmroz geçmişi Krepen Pasajına dayanan bir meyhane. Daha sonra Nevizade sokağına taşınmış. İstanbul'da vazgeçmediğim mekânlardandır. İçeriye girince bir sıcaklık sarar insanı. İçtenliğin, güleryüzün, dostluğun sıcaklığıdır bu.

Yorgo Usta, kısa adımlarla dolaşır. Her masaya uğrar. Hoş geldiniz, der. Güleç yüzlüdür Yorgo Usta. İmroz'u birlikte işlettikleri Güray Kara ve Mustafa Yıldırım da aynı özelliklere sahiptirler. İnsana güven veren yapılarıyla İmroz'u aranan, özellikle aranan yer yapmışlardır. Mustafa ve Güray'ı herkes Yorgo'nun oğlu biliyor. Önceleri ben de öyle biliyordum. Güray Kara ile konuşunca durumu sonradan öğrendim.

"Pırıl pırıl bardaklar / Peçeteler tabaklar / Nerde vakti kerahat / Nerde yuvarlayanlar."

İstanbul'un üzerine gri bir tül örtülürken İmroz'a gittim. Masaların çoğu doluydu. O gece yalnızdım. Arkadaşlarımın işi çıkmış, gelememişlerdi. Duvar dibinde bir masaya oturdum. Gözüm duvarlarda geziniyor. Gazetelerde İmroz hakkında çıkmış yazılara bakıyorum. Önce Güray Kara, arkasından Yorgo Usta hoş geldiniz, diyor. Masam donatılıyor. Yalnız olunca insan sıkılmıyor değil. Sait Faik'in bir sözü kulaklarımda. " Yalnızlık kavun acısı gibi bir şey" Haksız da değil. Yorgo Usta masama geliyor. Havadan sudan söyleşiyoruz...

Daha sonra Akdeniz Bar'ın sahibi Mustafa Yıldırım elinde bir şişe şarapla geliyor. Mustafa da önceleri İmroz'da çalışıyordu. Masa hemencecik kuruldu. Yorgo Usta, Mustafa Yıldırım, Güray Kara masaya oturdular. Bir iki sandalye ötede Algiri Usta oturuyor. Gel iç, diyorlar ona. Rahatsızmış, sadece su içiyor o akşam.

İlk yudumları içince Güray Kara, öyle uzaktan olmaz, masamıza buyur, diyor. Masalarına gidiyorum. Yorgo Usta, bu şarap küf kokuyor, diyor. Gülüşüyoruz. Usta'nın içkiyle arası yok. Gece boyu iki üç yudum içti. Bol bol söyleştik. Masalarına oturur oturmaz anılar denizine yelken açıldı. Yorgo Usta, bir tarih. 84 yaşında gencecik bir delikanlı. Sandalyesinde oturmuyor, sürekli kalkıyor, masaları dolaşıp geliyor. Sohbet öyle hoş ki, arada sırada Algiri Usta da söze karışıyor. Geçmişle, anılarla yoğrulan sohbetle gece daha da güzelleşiyor.

Güray Kara, Yorgo Usta bu işin profesörü, diyor. Ondan çok şeyleri öğrendiğini söylemeden edemiyor. Çok küçük yaşlarda başlamış bu işe. Öyle küçüktüm ki, boyum tezgaha yetişmez, ayaklarımın altına limon kasası koyardım, diyor sevgili Güray.

"Oristeler pasamlar / Kahkahalı akşamlar / Nerde Beşiktaşlı Kız / Nerde güzel madamlar/"

Yorgo Usta, Krepen Pasajına hiç kadın girmediğini, kadınların meyhane kültürünü kibarlaştırdığını anlatıyor. Kadınlar meyhaneyi güzelleştiriyor, diyor. İmroz'a kadınlar yalnız gelebiliyor. Çevreme bakıyorum. Üç dört masada kadın kadına içenleri görüyorum. Eğer bayanlar rahatsız edilirse hesabını yollayıp, bir daha da İmroz'a almıyorlar o kişileri.

Kimlerle beraber olmuş, kimlere hizmet etmiş. " Ama kimseyi ismen tanımam, diyor Yorgo Usta. Bir akşam Şener Şen gelmiş. Konuşmuşlar, söyleşmişler. Şener Şen gidince Güray Kara'ya " Yahu bu kimdi? " diye sormuş.

Orhan Veli'yi, Sait Faik'i soruyorum. Mutlaka görmüş, hizmet de etmişimdir ; ama..... diyor.

Yorgo Usta'nın unutmadığı kişi Hasan Esat Işık. Çok kibar bir insandı, diyor. Safiye Ayla'yı da anımsıyor.

Aslen Gökçeadalı. Babası orada öğretmenmiş. Bu yüzden de " Okumuş" soyadını almışlar. Beş yıl askerlik yapmış. Yorgo'nun unutmadığı bir anısı da, Atatürk'ün cenaze töreni. Bir insan seliydi. O kalabalıkta ayakkabısının birini kaybetmiş. Anlattıkça anlatıyor. Not alıyorum. Bazı anıları dergiye yazma, diyor. Güray, lafa karışıyor. Bunlar kayıt dışı, diyor. Gülüşüyoruz. Ben de, ağzım sıkı anlatmam, yazarım, diyorum. Kahkahalarımız geceye daha bir renk katıyor.

Yorgo, karısıyla Atina'ya gitmiş. Yolda yürürken birisi Yorgo diye seslenmiş. Yorgo dönüp bakmış. Adam başkasına seslenmiş. Karısı da yürü demiş. Burada öyle çok Yorgo var ki, her seslenene bakma.

Güray Kara bir iki kez Algiri'den para almaz. Algiri Usta da, Yorgo bunu duyarsa seni de, beni de kovar, diyor.

Yorgo Usta'nın unutamadığı Marco varmış. Gazeteciymiş. Çok ilginç bir adamdı, diyor. Rakıyı sek içermiş. Şişedeki son iki damlayı kafasına damlatırmış. Kulağına yanan sigarayı koyarmış. Meyhanede oynarmış. Niye yapardı bunları, diyor.

Güzel, tadına doyulmaz bir gece geçiriyoruz. İmroz gece on ikide kapanıyor. Yorgo " İşi severek yapıyorum; ama sosyal hayat diye bir şey yok" diyor.

" Krepenler İmrozlar / Kalamar pavuryalar / Nerde Sarafim Usta / Nerde Kibar Yorgolar ."

İmroz'dan çıkıyorum. Kibar Yorgo'yu Nevizade sokağında bulmak hiç de zor değil. Gidin, görün, tanışın. İmroz'da bir gece yaşamadan, ben İstanbul'da rakı içtim demeyin.

"Beyoğlu'nda ışıklar / Aşağısı karanlıklar / Nerde bekçi düdüğü / Nerede sessiz sabahlar."

İstiklâl Caddesi'ne çıktım. Yirmi dört saat aynı yoğunluk. Caddenin gecesi gündüzüne karışmış. Gökyüzünde yıldızlara baktım. Göz kırpıyordu hepsi. Bir şeyler anlatıyorlardı ağız birliği etmişcesine....

Şiirler: Beyoğlu Destanı (Bülent Çoşkun)

TEBEŞİR DERGİSİ

Altan Özeskici karikatürist. Çizgilerine bir yerlerde rastlamışsınızdır. Son aylarda Birgün gazetesinde çiziyor. Mesleği eğitimcilik. İkisini de severek yapıyor. Sanatçı bir eğitimci, olmazları da olduruyor. Aşılmaz denen dağlar aşılıyor, yapılmaz denen şeyler yapılıyor.

Altan Özeskici Çorum'da yaşıyor. Bahçelievler İlköğretim Okulu'nda resim öğretmenliği yapıyor. Okulunda, ülkemizde örnek bir olaya imza atıyor. Okulunda oluşturduğu karikatür grubuyla örnek bir dergi çıkartıyorlar. Derginin adı Tebeşir. Derginin sahibi Okul Müdürü Nurettin Akdağ Bayramcı. Dergi yönetmeni Altan Özeskici, Yayın ve İnceleme kurulu ise öğretmen ve daha çok da öğrencilerden oluşuyor. Dergiyi kotarma işi tamamıyla öğrencilere ait. Yayımlanan karikatür ve yazılar öğrencilerin yapıtları.

Beşinci sayısı çıkmış. Yeni sayı için öğrenciler harıl harıl çalışıyorlar. Her sayısı 1200 tane basılıyor. 300 tanesi ülkemizde dağıtılıyor, 30 tane de yurtdışına gönderiliyor. Dergi sponsorların katkılarıyla basılıyor, ücretsiz olarak da dağıtılıyor.

Altan Özeskici dostumla şenliklerden tanışıyoruz. Aynı dergilerde de çalıştık. Dost canlısı, sevecen birisi. Karikatür sergileri açmış epeyce. Ulusal ve Uluslararası yarışmalarda şimdiye dek 34 ödül kazanmış. "Öğrencilerime karikatür çizme zevkini verebilirsem, bundan büyük mutluluk duyacağım.

İletişim Adresi :
ALTAN ÖZESKİCİ
Bahçelievler İlköğretim
Okulu - ÇORUM

YORULMAZ BİR DERGİ EMEKÇİSİ

Karadeniz'in yorulmaz, yılmaz, biraz da uslanmaz dergi emekçisi. Mizaha gönül vermiş. Çiziyor gönlünce, zaman yetmiyor kendisine. " Zamana yetişmek artık mümkün olmuyor. Yıllar bizleri eskitmeye başlayınca sanki bulunduğumuz yerden dünyanın dönüş hızını hisseder olduk." Bu sözler Trabzon'dan sevgili Adnan Taç'a ait.

Söz edeceğim kişi karikatürist ve mizahçıların yakından tanıdığı Adnan Taç. "Sanatın içerisindeki insanlar olarak, baş döndürücü hızla akıp giden zamanı çok iyi değerlendirmek için yıllardır yırtınıp dururuz. Çoğumuz uluslararası başarılara imza atmış insanlar olarak saklı tuttuğumuz amatör ruhla sanatımızı sürdürmenin mücadelesini veririz." Bu sözleriyle ne denli haklı sevgili Adnan Taç.

Anadolu basınında tek olan ve 23 yıldır kesintisiz çıkan Taka mizah sayfasını 18 yıl tek başına sürdürdü. Karadeniz gazetesinin Taka sayfasından sonra Karadeniz "Haber" gazetesinde "Dalga" sayfasını yönetmeye başladı. Taka mizah sayfasıyla büyük okyanuslar geçti, her sayıda yeni bir limana yanaştı. Dalga dergisinde ise sahillere ulaştı. Pembe umutlarla yaşama renk kattı. Adnan Taç'ın sayfaları bir okuldu.

Karikatürlerinizi yollayabileceğiniz iletişim adresi:

Adnan Taç
P.K 232 61000 / TRABZON

SAYIN KAÇAK YAYIN YETKİLİLERİ,

Derginizin Ekim 2004 tarihli 18. sayısında Yahya Kebir'in Tersten Okuma köşesinde adımın ve kitabımın da anıldığı bir yazı yayınlandı. Bu sebeple cevap hakkım doğmuştur. Kendi görüşlerimi dile getirmek istiyorum. Bu yazı tamamen özel yayınevlerinin, Kültür Bakanlığı'nın kitap yayınlama politikasına yönelik görüşlerini dillendirmek için kaleme alınmış izlenimi vermektedir. Eğer yazarların ve bakanlığın da görüşleri alınsaydı, o yazıda yer alan haksız ve tatsız imâlar olmayacak, benim de sinirlerim bozulmayacaktı. Bakanlığın yayın politikasını savunmak bakanlığın yetkililerine düşer ama bir okuyucu ve öğretim üyesi olarak şunları da belirtmek isterim: Bakanlığın, özel yayınevlerince satışından fazla kâr sağlanamayacak kitapları basmasını, okuyucuların ve öğrencilerin bunları ucuza almasını olumlu karşılıyorum. Bu yaklaşım kitapları fahiş fiyatlarla satan özel yayınevlerine karşı bir alternatif gibi durmaktadır. Çok ucuza mal edilen kitaplar çok yüksek kâr marjıyla piyasaya sürülmektedir.

Türkiye'de kitap okunmamasının bir sebebi de gelir dağılımının düşüklüğü oranında kitap fiyatlarının yüksekliğidir. (En önemli sebep de ortaöğretimdir, bunu geçiyorum.) Ayrıca özel yayınevleri akademik yükseltmelerde yayın zorunluğu (en azından Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri için) bulunduğu ve kendi dağıtım olanakları kısıtlı olduğu için akademisyenlerin eserlerini çok komik telif ücretleriyle ya da 50-100 kitap karşılığında parasız olarak binbir nazla basmaktadırlar. Hatta bazıları "Hocam, kaç kitabın satılmasını garanti edersiniz, öğrencileriniz kaç kişi?" diye sorabilecek kadar yüzsüzleşebilmektedirler. Bazı akademisyen arkadaşlar da hiç özel yayınevlerine minnet etmeden kendi kitaplarını kendileri bastırmaktadırlar. Durum böyle olunca bazı özel yayınevlerinin emek sömürüsü yapmasına göz yummamak için bir devlet kurumunda kitabınızın basılmasını istemek çok doğaldır. Gittikçe kapitalistleşen Türkiye'de kültür ve sanat eserleri de ticari bir mal konumuna indirgenmiştir. Yahya Kebir'in yazısı da bu konuyu sadece özel yayınevlerinin gözlüğüyle ele almıştır. Adeta onların sözcülüğünü yapmıştır.

Ayrıca yayınlanan eserlerle ilgili Yahya Kebir "gereksiz yayınlar" gibi ifadeler kullanmıştır. Ben senelerce emek verip kitap hazırlayayım, "Molla Kasım" misali birisi de kalkıp yazdığınız esere bir kez bile bakmadan bir kalemde siliversin, buna izin vermem. Hiç kusura bakmayın, gerekirse dava açarım. Bilimsel, ciddi bir eleştiri getirirsiniz, ben de bunu olgunlukla karşılar, açıklama yapmak gerekiyorsa kendi eserimi savunurum. Ama öyle bakmadan incelemeden ünlemlerle, imâlı ifadelerle eserimin küçümsenmesine izin vermem. İnsan emeğine biraz saygınız olsun. Emek sömürücüsü kapitalist zihniyetle kültür eserlerine yaklaşan özel yayınevlerinin sözcülüğünü yapmak solcu geçinen derginize yakışmıyor.

Bu yazımın cevap hakkı olarak derginizde yayınlanmasını talep ediyorum. Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.

Yard. Doç. Dr. Muharrem Kaya
Mimar Sinan Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

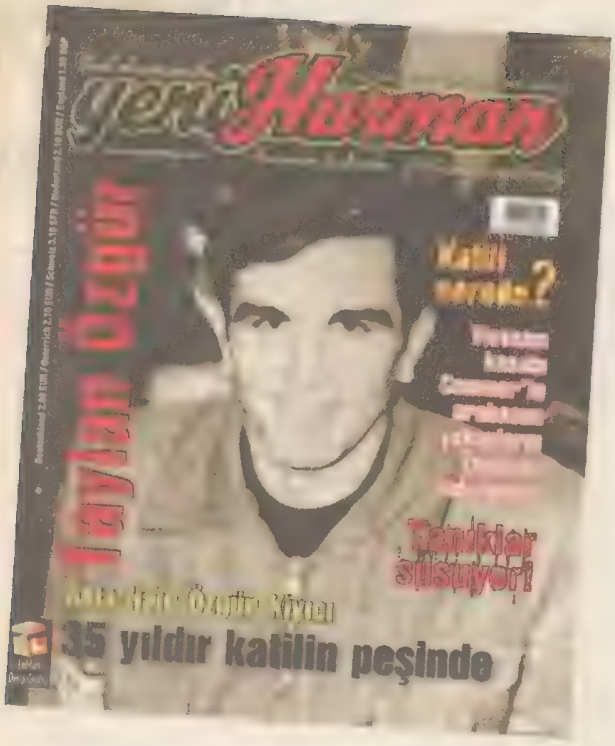

bol dumanlı, hususi kokulu,
filtresiz gazeteniz

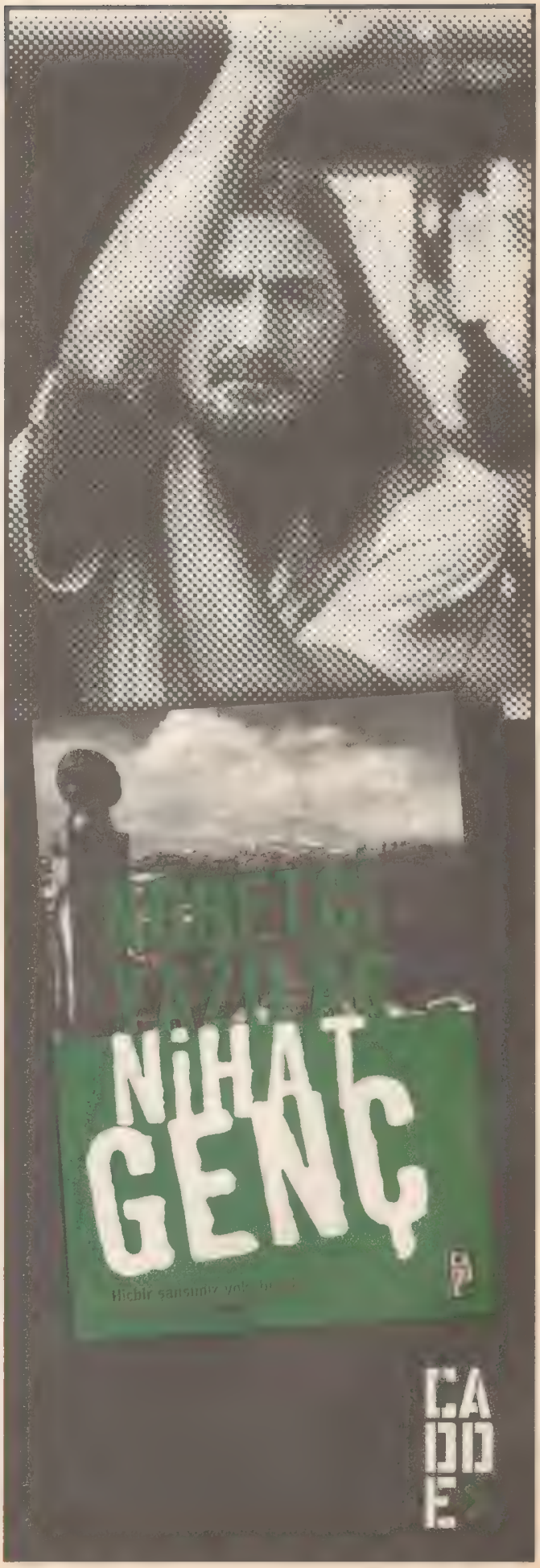

Okur Tipolojisi

Ilgaz Eti

KAÇAK PROFİL

Siz hangi okur tipindensiniz?

Kardan adam

Nesli tükenmekte olan bir tür. Sadece yılbaşına doğru ortaya çıkar. "Söyle hediye edilebilecek bir kitabınız var mı?" Ona sıcak yaklaştığınızda erir ve geriye sadece turuncu bir havuç ve siyah kömür parçaları kalır.

Ceylan

Kitap rafları arasında seker durur. Şu var mı? Bu var mı? Nerde? Ve hop, yine çıkıp gitmiştir. Hiçbir kitap onu durduramaz. Kültür yiyici, hava cıva ve rahatsızlık faktörü.

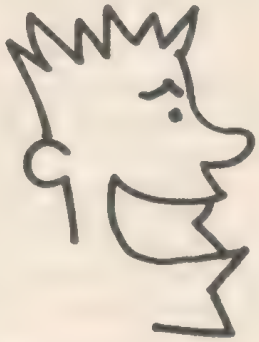

İşaretçi

Zavallıcık. Her şeyi işaretler. Çünkü hiçbir şeyi aklında tutamaz. Bir sürü renge rağmen renksizdir. Sağı solu leke içinde bırakır. Kitap tüketir. Hasılat için yararlıdır.

Medya Mağduru

Televizyon rüzgârında bir yaprak. Skora inanır. Moda olanın peşindedir. Çetin cevizdir. Uçarıdır. Hızlı bir arıdır. Satın alma makinesidir. Müziğe düşkündür. Her melodiyi ıslıkla tekrarlar.

Eşek Kulağı

Yön bulma kılavuzu. Her kitaba uyar. Hayatta kalma ustasıdır. Eski kitap sandıklarının dostudur. Umursamaz, ama unutkandır. Okumayı sürdürmek için eline ne geçerse alır ve bir şeyler mırıldanır durur.

Yalnız Kurt

Kitapçıları dolaşarak şarap ve kırmızı başlıklı kız arar. Çılgın ve bol parfüm kokulu olanları sever. Her şeyi biri ya da bilir gibi yapar. Sık sık bar taburelerinde oturur. Eğilimi, sinir törpüsü.

Çıtır ve Acı

İçli bir çikolata düşkünü. Başkalarının duygularıyla beslenir. Ayrılık rüzgârlarında, kalp sızılarına ve sevgi sellerine düşkündür. Susadığı zaman içmek için her zaman yanında gözyaşlarıyla dolu bir matara taşır.

Resim Cinsi

Kendisi resim yapmaz ama resimde olmayı sever: Huzurlu kır manzaraları. Sadece kendine ait resimde kendini rahat hisseder. Işık efektlerini aydınlatma ile karıştırır. Ben-A.Ş. Bir kere fantastik, sürekli fantastik. Birinci kat, soldan ikinci raf. Karakteri: bağımlılık.

Pinti

Her zaman son anda gelir ve kitapların satış fiyatları hakkında açıklama ister (Oysa bilindiği gibi kitap fiyatlarını kitapçılar değil, yayınevleri belirler.) Cimri, gıcık ve dırdırcıdır. Hiç kimseye yemek ısmarlamaz. Her zaman sadece bir tek kitap alır, bunu da mümkünse, kitap defolu deyip ucuza almaya çalışır.

Keşif Kartalı

Göklerin kralı olarak da bilinir. Tam bir okuma prensidir. Yabancı topraklarda dolaşmayı sever. Daha sabahın köründe capcanlıdır. Akşama doğru en güzel sanat eserini göstermeye bayılır: Aslında hiç aramadığı halde beslenmek için okuma maddesi bulmuştur.

Burak Yenidoğan

Esra Tayük

"Hiçbir zaman okul müsameresinde şiir okuyan bir çocuk olamadım"

Hergün yeni bir yazar çıkıyor. Yazarlık son zamanların popüler mesleklerinden biri haline geldi. Sen neden yazar olmaya karar verdin?
Ben on dört yaşından beri yazar olmak istiyordum. Bu konuda bazı çalışmalar yaptım. Ancak anneannemle yaşadığım için yazdıklarım sansüre yani çöpe yollandılar. İlk kitabı yazdığımda ondört yaşındaydım. Maalesef düşünce özgürlüğü engeline takıldım. İnsan bence bunu çok küçük yaşında keşfediyor, yazmanın bir ışığı bir çekiciliği var, sadece dili düzgün kullanmak, çok okumak ya da çok yaşamak değil başka bir şey bu, nasıl açıklanabilir bilmiyorum.

Yazarlık için ilk adımı nasıl attın. Bir kitap yazdın onu yayınevlerine yolladın, nasıl tepkiler aldın ne kadar sürdü?
Bir kere bu çok zorlu bir yolculuk. Herkesin kitabı basılıyormuş gibi görünüyor ama anladığım kadarıyla yayınevleri ya edebi olarak popüler ve kendini ispat etmiş, ya da medyatik olan tanınan kişilerin kitaplarını basmayı uygun buluyorlar. Ben öykü dosyasını hazırladıktan sonra içinde yetenekli olup olmadığımı bilmediğimi soran bir mektupla birlikte **Adnan Özer**'e yollamıştım. Bir ay sonra bir telefon geldi evde otururken, Adnan Özer bana sorumun cevabını olumlu yanıtladığını ve benimle görüşmek istediğini söyledi. O an insan kendini dahi sanıyor ama iş bununla bitmedi. Eksiklerim olduğunu yetişmem gerektiğini, çok hızlı düşünüp yazdığım için dağınık bir tarzım olduğunu söyledi. Bunları düzeltmem için çalışmamı istedi, ben de şimdi o yoldayım.

Öykücü müsün yoksa romancı mı? Böyle bir ayrım olduğuna inanıyor musun öykü daha kötüdür roman daha iyidir ya da tam tersi?
Bana Yakın Bir Yerlerde çok kesin söylemeyeyim benim ilk ve son öykü kitabım. Aslında ben kendimi bildim bileli roman yazıyorum. Öykü bana romandan biraz daha zor geliyor. Neden derseniz öykü de olayı yaymadan, yoğunluğu elden bırakmadan, etkileyiciliği dorukta okunurken bir solukta ama düşündürürken günlerini alan bir üslup yakalamak gerekiyor. Öyle yaptığımı iddia etmiyorum. Sadece benim öyküden anladığım bu, aksi halde öykü okumak çok keyif vermiyor. Romanda durup dinlenme zamanı tanıyor sana, yani kahve molası gibi. Birden tempoyu yavaşlatıp etrafına bakınabiliyorsun. Bu hem okuyucu hem de romancı için dinlenme zamanı oluyor. Roman bana tarz olarak daha yakın.

İlk kitapların biyografik olduğunu söylerler. Buna katılıyor musun?
Bunu ilk duyduğumda çok kızmıştım. Sanki sırlarım açığa çıkmış çıplak kalmışım gibi. **Bana Yakın Bir Yerlerde** biyografik diyemem ama ben merkezli olarak gelişmiş bir kitap. Birebir yaşadıklarım değil, hayatın bana hissettirdikleri ile ilgili... İnsan başta kendinden kaçamıyor hatta kendine korkunç bir oto sansür uyguluyor, kendi ahlakına ya da bakış açısına aykırı bir satır bile yazmak istemiyor. Çünkü öyle yaparsan samimiyeti yitirecek ve kötü yazacakmışsın gibi geliyor, kendini tükettikten sonra sağa sola bakınıp keşfettiğin malzemeleri kullanmaya başladığında yazar olabiliyorsun işte.

Cesur bir anlatımın var, bazen kendine bile söylemekten utanacağın şeyleri yazmışsın insanların, bu bir üslup mu?

Ben aslında buna cesaretten çok samimiyet diyorum. Öyle anlar oldu ki bu düşündüğümü de yazmalı mıyım diye çok tereddüt ettim. Çift kişilikli olmakla ilgili sanırım, bir yanım hayır dedi, diğer yanım yazdırdı. Dozunu doğru ayarladığıma inanıyorum. Bu konuda kitabımla ilgilenen **Hakan Şenocak**'tan bir uyarı aldım. Dozu doğru olarak ayarladığımı söyledi. Ama bundan fazlası da olmaz dedi. Cesaretin her aklına geleni yazmakla alakası yok... Ben genel olarak cesur biri değilim. Bana binanın yirminci katından hadi atlayalım ölmeyeceğiz dense cesaret eder denerim ama hiçbir zaman okul müsameresinde şiir okuyan bir çocuk olamadım.

Öykülerinde genel olarak Türkçe ve yabancı şarkılardan ve filmlerden bahsediyorsun. Bu kaynaklarla besleniyor musun?

Neden bilmiyorum bazı şarkılar, bazı konserler ya da izlediğim bazı filmler beni çok etkiliyor. O şarkıları dinleyip yazarken, garip bir trans durumu oluyor, yükseliyorum, ne ne yazdığımı biliyorum neden o olayın kafamda tasarladığım biçimde değil, birdenbire o şekilde geliştiğini anlayabiliyorum. ***Leonord Cohen***'in *Waiting For The Miracle* şarkısı böyledir benim için, şarkıyla birlikte yazarken müthiş bir etkileşim içinde oluyorum. Genelde iyi şeyler yazdığım zamanlar bunlar. Çok film izlerim, oyuncuları, kamera tekniklerini de anlamaya çalışırım. Sinema beni etkiliyor ama ruhumu dinlendirip başka yere götürüyor. Çok beslediğini söyleyemem.

Yeteri kadar okudun mu? Sence bir insanın yazar olması için çok okuması gerekiyor mu?

Bence öyle, bir yazarın kütüphanesi olması gerekiyor, bu kesin. Çok okudum mu sorusunun cevabı ise az okumadım ama beni tedirgin eden bir durum var, o da şu acaba doğru kitapları okudum mu? Bazen bir yerlerde yazılmış ve okumamış olduğum bir kitabın içinde aradığım sırrın bulunduğunu ve onu okuyamadığım için, erişemeyeceğimi düşünürüm.

Özellikle etkilendiğin bir yazar var mı?

Ben de yazarların etkisi dönem dönem oluyor. Ama yıllara yayılan favori yazarım **John Fante**, yazarlık adına beğendiğim her şey var onda. Yalın, sade, cesaret gösterisi yapmıyor ama oldukça etkileyici. Bazı yazarların bazı kitapları etkiler beni **Dostoyevski**'nin **Kumarbazı** mesela, kumar parasına sıkışık olduğu için bir an önce yazıp teslim ettiği söylenir. Bunu kitabı okurken de fark edersiniz. Dostoyevski'nin en sanatsal kitabı değil elbet ama beni etkiler.

Bir yazar olarak bir hayalin var mı?

Ben küçükken koşardım. Koşmayı da spor olsun diye değil madalya almak için yapardım. Galiba yetiştirilmemle ilgili bir durum, ben her zaman başarıları karşısında ödüllendirilmiş bir çocuktum, okumayı öğrenince saat, sınıfı geçince bisiklet alınmış çocuklardan... Yazarlıktan da beklediğim bu galiba, başardığımı hissetmek, takdir edilmek, onay görmek ve sonunda mümkünse ödüllendirilmek.

Eğer Adnan Özer seni arasa ve yeteneksiz olduğu söyleseydi, vazgeçer miydin?

Çok kötü hayal kırıklığına uğrardım kuşkusuz ama cesaretle neyin eksik olduğunu sorardım. Cevaba göre eksikliklerimi tamamlamaya çalışırdım. Ben de eksik olan temel şey sabır. Bu eksikliğe yenilseydim o zaman başka bir alana yönlenirdim.

Faruk Kaya

Kıyamete Beş Kala

Ergun Başer

"Her taraf kapatıldı ve mikrodalgalar çevrimciden odaya dolduruldu. Ve hiçbir şey olmadı...(olmaz tabii mikrodalga denilen şey çevrimciden odaya nasıl doldurulur, ooohh bilimkurgu ya, yaz gitsin) Bir dakika geçti, iki dakika geçti, üç dakika geçti; (doğrudan üç dakika geçti deyiverse yazar olmaz sanki, illa gerilim yaratacaklar) hiçbir şey olmuyordu. Yadoha sabırsızlanıyordu.

Ama bizim öte yanda olmamız lazımdı!.. dedi öfkeyle. ... Ve birden kendilerini başka âlemde buldular! Evet, Ahmed Hulusi haklıymış, cinler âlemindeydiler artık...

Kıyamete Beş Kala bilimkurgu türünde bir roman. Aynı zamanda Ruh ve Sinir hastalıkları uzmanı olan Dr. Ergun Başer öyle bir fantazi dünya yaratmış ki sormayın gitsin. Romanımız 2094 yılında geçiyor. Tabii yazarımız kitaba başlamadan önce 21. Yüzyılın sonunda dünyanın görünüşü adlı bir başlıkla 2094'e kadar ne olmuş ne bitmiş hepsini bir bir anlatıyor. 3. Dünya savaşı 1997'de başlayıp 1998'de bitmiş, atom bombaları havalarda uçuşmuş (daha geçenlerde gazetelerde yer alan Rusya'nın taklidi imkansız bir atom bombası üzerinde çalıştığı haberleri yer almıştı, tırstım valla), insanlık yer altına çekiliyor falandı filandı... daha sonra kahramanlarımız Yadoha ve Uzome buldukları bir kitaptan yola çıkarak ruh, insan, uzaylı, cin, medyum... derken süper âlemlere geçiş yapıyorlar ki peheeeeyy!! anlat anlat olmaz yani. İyisi mi Yayınevi Yayıncılık tarafından 1994 yılında yayımlanmış bu eseri Tozlu Raflar arşivine kazandırmak lazım diyerek bir milyon lira karşılığında satın aldım kitabımızı. Eski fiyat yazan bir yer bulamadım, sonra düşündüm; len dedim sakın bu bir milyon lira o zamanın fiyatı olmasın? 1994 dediğin on yıl öncesi, o vakitler nasıldı kitap piyasası anımsayamadım (havalara bak anımsayamamış, demiyor ki gençtim o vakitler, varsa yoksa gezmek, tozmak, kitap piyasıyla işim olmaz). Derseniz ki 1994 basımı kitap tanıtılır mıymış, yeni sayılır o kitap; eeeehh! derim sanki ben bilmiyorum. Ellili, altmışlı yıllara ait şahane gıda kitaplar da var sahaflarda ama diyorum abi kaça bunlar; beş milyon güzelim, on milyon bi tanem gibi fiyatları duyunca kem küm... ama ben tanıtıyodum bunları, ödünç alma durumu filan... yok canım kusura bakma.. Eski kitap dediğin şarap gibidir lafını haybeden söylememişler sevgili okur, şöyle sağlam bir sponsor bulamadık kendimize. Tozlu Raflara bu iş için devlet bütçe ayırsa mis gibi olur di mi sevgili okur? Oohh mis, tadından yenmez vallaha...

Uzay ve Psikoloji

Yu. Gagarin | V.Lebedev

"Sovyet bilimadamı V. Danileiko daha 1958'de buharlaştırma yoluyla idrardan içilebilir su elde etmiştir. Böylesi bir içeceği içen insanların, nasıl hazırlandığından haberi olmadıkça, buna hiçbir itirazları olmadığı belirlenmiştir. Ancak hazırlanış teknolojisi kendilerine anlatıldığında bocalamışlardır (Sen o suyu içiyosun ama işedik biz ona, yiiivraançsin!! Bocalamayı bırak bizim ülkede böyle bir şey için tekme tokat girerler adama). Ancak bu bocalama, fizyolojik değil, psikolojik bir tepkidir (teşekkürler paşam)."

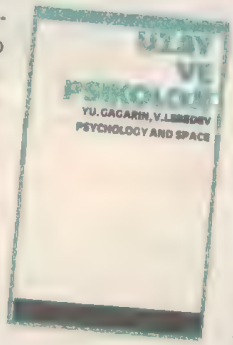

'Kıyamete Beş Kala' ne kadar fantazi işiyse 'Uzay ve Psikoloji' de o kadar ciddi bir çalışma. Uzay gemisi Vostok'la ilk uzay uçuşunu gerçekleştiren Sovyet kozmonotu Yuri Gagarin ve Sovyetler Birliği'nin önemli psikologlarından V.Lebedev'in hazırlamış olduğu eserimiz, uzay keşiflerinin nasıl hazırlandığı, nelerin dikkate alınması gerektiği, astronotların eğitimi... konularını çarpıcı örneklerle inceliyor. Öyle fazla teknik terim filan da yok; konu hakkında hiçbir ön bilgisi olmayanların (misal; ben) da anlayacağı akıcı bir dille yazılmış kitabımız. Hayır şimdi bilimkurgu dedin cinler çıktı, ruhlar çıktı, hani nerede uzay diyenler olur. Buyurun size uzay, yanında da psikoloji. Hem kitabımızın tarihine de dikkat; MIR PUBLISHERS MOSCOW 1970 baskısından dilimize aktarılmış. Tabii dilimize aktarılmak için 14 yıl beklemiş ama olsun, 1984 basım bir kitap da eski kabul edilir artık. Süreç Yayınları tarafından basılan eseri Sibel Özbudun dilimize çevirmiş. İyi de etmiş. Eski fiyatı bu kitapta da bulamadım ama iyi bir pazarlık sonucu beş yüz bin lira vererek satın aldım Uzay ve Psikoloji adlı kitabı. Hatta bir milyona başka bir kitapla birlikte alıyordum da beş milyon verdim, bozuk yok mu dediler, bir milyon vardı cebimde, üç yüz, dört yüz bin de demir para çıktı, tamam tamam yeter dediler. Oohh harbiden ucuza gelmiş...

Pinokyo

Collodi

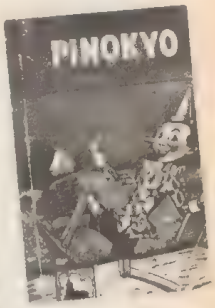

"Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir... Hemen, 'bir padişah varmış' diye atılmayın sevgili küçükler. Çünkü, benim size burada anlatacağım masal bir padişaha değil, bir odun parçasına aittir. Evet, bir odun parçasına..."

N'ooldu sevgili okur şaşırdın di mi? N'ooluyo bilimkurgu, uzay derken Pinokyo da nereden çıktı demeyin. Kurguysa kurgunun en güzeli masal aleminde değil midir? Koskoca Steven Spielberg 'Yapay Zeka' filminde modern bir Pinokyo masalı anlatmamıştır da nedir? Tozlu Raflar olarak Tarantino, Ahmet Altan, Bedri Baykam'dan sonra (bakınız eski sayılar) gerçeklerin üzerine gitmeye devam ediyoruz. Steven Spielberg araklasın Pinokyo'dan hikayeyi (bu işin arkasında Stanley Kubrick bile olabilir,) film çektim diye hava yapsın. Collodi'nin efsane eserini Nurcihan Kesim dilimize çevirmiş. İyi Gün Yayınevi de 1965 yılında yayımlamış kitabımızı. Böyle yıllanmış bir kitap olunca da bugünkü fiyat iki milyon lira haberiniz olsun. Eski fiyatı da yazmışlar; beş yüz kuruş.

faruk.kaya@uyumot.com

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

Yazmak insan zihninin kendi özgürlüğünü ifade ettiği en büyük performanslardan biri sayılır. Bireyselliğe alan tanır. Sevincin bir kaynağı, üzerinde keşfedilecek bir çok şeyin bulunduğu bir yoldur. Kim kendi yaşamını yazarak izlerse, huzur ve güven içinde, dünyayı sürekli davetkar ve sır dolu olarak algılar, rüyanın hesaplanmazlığıyla canlı gerçekliğini birleştiren sonsuz bir küre olarak. Yazan kişi düşünce ve deneyim arasında gidip gelmekle zamanın ve mekânın dışına çıkar. İnsani tahayyül gücünün keşfedilmemiş krallığı ona aittir.

William Stafford / *" Yazmanın Bir Yolu"*

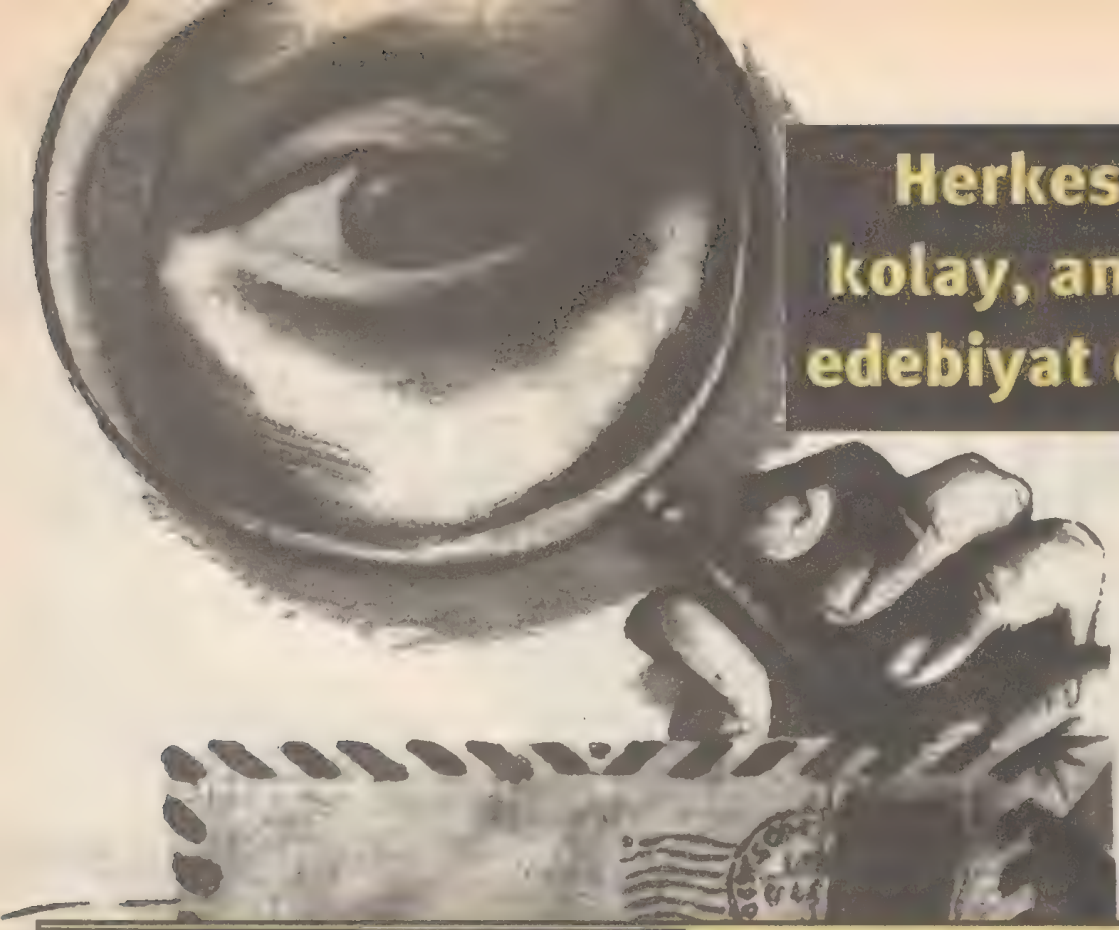

Herkes için kolay, anlaşılır edebiyat eğitimi

2) İÇİMİZDEKİ YAZAR

Verdiğim yazı derslerinin ilkinde bir fotoğraf arkası deneyimi yaşamıştık. Deneyim şu: Peronda kalkmak üzere olan bir tren, çok sevdiğimiz birini uğurluyorsunuz. Onu uzun bir süre göremeyeceksiniz, öyle gidiyor. Bu o anları daha da hüzünlü yapıyor. Giden kişi birden fotoğrafınızı istiyor sizden. Arkasına da bir şeyler yaz diyor. Bu hatıra beni güçlü kılacak diyor. Ve bir anons duyuluyor trenin beş dakika sonra kalkacağını söyleyen. Beş dakikada içinizdeki duyarlı yazarı açığa çıkartmanız gerekiyor. İşte böyle anlar vardır sevgili kanat alıştıranlar, içinizdeki o yaratıcı yazara gereksinim duyduğunuz anlar. Aşk mektupları ve teşekkür mektuplarını da unutmayalım.

Okur yazar biriyseniz doğal yazmayı öğrenmek için gerekli dilsel koşullara da sahipsiniz demektir. Ötesi zihinsel tembellik. "İçten gelerek" yazmak yazarlığın yeni doğmuş bebek hali. Önce o resme kavuşacaksınız. O bebek sizsiniz. Siz her insan gibi doğal dilsel ifade yeteneğine sahip olarak doğdunuz. Bunun fiziki, altyapısı da yine her insanda var olan "mekanik dil yeteneği"dir. O mekanik dil yeteneği sayesinde konuşabilir, telefonlara cevap verebilir, sınav kâğıtlarını doldurabilir, günlük tutabiliriz.

Şimdi bu anları hatırlayın ve ne yaptığınızı içinizdeki yazara nasıl başvurduğunuzu düşünün.

Ve yazar nasıl harekete geçmişti... Tatlı, gerilimli anlardan sonra yazdıklarımıza bakıp nasıl şaşırmıştınız, bunları ben mi yazdım diye. **Ödev:** Şimdi herkes bir fotoğraf arkası yazacak. Kendi düşüncelerini, hayal ettiklerini, duygularını yazıya dökecek. Üç tane iyi fotoğraf arkası Cadde Yayınları'ndan birer kitap kazanacak.

Edebiyat Nedir?

Verilen yanıtlardan metni iyi okumadığınız anlaşılıyor. Zira yanıt onun içinde. Fakat yine de yanıtlar arasından ilginç olanları paylaşalım dedik.

Bilim ve edebiyat bizi delilikten koruyan başucu ilaçlarımız gibidir. Biri kırmızı diğeri mavi. Hangisinden isterseniz alıp yolunuza devam edebilsiniz. Ben mi? Ben mütemadiyen ikisini birden kullanıyorum. *-Hülya Gürel-*

Bir tür zehir akıtma yöntemi. *-Deniz Ertaş-*

Beden karışıp gidince toprağa edebiyat şahit olarak kalacak ardına. Edebiyat hayatın şahididir, bedenin ruhun ölüm korkusunun panzehiri... *-Çiğdem Güvendi-*

Sanatı bir insan olarak kabul edersek, edebiyat o insanın ruhudur. Beden ölür, ruh sonsuza kadar varlığını sürdürür. *-Umut Halıcı-*

... edebiyat adeta bir mahşer provasıdır. (..) Eğer edebiyat yaratıcı yazarlık, bilgelik ve okuma merakı olmasaydı yeryüzü bize sadece bir ahır olurdu. *-Cemal Öztürk-*

KADİR KARABELLİ

ÇOK BÜYÜDÜM

Tut ucundan
Islak gökkuşağını asalım bulutlara
Bu bir oyun
Çirkin olan benim
Sen niye ağlıyorsun
Sevdanı yüzdürürsün büyüyünce
Hadi değiş tokuş edelim düşlerimizi
Ben misket yuvarlamayı bilmem
Ama birkaç çocuk göreyim
Allı güllü çilli çocuklar
Biraz da leblebim var
İstersen onları da vereyim
Çıkart üstündeki şapkalı adam tişörtünü
Ben devrimi içimde yaptım
Uzun zaman oluyor
Hevesimi aldım anlayacağın
Benim ne güzel cümlelerim var
Bir bilsen
Öpüp avutuyorum onları
Sana aydınlık bir gelecek yazayım mı onlarla
Yüzün gibi güleç olsun
Ya da boşver
Elbet kendine bir yol bulursun
En güzel şiirlerimi bozdurup
Yol parası yaptım
Hayat uzun

Sen kumsarana sahip çık küçük çocuk
Vapura bin mesela
Denizi geçmeden
Göremezsin asıl güzelliğini şehrin
Bilir misin
Vapurlara yolu martılar gösterir
Üstelik karın tokluğuna
Sen de yüreğinde martılar büyüt
Yapayalnız çekilmez bu yol

Koş küçük çocuk
Yollar yıllar senin
Düşler geceler senin
Sarıl ümitlerine
Bırak ipini
Çok sevdiğin o uçurtmanın
Dünyadaki bütün çocuklara
Bir iyiliğin dokunsun
Sen daha tomurcuksun
Açacaksın yavaş yavaş
Sabırla bekle
Hatta bana sorarsan
Hep tomurcuk kal küçük çocuk
Hiç büyüme...

ŞİRİN TEKİN

SAKLI AŞK

Aşkını saklıyorum
İçimde asılı kaldı
Bir yerlerde askıda kaldı

Geriye dönüp baktığımda
Hemen göremiyorum
Öyle ince ve narin ki
Dokunamıyorum.

Aşkına dokunamıyorum;
Dokunmak hissetmektir
Belki de bu yüzden,
Hissetmek istemiyorum.

Bazen aşkın karşıma çıkıyordu
Ben yolumu değiştiriyordum.
Şimdiyse arıyorum,
Bulamıyorum.
Bir yerlerde bıraktım,
çekip alamıyorum.

RAMAZAN ERBEK

geceler daha bir utanmaz oluyor.
bütün noktalama işaretleri ünlem olmuş
nefes alışlar bile birer çığlık.
gözlerim parmak uçlarımda,
vücudunda geziniyor.
herşey, her yanın gecenin rengine bürünmüş.
ve ben karanlığı seviyor.
kapkara seni öpüyorum.

DEĞERLENDİRME:

Kemal Çelikkale/ Bursa
Hayal gücünüz size yardımcı olacak hep. Birinci göreviniz öykü dili çalışması olmalı. Bu öyle bir dil'dir ki, en ufak bir kötü tınıyı kabul etmez.
Birinci paragraftaki son cümlede iki ayrı zaman varken noktalı virgül niye yok. İmlaya da dikkat. Kusursuz öykü dediklerinizle kendinizinkileri karşılaştırın.

Ş. Yeşil

Edebiyat tam da böyle bir şey değildir. Yani, ucuz fantazi üstüne çocukça ifadeler...

Muhammed Murat Köprülü/ G.O.P. İst
Edip Cansever ile Ahmet Telli'yi yan yana okursanız kafanız karışır tabii. Âşık edebiyatı, tekke edebiyatı, divan edebiyatı... sonra da modern şiirimiz de Cenap Şehabettin ile başlayın. Dan dun şiir kitabı almayın, paranıza yazık. Yunus Emre okuyun önce. Âşık edebiyatı antolojileri var, önce onları alın. Bin şiir okumadan şiir yazılmaz.

Cihan Sönmez
Gizemli hikâyeler kurgulamak sizin bileceğiniz iş. Dil önemli, gizem, fikir, buluş, fantazya, cinlik değil. Her öykü dil şantiyesinden çıkmış gibi işlenmiş olmalı.
Kötü ifadeler ve yanlış kullanımlardan öcü görmüş gibi kaçınız. Yazınızdan birer örnek verelim. **Kötü ifade**: Yüksek sesin altında bedenlerin senkronize devinimlerini bir süre izliyorum. **Yanlış kullanım**: 2-3 dakikaya ihtiyacım var. Rakamla değil yazı ile olacak.

Aydın Dere
Öyküsel tarzda, duygusallıkla yazılmış bir metin. Göndermeler de var. Çok düzgün yazılmış. Ama kompozisyon şiiri. İyi bir okur olduğumuz anlaşılıyor.

Şirin Tekin / Bursa
Sevgiliyle bir söyleşi bir "hasbıhal" tutturmuşsunuz gidiyor. Bu, sentimantal şiir tarzının ilk ve kötü örneğidir. Sevgili ile kişisel hesaplaşmamız, o düzeyde bir ilişki şiirin konusu olamaz, tema da olamaz. "Saklı Aşk" daha bir toplumsallığı ve tarihselliği barındırıyor. Bu ne demek? Bunun üzerine düşünün. Şiirler bizim olduğu kadar tarihin ve toplumun malıdır. Sonra insanlığın. Ona da derler 'Evrensellik' boyutu. Bu yüzden onu yayımlıyoruz.

Ramazan Erbek
İkinci dizeye hafif bir müdahale yapılınca daha iyi olur. Bunu değerlendirin. Divan şiiri ve Âşık şiirimizden bol bol okuyun. Viranî, Karacaoğlan, Bayburtlu Zihnî gibi... Tınısal uyumu bulacaksınız.

İbrahim Altan
"Ellerimin içindeki yüreğe bakıyor" yerine, 'Bakıyor el içindeki yüreğe' derseniz en azından harf tasarrufu yapmış olursunuz. Ayrıca da şiirsel söyleyiş (poetik discurs) bakımından daha uygun olur. Şiir öyle her şekilde söylenebilen bir şey değildir.
Bunun kendi elleriniz olduğunu ise dolaylı olarak -şiirin içinde- hissettirin. Şiir o zaman daha güçlü olacak.

Deniz Ertaş / Ankara
'Rutine kaçan siyah' nedir, ne demektir? Şiirde böyle simgesel yerleştirmeler olabilir, olabilir ama fizik kurallarını zorlamadan. Ve biz onlardan bir şey anlamalıyız. Fizik kurallarına uygun olursa zihnimizde bir şeyler canlanabilir. Hayal gücünüz iyi. Sıfatları da bilmece gibi kullanmazsanız önünüz açık.

Umut Halıcı
Şiir için bu yazdığınız metinde kinden daha derin tasavvur gerekir. Tasarım ise birinci geniş imbiktir, deyim yerindeyse. "Şekli kaymış bir dünya" gibi vülger ifadeler şiirdeki insani-kültürel yatırıma uymaz. Şiir, ister istemez, bir seçkinleşmedir. Seçkin zarifler, seçkin serseriler, seçkin cılızlar, seçkin cesurlar işidir şiir.

Kadir Karabelli/Çiğli - İzmir

İşte şiir bu. Söze gerek bırakmıyor. Bu şiir herkese örnek olmalı. Hele de tuhaf tuhaf imgeler yapmaya çalışan kötü, patolojik, vasat, henüz naif dönemde olduğunu bilsin. Ama Kadir kardeşimiz de şımarmasın.

Mahmut Celaloğlu/Sivas
Gönderdiğiniz metinden iyi ve kötü dizeleri alıyoruz. Bu sergileme için bizi hoşgörün. Diğer arkadaşlara daha iyi fikir verecek böylece sizin dizeleriniz. Çok iyi yerler var. Siz de kıyaslama yapın.

İyi
Tanrı'nın da istediği belki
Bir meydan bulup
Savaşmaktır insanlıkla

Kötü
Tanrı'nın da hedefi belki
Bir kanca bulup
Çekmektir dünyayı evrenden geri

İyi
Böyle mi kaçar trenler kendilerine
küsen şehirlerden

Kötü
Şiirler kalbime bütün kelimelerini kusa

Edebiyattan önce hayat var Aralık 2005

3

Arka Sokak

http://groups.yahoo.com/group/arka-sokak

1 -Dergi olarak sadece ayda bir size ulaşabilsek de her gün internetin arka sokağındayız. Yukarıdaki grup adresi şimdiden birbirine bir yerlerden benzeyen, birbirini anlayan insanların yavaş yavaş toplanmaya başladıkları yer oldu, en azından olma yolunda. Yazılarını ulaştırmak isteyenler, yazıları üzerinde tartışılmasını, yorumlar yapılmasını isteyenler, birbirleriyle tanışmak isteyenler, önerileri, eleştirileri ya da verecek haberleri olanlar artık orada buluşacak. Orası bir internet sitesi değil elbette. Arka Sokak okurlarının, yazarlarının buluştukları, daha doğru iletişim yolları aradıkları bir sohbet ortamı. Girerken kimlik sormuyoruz.

2 -Arka Sokak henüz profesyonel olmayan, yazdığı iyi şeyleri yayınlatmak için gerekli yolları bulamamış olan yazarlar için vardır. Bu onların acemi, yazıların kötü olduğu anlamına gelmez. Tam tersine biz, profesyonel olabilecek kadar iyi olan yazıları seçmeye özen gösteriyoruz ve göstermeye devam edeceğiz. Ancak gelen yazıların hepsi şiir ya da öykü. Ancak Arka Sokak kendi içinde bir dergi ve sadece şiirden ya da öyküden oluşan bir dergi olmak istemiyor. Bu nedenle, bunların dışında kalan yazı türlerini de bekliyoruz. Yazıların dışında, derginin görsel boyutunu hazırlamak için fotoğraf, resim, desen gibi şeylere de ihtiyaç var. Örneğin sizlerden gelecek güzel bir arka sokak fotoğrafı ne kadar hoş bir şey olurdu. Kısacası bu sayfalar tamamen size aittir. Onun içeriğini de şeklini de büyük oranda sizler belirliyorsunuz. Ortaya çıkan şeyler de bizi mutlu ediyor.

Bütün sokaklara sevgiler

Nafer Ermiş
nafer@leman.com.tr

İçindekiler

1 Sunu
2 Eleştiri / Çiğdem Kaç
3 Röportaj / Kürşat Başar
5 Şiir / İnternet
5 Öykü
6 Deneme / Ekrem Berber
7 Şiir
8 Arka Bahçe

Nazan Azeri -büyümek 2007

DEĞİŞİM... GELİŞİM...

20. İFSAK İstanbul fotoğraf Günleri kapsamında geçtiğimiz ay düzenlenen bir sergiden söz etmek istiyorum size. Kitaplarla yatıp kitaplarla kalkmıyoruz her halde. Bizim de diğer sanat dalları ile yakın temasımız oluyor ara sıra. Neyse , sergide yer alan dokuz sanatçı **Nazan Azeri, Gül Ilgaz, Sencer Vardarman, Neriman Polat, Canan Şenol, Nancy Atakan, Gülçin Aksoy, Ferhat Özgür** ve **Sedat Balkır** işlerinde fotoğrafı kullanarak geleneksel boyutlardan bir ölçüde sıyrılıp, farklı biçimlerde kendilerini ifade etmişler çalışmalarında. Çağı yakalamak adına kaçınılmaz bir gelişim. Zaten serginin adı da DEĞİŞİM. Açıkçası görsel sanatlardan çok da iyi anladığım söylenemez, hele de çağdaşlaşma sürecim inatla başlamadığından bu konuda ahkam kesmek bana düşmez. Yani , "aman ne güzel işler yapıyor bu insanlar, tanrım sanatsal iç dünyamı sarstılar" falan diyecek değilim. Burada ilginizi çekmek istediğim şey başka. Bu dokuz sanatçı da geleneksel bir eğitimden geçmiş ressamlar (Yanlışım varsa birisi beni düzeltsin, vallaha ben hepsini ressam diye biliyorum). Ama bakmışlar ki, teknoloji almış başını gidiyor, her şey kendini yenilemekte bir şekilde, bu sanatçılar da gelenekselliğin dışına çıkmak, değişimi önce kendi iç yapılarında ve elbette ifade araçlarında görmek ve de göstermek adına, fotoğraf gibi daha yeni ve farklı bir sanat dalını geleneksel sanat değerleriyle birleştirmek gibi bir yol seçmişler.

Peki, bu durumda ressamlarımız çalışıyor da edebiyatçılarımız uyuyor mu? Hayır, niye uyusunlar? Çağdaş dünya, edebiyatımızı da bir değişim içine sokmuş elbette. Ama azıcık farklı şekillerde tabi ki. Edebiyatımız, şu adını sıkça andığımız çağdaş dünyanın pek çağdaş pazarlama tekniklerini uygulamakla işe başlamış. Dikkatinizi çekti mi, yoksa memleketteki tek akıllı ben miyim bilmiyorum ama özellikle Türk Romanının son dönemdeki durumu hayli enteresandır. Reklam ve pazarlama teknikleri Türk Romanını doruk noktasına çıkarmıştır. (Ç.Ö.N: Sayın Zeki Coşkun, sizin uzmanlık alanınıza girmiş ve de popüler kültürün hayatımıza etkileri konusunda ahkam kesiyormuş gibiyim, affınıza sığınır, boynumu bükerim, ama hocam, böyle gözüme gözüme sokulurken bu durum ben yazmayayım da ne edeyim? Uygarlık tarihimiz benim yaşantım üstünde doğrudan etkilidir, özür dilerim) Neredeyse kişi başına bir roman yazarının düştüğü yetmezmiş gibi, her yazılan ve de basılan roman binler, yüz binler gibi satış rakamlarına ulaşmaktadır. Artık memleketimde roman yazmayanı dövüyorlar, haberiniz olsun. Bu da reklam ve pazarlama tekniklerinin yoğun ve haşin bir şekilde Türk roman'ının imdadına koşmasından kaynaklanıyor kanımca. Mesela, şu 2.900.000.TL.lik kitaplar. Tipik pazarlama tekniğidir, Küsuratlı rakam müşteriyi çeker, daha ucuz zanneder benim yirminci yüzyıl tüketim insanım. Yüz bin lira yüz bin liradır sonuçta, bu da gerçek tabi. Bu kadar ucuz bir satış rakamıyla gazetelerde boy boy ilanı çıkan bir romanı almayanı da döverler, benden söylemesi. Yok yere dayak yemeyin. Gerçi bu ucuz kitapların bazılarını okumak yerine dayak yemeyi tercih edebilir insan ama neyse, tehlikeli sularda dolaşmayalım. Bu arada, gazetede okudum, bir hanım yazarımızın romanı bir buçuk milyon liraya satılacakmış, çok merak içindeyim bundan sonraki adım ne? Romanları gazete eki olarak bedava dağıtmayı ilk kim akıl edecek? Bu da olursa Taksim meydanında soyunmak bir çeşit tepki yerine geçecek mi? "Türk Romanının geleceği için soyundu" manşetleriyle tarihteki yerimi alabilecek miyim?

Peki ya şu slogan gibi roman isimleri? O romanları sadece ismi güzel diye alan kaç kişi tanıyorum bilseniz?" Gel Beni Öldürmeden," Git Kendini Dövdürmeden", "Sus Dilini Kesmeden", "Erkeğim, Aldatırım, Kadınım Aldanırım" ... vs. vs. Kitapçıya gir, yeni çıkanlar adı altında sıra sıra dizilmiş bulunan kitapları elden geçir, en güzel ve vurucu ismi olanı al, oku. Kötü bir romanmış, kime ne. Çok satar, ucuzdur, adı zaten vurup delmiştir yüreğimizin en hassas yerini. Daha ne olsun? Şam'da kayısı arayanları bilemem elbette. Önemli olan romanın kalıcılığı, edebi değeri değildir artık bugün, romanımız fast food bir hal almıştır ve de self servistir. Bu da reklamın hayatımızdaki olmazsa olmaz etkisinin edebiyatımıza ufak bir yansımasıdır o kadar. Zaten, son dönemde reklamcılar neden roman yazmaya başladı sanıyorsunuz? Edebiyatımızda çağdaşlaşma süreci şekerim. Ne yani? Tüm dünya gelişir ve değişirken Türk Romanı öylece olduğu yerde duracak mı sanıyordunuz? Ey gafiller, reklamın iyisi kötüsü olmaz, Türk Romanı uyumaz. Sonuç olarak tüm okuyucu milletine bildirmekten memnuniyet duyarım ve derim ki; hayırlara vesile olsun, romanımız kendine yeni ve çağdaş ifade yöntemleri bulmuştur.

Cigdem Koc

Kürşat Başar

ile yazarlığı üzerine

"...yazarlar hep kitaplarını yazabilmek için başka işlerle uğraşmak zorunda kalırlar."

Yazmaya ne zaman başladınız?
İlkokul son sınıfta başladım. O yıllarda yazları, macera romanı türünden şeyler yazardım.
İlk kitabınızı yayınlamadan önce düzenli yazıyor muydunuz?
17-18 yaşlarımdayken artık elimde bir kitap oluşturacak kadar öykü vardı. Ama onların üzerinde çalışmaya devam ettim, evet düzenli yazıyordum diyebilirim.
Bir yazar olduğunuzu ilk ne zaman hissettiniz? Ya da şöyle soralım; Ne zamandan itibaren yazar olduğunuz bilinciyle yazdınız?
Sanırım kitabınız yayınlandıktan sonra böyle hissediyorsunuz.
İlk kitabınızın yayınlanma serüvenini anlatır mısınız?
Doğrusunu söylemek gerekirse elimde kitap oluşturacak öyküler vardı ama onları yayınlatmayı düşünmüyordum. Okuyan bazı dostlarım ısrarla yayınlatmamı istiyorlardı. O sıralarda bir yayınevi Türk yazarları dizisi başlatmaya karar vermiş. Benimle konuştular ve ilk kitapları olarak "Kış İkindisinin Evinde"yi basmak istediler. Biraz rastlantıyla...
O günkü koşullar nasıldı? Bugünkü koşullar nasıl?
O günlerde hiçbir yayınevi kolay kolay yeni bir yazarın kitabını basmıyordu. Mutlaka adınızın duyulmuş olması gerekiyordu. Şimdi çok sayıda yeni kitap basılıyor, genç yazarların kitapları yayınlanıyor. Şu anda genç yazarlar için çok iyi bir ortam var.
Endüstrileşme yazar adaylarını neresinden ilgilendirebilir?
Endüstrileşme henüz gerçekleşmedi tam anlamıyla. Bunun yararı şu: Yayınevleri zenginleştikçe, daha çok kitap basıyorlar, Pazar genişliyor, okuyucu kitlesi büyüyor. Böylece en zor basılacak, en zor satılacak kitapları da basabiliyorlar. Kitap kalitesi yükseliyor. Daha çok yazar çıkıyor, farklı türlerde kitaplar yayınlanıyor. Genç yazar adayları da bu geniş yelpazede kendilerine daha kolay yer bulabiliyorlar.
Yazar adayları çoğunlukla para kazanmayı hedefledikleri için yazıyorlar, bu konuda ne düşünüyorsunuz? Yazarlık bir meslek midir?
Bu tabii beni güldürüyor. Çünkü benim ilk kitabımı yayınladığım yıllarda yalnızca kitap yazarak geçinmek bir hayaldi. Bunu başarabilen Aziz Nesin, Yaşar Kemal gibi birkaç kişi vardı yalnızca. Bugün eğer bu mümkün olduysa buna sevinmek gerek. Çünkü yazarlar hep kitaplarını yazabilmek için başka işlerle uğraşmak zorunda kalırlar. Ama yazmaya başlarken parayı düşünmek doğrusu benim açımdan pek bir şey ifade etmiyor. Eğer söz konusu olan edebiyatsa para düşünülecek en son şeydir.
Peki yazarın sorumluluğu sizce nedir? Kime karşıdır? Edebiyata mı? Topluma mı yoksa kendine mi?
Belki de hepsine...
Yazar adaylarına yazma disiplini konusunda neler söylemek istersiniz?
Her yazarın kendine göre bir yazma tarzı ve disiplini var. Ama yazmanın herhangi bir sanat dalından farklı olmadığını bilmek gerekir. Gündelik hayatta herkes yazı yazmayı bilir ama örneğin keman çalmayı bilmez. Keman çalabilmek için yıllarca teknik çalışması gerekir. Aslında aynı durum yazı için de geçerli ama insanlar yazmayı çocukluktan beri bildikleri için buna gerek olmadığını sanıyorlar. Oysa söz sanatları, kurgu, üslup ve dil üzerinde çok fazla çalışmak gerekir. Tabii bunların örneklerini de çok okuyarak bilmek...

Şiir

Karanlık dar bir yoldayız
soğuk
çok soğuk
pinokyoyu yakmak zorunda kaldık
o kadar ki soğuk

Gökte hiç yıldız yok
toprak kokmuyor
yürüyoruz
ellerimiz titriyor
her mola verdiğimizde
birini yakıyoruz
Her, birini yaktığımızda
mola veriyoruz desek
daha doğru

Karanlık dar bir yoldayız
Ellerimiz titriyor
Ve ne yaptığımızı bilmiyoruz

Refik Toksoy

İnternet

yitikülke

YENİ BİR ÜLKE ARAYANLARIN YİTİK ÜLKE'Sİ

www.yitikulke.com

Yitik Ülke, genç bir edebiyat sitesi. 16 Mart 2000 tarihinde kuruldu. Aradan geçen yaklaşık 5 yıl içinde Yitik Ülke, adıyla bütünleşen, ilk günden itibaren önümüze koyduğumuz hedefe doğru ilerleyen bir edebiyat portalı oldu. Siteyi oluştururken amacımız, internetteki diğer sitelerden farklı olarak, paylaşıma ve üretime açık, insanların benimseyebilecekleri, içinde kaybolabilecekleri, şiirin, öykünün, denemenin ve diğer sanat dallarının nitelikli örnekleriyle karşılaşacakları bir ülke kurmaktı.

Bir düştü Yitik Ülke. Kadıköy sokaklarında kurulan bir düş. **Başka** adında bir şiir dergisi çıkartıyorduk ve internet ortamında bizim derginin de söyleyecek sözü olmalıydı. Bir web sitesi sahibi olmak 2000 yılından önce güzel bir hayaldi. Bu düşü zamanla gerçeğe dönüştürebildim. Yitik Ülke büyüdü ve anlam kazandı. Bugün sitemiz oldukça zengin bir içerikle yayında. Aynı zamanda yüzlerce üyesi olan iki e-mail grubuna ve gelişmiş bir forum alanına da sahip.

Sitemiz özellikle ilk yıllarda bir şiir sitesi görünümündeydi. Bugün sitemizde genç şairler antolojisi, çeviri şiirler, haikular, aforizmalar, denemeler, poetik yazılar, polemik sayfaları, öykü antolojisi, röportajlar, kitap tanıtım yazıları, yeni çıkan kitapların duyuruları ve kültür sanat haberleri gibi alt bölümlere sahibiz.

Siteye genç şairler bölümü dışında Türkçe şiir eklenmiyor. Bir şiir panomuz var, dileyen tüm okurlar buraya şiirlerini yazabiliyorlar. Bunun nedeni internet üzerinde birbirinin aynı yüzlerce şiir sitesinin bulunması. Bir şiir kitabı, internette şiirleri bulunan "şairlerin" sayısı kadar satamıyor biliyorsunuz. Şiir gönderen insanlara kimleri okuduklarını, sevdiklerini, en son hangi şiir dergilerini aldıklarını, hangi şiir kitaplarını kütüphanelerine kattıklarını soruyoruz; yanıt yok. Herkes işin kolayına kaçıyor. Yitik Ülke iyi şiiri destekleyen bir edebiyat sitesi. Her yerde olmak isteyenlerin değil, yeni bir ülke arayanların sitesi, Yitik Ülke.

Sitemiz tüm edebiyat severlere, kitap delilerine açıktır. Mail grubumuza üye olmak için, kitabınızın tanıtımının Yitik Ülke'de yapılması için, gerçekleştireceğiniz sanat etkinliğinin daha fazla kişi tarafından farkına varılması için bize yazmanız yeterli. Genç yazarlara, tüm sanatçılara demokratik bir ortam sunuyoruz. İnternetin yozlaşmış kültüründen sıkılanlar için işte yeni bir ülke, Yitik Ülke!

Kadir Aydemir
Site Editörü

Öykü

NAZLI, KIRMIZI VE ETLİ

Terzi Numan Bey yüzündeki geniş memnuniyet ve hayranlık dolu ifadeyle nereye bakıyor? Kocaman bir cam fanusun içine. Ne var bu fanusta? Etli, sağlıklı, semiz ve kırmızı bir balık. Camın karşı tarafından bakan biri için, su dolu fanusun içinde kırmızı balıkla birlikte mutlu mesut bir Numan Bey kafası salınıyor, bir o yana bir bu yana dalgalanıyor ve ışığın bir vuruşuyla büyüyor, küçülüyor. Numan Bey niye böyle mutlu?

Üç hafta kadar önce. Teşvikiye'deki dairesinin önünde asansör bekliyor Numan Bey. Gözleri bir çocuğun gözleri gibi, henüz hiçbir şey görmemiş gibi, her şey onu şaşırtıyor gibi, Çünkü söylemesi ayıp, Numan Bey biraz, nasıl denir, kafayı yedi, bunadı sizin anlayacağınız. Bu yüzden asansörün düğmelerine çocuk gözlerini kırpıştıra kırpıştıra bakmasına şaşmamalı.

Asansör üst kattan indiğinde birini getirdi içinde, Nazlı Hanım. Ama Nazlı Hanım her zamanki Nazlı Hanım değil. Yeğeninin nişanı var Beyaz Saray'da, şu iki sokak aşağıdaki köşe binanın giriş üstü, beyaz plastik boyalı düğün salonunda. Üzerinde şıkır şıkır bir elbise, belli bu akşam için alınmış, ilk giyişi, nasıl tedirgin Nazlı Hanım, nasıl pişman bu elbiseyi giydiğine ve nasıl isterdi kimselerin onu görmemesini... Ama işte Terzi Numan Bey, en kötüsü, o da girdi asansöre. Numan Bey şaşkın, bu pırıltının karşısında, aval aval bakıyor gözlerini kaçırmadan.

"Ne güzel elbise..." diyor, "Kim dikmiş acaba?" İçinden söylediğini sanıyor ama , Nazlı Hanım cevap veriyor:

"Diktirme değil efenim, Tirşa'dan aldım."

Numan Bey eğilip sırtına, kalçalarına bakıyor kadının. Nazlı Hanım'ı terler basıyor, menopozundan beri hiç böyle olmamıştı.

"Pulları ne güzelmiş," diyor Numan Bey, "gerçi göğüsten biraz pot yapmış ama... Güzeeel, güzeell..."

Ayy ayy. Ne biçim adam bu canım, dikiyor gözlerini ööyle insanın üstüne. Deli midir nedir? Numan Bey hep öyle şaşkın, hayran:

"Güzeel, güzel... kalçalardan tam oturtmuşlar... güzeeell..."

Allahım sussa şu adam, inse şu delikten, bitse şu Allah'ın cezası nişan! Zaten çok görüşmezler yeğeniyle, bir de onun yüzünden şu katlandıklarına bak.

"Sağ olun efenim, mersi."

"Üstüne bir tül fena olmazmış gerçi, kollarınızı kapatırdı hem. Olsun, güzeel..."

Zaten aynanın karşısında etli beyaz kollarını, dışa çıkık kalçalarını saatlerce seyretmiş tedirgin gözlerle Nazlı Hanım, zaten bin pişman...

Al işte korktuğu başına geldi. Tiki tuttu Nazlı Hanımın. Gözlerini sımsıkı yumar, ağzını küçücük bir delikten koca bir mağaraya kadar açar artık: Muuoooaaaaa... Duramıyor! Allah kahretsin duramıyor!.

Numan Bey bu sefer elbiseye değil kadının açılıp kapanan ağzına dikiyor gözlerini. Önce bir anlam veremiyor, kaşlarını çatıp öyle bakıyor kadının yüzüne. Sonra yıllardır aradığı şeyi bulmuş gibi otuz iki diş tekmili birden sırıtmaya başlıyor. Memnun, hep öyle şaşkın ve hayran...

İşte o günün ertesi aldı Nazlı'yı Beşiktaş'taki akvaryumdan. Gerçi gözlerini yumamıyor ama yine de açıp kapıyor ağzını durmadan muoo muoo... Nazlı, etli, sağlıklı, semiz ve kırmızı...

GÜLÇİN AKÇAY

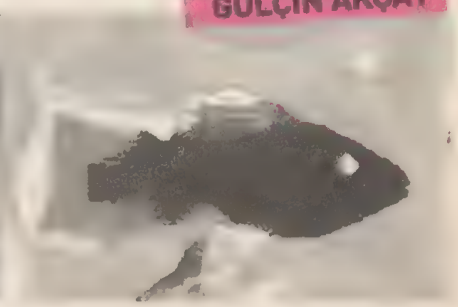

Deneme

Ekrem Berber

Hiçliğinin efendisi JEAN BAUDRİLLARD

Hocam İvan İllic'in anısına...

Çağdaş sanat, siyaset, ekonomi ve medya'yı, deşifre derinliğinde, kareköklerı ile okuyabilecek ve hatta bu okuma için gerekli kavramları bizzat üretebilecek bir kaç kişiden biri olmasının yanı sıra, Baudrillard'ı asıl özgün kılan, onun, bütün bu olanlara, en keskin ve yetkin bir dille 'Niçin?' sorusunu sormasıdır! O, bu soruyu, modernite'nin suratına öylesine şiddetli vurur ki, ortalığa binlerce maske uçuşur!

Baudrillard'ı, sıra dışı düşünce prizmasının cazibesine kapılmadan, saydam bir dikkatle izleyecek olursak, modern uygarlığın hormonlu kültür yağlarını döne döne sıyıran bir orkanın, okuduğumuz satırların ufkunda sürekli dolaştığını hissederiz. 'Hiçliğin' iskeleti ortaya çıkana dek işlevini sürdüren bu orkan, izleyicilerini de bir şekilde etkiliyerek, zaman zaman içlerini kemiren 'Hiçlik' duygusu ile yüzleşmeye teşvik eder! Baudrillard, okunduğu yerde yüreklendirici, anlaşıldığı yerde bağlayıcı, bağlandığınız yerde ise 'Yok' olan biridir! "Dünya kökten bir yanılsamadır" diyen biriyle nasıl ve nereye kadar gidebilir, "Âlemlerin aslı hayaldir" diyen Sufilerle, Baudrillard'ın farkını nasıl vurguluyabiliriz? Aşırı eğitilmiş, aşırı duyarlı hale getirilmiş 'beyin' ve 'kalbin' organik yakınlığı, fonksiyonel farklılığı mıdır söz konusu olan? Diğer bir deyişle, 'kalpde' yok olma ustası, 'Fena' ustası 'Doğulu' pirlere karşın Baudrillard'ı, 'kafada', 'düşüncede' yok olma ustası 'Batı' tarzı bir 'Pir' olarak mı algılamak gerekir?

Bu tür kıyaslamaları bir tarafa bırakıp, Baudrillard'ı 'Batının' düşünce ikliminde değerlendirecek olursak, onu, 'Hiçliğin' son kıtasını keşfetmiş olan Nietzsche'den bile önemli kılanın, 'Hiçliğin' hiçliğini keşfetmiş olmasıdır diyebiliriz. Baudrillard'ın, Rönesans'tan beri örülen, pozitivizimin çelik kozasını delip, Pozitivizmin 21.yüzyıldaki yeni formatına, post-pozitivizim'e şekil verenlerin en başında geldiğinin de altını çizmek gerekir. Ayrıca, hem Descartes Gogito'sunun, hem de, Sartre'ın insan merkezli

evreninin sınırlarını aşan 'Baudrillard düşüncesinin' kılcal köklerinin, henüz tam anlaşılıcakları zaman ve olayların toprağına ulaşmadıklarını da hesaba katmak gerekir!

Baudrillard'ın eserleri arasında, özellikle 'Siyah Anlar', kendisine "primatlar"* arasında en geniş yeri açabilecek niteliktedir. Bu eserinde Baudrillard, yapay bilgeliğin gereği katıksız bir objektiflikle karşımıza çıkar: Pürüzsüz bir lazer işçiliği, düşünce, estetik ve mizah, kitap boyunca, insan beyni büyüklüğündeki bir elmastan süzülen neon ışığın altında, bir tango ritmiyle akıp gidiyor. En sıradan konular, bir kaleydoskoptan geçmişçesine ulaşabilecekleri en güzel şekli ve rengi bir anda alıveriyorlar. Hemen hemen her paragrafta insan, yalnız şiirin değil, düşüncenin de bir ilham perisi olduğuna inanmaya zorlanıyor. Tetiksi kısalıkta, tetiksi gerilim ve gizem yüklü paragraflar, her dokunuş ta insanı, Baudrillard'ın muhteşem zihin galaksisinin derinliklerine fırlatıyor. Neler yok ki orada; gelecek yüzyıllara ışık saçacak sayısız bebek yıldız... Çökmüş cüce yıldızlar... Olayları ve nesneleri resim gibi içen 'hiçliğin' gözleri, "Karadelikler."

Baudrillard'ı bir stetoskop yakınlığı ile izlemek gibi yorucu zihinsel bir serüvenin sonunda, insan nasıl oluyor da ferahlıyor? Bilgi-sezgi kavşağında, Baudrillard'ı anlamakla ulaşılan bu ferahlık, tâ ilkokul çağlarında elimize tutuşturulmuş olan hayat pusulasının hileli, cıvalı olduğunu farketmekten mi kaynaklanıyordu acaba? Okullarda, Pavlov'ların mıncıkladığı beynimizi, zavallı bir Sysiphos'un sırtladığı gövdemizi, kıtalar arası dolaşan bir balinanın karnında, kapitalizm'in midesinde dışlanmayı, dışkılanmayı bekleyen ömrümüzü, hiç değilse fark etmenin ferrahlığı mıdır bu? Bizi bu kadar ferrahlatan şey, Baudrillard'ın çoktan aşmış olduğu, 'Hiçliğin' ferahlığıdır belki de!.. Oysa o, 'Gerçekliğin' ferahlığının peşindedir. 'Gerçeğin', 'in vitro'* bir akla sığmayacağını bildiği için de, çaresizce yakınır; "...İmparatorluk kenti kalmadı... Delirmiş toplum kalmadı... Nereye gitmeli?.." Miyop "zombilerin" aheste aheste yaşadıkları 'dışarıyı' çoktan tüketmiştir o. Gideceği her yerde, her durakta, sarılacağı her 'ötekinde', kendisini hiçliğin beklediğini bilen insan ne yapabilir? Daha doğrusu nasıl yaşıyabilir? 'Bilmenin', 'Farkında' olmanın yetmediği an da Baudrillard, anamorfozik* bir intaharı dener; kendini kendi içine, uçurumlar doğuran uçuruma, yürek parçalayan bir fısıltının eşliğinde bırakır; "Nerden? Nerden geliyor bize böylesi bir yalnızlık?" Baudrillard'da, bu tür kozmik düşüşler fazla uzun sürmez. Neyin ne olduğunu bildiği, 'Hiçliğin' efendisi olduğu için, bir sıçrayışta ayağa kalkar; "...Son ve başlangıçla ilgili rüyâmız ortadan kalktığı için, melankoli ve kinle doluyuz..." Evet, başı ve sonu yırtık 'harita', 'Hiçliğin' haritası elimize geçer böylece: Baudrillarad'ın ana teması olan Sanallık (Simülasyon), tam burada ortaya çıkar; 'Sonun ve başın' kayıp rüyasının yerini dolduran, daha doğrusu dolduruyormuş gibi görünen bir protez olarak. Özü özürlü böylesine bir 'Varoluş' modelinin, er geç, bütün bio ve tekno-sanallıklara, en mahrem kapılarını açması bir bakıma kaçınılmazdır. Çünkü: Kozmik ve tedirgin belirsizliğin etindeki, 'melankoli ve kin' arasına sıkışmış bir cinsellik, 'kayıp rüyânın' izini sürmek gibi masum bir sapmaya, her defası derin bir hayal kırıklığı olan bio-sanal bir reflekse dönüşmüştür. İnsan aklının,

'Akıl dışı' okyanusun ortasında minik bir ada olduğunu düşünecek olursak, 'Akıl dışını' gövde olarak kullanan sanal tsunamiler karşısındaki insan çaresizliğini daha iyi anlarız: Hava üstünlüğünü ele geçirmiş ordular karşısındaki, kara ordularının çaresizliğine benzer bir çaresizlik.

Baudrillard, gerçeğin olmadığı yerde yok olmayı göze almanın ancak, gerçeği hem mümkün kılacağını, hem de hakedeceğini imâ eder gibidir. Bu uyarıdan sonra, 'Gerçeğin' yokluğunda varolmanın, zil seslerine bağımlı bir kaç organın refleksleri ile yaşamanın, "Kitlelerin bağrında yok olmanın", affedilir bir tarafı kalmaz; çünkü, "Hayat bir alıntı" olsa bile, ölüm alıntı değildir; bir keredir, kesindir ve sınırsız sanallığı yutacak niteliktedir.

'Siyah Anların' daha ilk sayfalarında inilen derinliklerde, sürekli üç damar ile karşı karşıyayızdır; düşüncenin uranyum, şiirin elmas, ve simyanın anti-madde damarı... Bazen bu damarlar, öylesine iç içedirler ki, onları tek bir damar zannetmemiz yanılgı sayılmaz: "Kar, doğaüstü bir yavaşlıkla yağarken, ölmek için yaşamaktan daha derin nedenler var gibi geliyor.." Hangi şâir, hangi düşünür, hangi simyacı, ölümü bu derece olağan ve mâsum kılabilmiş, hayat ve ölümü, bir kar tanesinin üstüne yerleştirebilme inceliğini ve ustalığını gösterebilmiştir?

"Eskiden ruh neyse beden o oldu" diyen Baudrillard, Rimbaud'un "Gelecek materyalist olacak!" kehânetinin son aşamasını vurgulamış oluyordu; Her şey büyük bir hızla maddileştiği için, madde 'hiç' olmak üzeredir. Bu yüzden, maddenin ve bedenlerin canhavli ile sanallaşması, serum şişesi 'ekranlara' saatlerce bağlanması kaçınılmazdır. Artık ruh bedene tâbidir ve beden bir görüntü kadar hafif ve ölümsüzdür. Ölümsüzlüğün klonlanması başarılmış ve hayat aşılmıştır artık! Özellikle 'Kusursuz Cinayet' adlı eserinde Baudrillard, "Katil ve kurbanın birbirine karışarak", insanın ölümsüzlük isteğinin nasıl tuzağa düşürüldüğünü, kusursuz bir dedektif gibi ele alır. Kavramsal olarak mümkün olan bütün ipuçlarının sıralandığı bir otopsi raporuna dönüşen kitap, 'Gerçeğin' kopyalanışını ve bizzat kopyası tarafından nasıl yok edildiğini, sanalla kefenlenmiş olanın 'Gerçeklik' değil, 'Hiçlik' olduğunu kesinkes belgeleyerek, 'Hiçliğin' EKG'sini dürer.

"Ölmek bir şey değil, yok olmayı bilmek gerek!" Bu sözü, bizi, Baudrillard'ın kafasında pimi çekik bir bomba taşıdığı ve, 'Hiçliğini' bilerek 'Hiçlikte' yaşamayı mümkün kılan ego-enerjiyi, bu yüksek gerilimden aldığı düşüncesine sevk eder. Hayatın içinde şaka olabileceğini, ama hayatın bir şaka olmadığını, Baudrillard'ın herhangi bir fotoğrafına baktığımızda derhal anlarız; çöl sessizliği, çöl derinliği ve rengindeki o koskoca ablak yüzde, hayal kırıklığına uğramış bir çift bakıştan başka hiç bir şey yoktur!

Yeryüzünde, her şey varmış gibi yaşıyanlarla, aradığı hiç bir şeyi bulamamış olanların birarada yaşamasından daha büyük bir dram var mıdır?

İster misiniz sonunda, hem 'Doğunun' hem 'Batının' pirleri haklı çıksın; var bildiklerimiz yok, yok bildiklerimiz var çıksın?..

• in vitro: Laboratuvar koşullarında üretilmiş.

• Anamorfoz: Bir görüntünün boyutlarının optik bir yöntemle çarpıtılarak tanınmayacak bir biçimde dönüştürülmesi.

• Primat: Bütün maymun türlerini, kimi bilginlerin sınıflamasına göre, insanları da içine alan memeliler takımı. Baudrillard, "Siyah Anlar" kitabında kendisini primat olarak nitelemekte.

Şiir

BÖCEKLER ŞİİRİ

İşte gene geldim ormanınıza
Kötü şiirler yazdım iyilikler üstüne
Bilinsin istedim; hiçbir şey olmadım ben

Anemi tanrılar tanıdım yataklarda
Seven babalar gördüm düşlerimde
Bilinsin istedim; ben kendimi sevemedim

İşte gene kangren oldu gözlerim senin efsunlu gözerinde
Kötürüm nineler dolaştırdım içimdeki düğümlerde
Bilinsin istedim; ben hâlâ acılarıma inanıyorum

Takati kalmamış kadınlarla seviştim
Bana el verdiler anlamın sapa sokaklarında
Bilin istedim; ben hâlâ bir kimseyim

İşte gene katilim gelip oturdu içime
Kelaynaklar gibi kaldım neslimin karşısında
Bilinsin istedim; ben bir böceğim, tükenemem keyfimce

ERDEM KOCAELİ

Okurdan

... 'Arka Sokak' gerçekten iyi bir çalışma (çalışma haricinde aklıma kelime gelmedi...). Fakat 'Arka Sokak' için daha fazla sayfa ayrılmalı bence. 10-15 mesela. Biliyorum dergi her ay 80 sayfa, ama 'Arka Sokak'ın gelişmesi için bu şart. Yoksa daracık bir sokağa kimsenin uğramaması gibi bir şey olur bu. Devamlı amatör yazarların eserleri 'Arka Sokak'ta yayınlanması, çok hoş olurdu. Bu sayfa sınırlamasıyla her ay bir tane olacaksa, işimiz gerçekten zor.

Onur....

...kafam karışık. ne bulursam okumaya çalışıyorum. Leman yayınlarını takip ediyorum mümkün mertebe.. Nihat Genç'in yazılarını nerde bulursam okurum... bir anlamın peşindeyim... kafamda sorular sorular... duraklarımdan biri de arka sokak mail grubu... umarım güzel şeyler alırım ve katarım bu gruba... hoş bulduk

Davut...

Bir de önerim olacak naçizane. Grup belirli bir çoğunluğa ulaştığında haftada ya da ayda bir, bir yerlerde buluşulup güzel sohbetler edilebilir. Hatta mümkünse arka bir sokakta. Nasıl derler..."nefis olur" ....sanal ve gerçek tüm arka sokaklarda buluşmak üzere.

Pastoral Senfoni...

Arka Bahçe

Yakamozlu geceler

Küçük bir deniz kızıyım. O gün yakamoz vardı. Annemle birlikte yakamozu seyretmeye çıktık. Ay gülümsedi. Beni çok ama çok seviyordu. Ben de onu çok seviyordum. O bizim için çok değerli. Çünkü ben karanlıktan korkuyorum. O benim güzeller güzeli odamı aydınlatır. Ben de ona hediye olarak hikâyeler anlatırım, çok hoşuna gider. Ama bazen benim odamı aydınlatmaz başka çocukları da düşünürdü. Ve bana şöyle derdi: "Ne yapalım, doğanın kanunu bu deniz kızı"

Dedim ya, ben yakamozlu geceleri çok severim. O beni sevindirmek için uygun olduğu geceler yakamoz yapar. Hoşçakalın. Ay beni çağırıyor, gitmeliyim, baayy!

Beyza Orta

KERMES'TE NE YAPACAĞIM?

Bana okuyup yazmayı öğreten çok sevgili öğretmenim Fatma Alay için.

Bir dahaki Kermes'te okulun tuvaletini işleteceğim.
Müdürümüz izin verirse tabi!
Eminim ki bu fikrin aklıma nereden geldiğini merak ediyorsunuzdur. Ben de bunu anlatacağım. Ama daha önce okulumuzda düzenlenen Kermes'ten birazcık söz edeyim.
Bizim okulda her yıl Kermes düzenlenir. Kermes'in amacı kardeş okullar için yardım toplamaktır. Bunun için herkes okula yiyecek, eşya, oyuncak, kitap gibi şeyler getirir. Bunları öğretmenlerimize, velilerimize ve arkadaşlarımıza satarız. Yani hem müşteri, hem de satıcıyız. Ama hiçbir zaman Kermes'e götürdüklerimizin tümünü satıp tüketemedik.
Geçen yıl Anıtkabir'i ziyaret etmek için Ankara'ya gitmiştik. Dönüşte mola yerinde tuvalete gittim. Tuvalet paralıydı. Ama ben bunu bilmiyordum. Çişimi yapıp çıkarken tuvaletçi ücreti ödemediğim için beni uyardı:
– Hey küçük! Çiş parasını vermedin galiba!
Hediyelik eşya aldığım için param kalmamıştı. Mola yerindeki tuvaletin paralı olduğunu da bilmiyordum. Bilseydim bütün paramı harcamazdım. Çok utandım. Gidip arkadaşımdan borç aldım. Tuvaletin ücretini ödedim.
Molą yerindeki tuvaletin paralı olması beni çok şaşırtmıştı. Yolculuk boyunca hep bunu düşündüm. Mola yerinde yemek yenilip içecek içiliyordu. Tıpkı pastanede ya da lokantada olduğu gibi. Ama oralardaki tuvaletler parasızdı. Oysa mola yerindeki tuvalette insandan para isteniyordu. Beni şaşırtan da bu olmuştu.
Bunları düşünürken aklıma bir fikir geldi. Bir dahaki Kermes'te okulumuzun tuvaletini işletsem nasıl olurdu acaba? Kardeş okullar için daha çok para toplayabilir miydim?
Mola yerindeki tuvalette paraların atıldığı yer açıktaydı. Orada çok para birikmiş olduğunu görmüştüm. İşte bu bana ilham verdi. Bir dahaki Kermes'te okulun tuvaletini işletmeye karar verdim. Götürdüğüm şeyleri satarak topladığım paradan daha fazlasını toplayacağımdan hiç şüphem yok. Çünkü tuvalete gitmek herkesin ihtiyacı. Ama satmak için götürdüğümüz her şeye ihtiyaç duyulmayabiliyor. Bu yüzden müdürümüzden izin alıp Kermes günü tuvaleti işletmeyi düşünüyorum. Kardeş okullar için daha çok para toplayacağıma inanıyorum.

İSTANBUL ERKEK LİSELİLER EĞİTİM VAKFI (İ. E. L. E. V.)
ÖZEL İLKÖĞRETİM OKULU
SINIF: 5 / B NO: 583

İbrahim Doğa Sarı

KÜÇÜK KUĞU BİRLİĞİ

Bir ülke varmış. Bu ülke "Küçük Kuğu Birliği" tarafından büyük bir okyanusun en dibine kurulmuş.
Bu ülke inci, midye ve deniz kabuklarıyla kuşatılmış ve kral Büyük Kuğu tarafından yönetilirmiş. Bu kralın üç kızı varmış. En büyük kızı çok güzel, ortanca kızı çok becerikli, en küçük kızıysa çok akıllıymış.
Bir gün bu ülkeye "SKB" (Sekiz Kaz Birliği) büyük bir savaş açmış. E tabii bu savaşta yenilmemişler ama büyük hasar görmüşler. Sekiz bin kuğudan üç bin kuğu ölmüş. Tabii bu ölenlerin içine kuğu da dahil.
Ama şimdi daha büyük bir sorun var. Ülkeyi kim yönetecek?
Hangisi Yönetecek?
Büyük kızı yönetemez, o süslenmekten ülkeye mi zaman ayıracak. Ortanca kız da çok çalışmaktan hasta oldu, o zaman en küçük kıza kaldı ülke. Ama o daha on beş yaşında... Her neyse... nasıl olsa o en akıllıları.
Ama ülkeye silah almaktan para da bitti. Saraydaki tüm incileri sattık. E o zaman tek çare kaldı. Başka bir ülkenin yanında işçi olarak çalışmak. İşleri çoook zor.

Damla Ayvataş

Gonca ile Menekşe

Baharda bir gonca açmıştı
Sevgi dolu bir gonca
Mor bir menekşenin dostuydu
Ama menekşe solmuştu.

Üzüldü goncacık
Dostu yok olmuştu
Menekşe solmuştu
Çünkü çok susuzdu.

Üzülme dedi yonca
"Nasıl üzülmem " dedi gonca
"Üzüntüler paylaşıldıkça
azalır"dedi yonca
"Aslında doğru" dedi gonca.

Aynur Zora

Geçen sayımızda yer alan ve Devrim Kılçer adıyla yayımlanan Büyük Seçme adlı öykü Damla Ayvataş'a aittir. Düzeltir, özür dileriz.

HOŞ GELDİN PAŞKALYA
GAYRİMÜSLİM KANKALARIN PASKALYALARINI KUTLARIZ
HEY YAVRUM BEEE!.. AB GELSİN DE GÖRSÜN KAYNAŞMA NASIL OLUYOMUŞ..." TOLERANS HOŞGÖRÜ..."

Sakın bu kitabı bir solukta okumaya kalkmayın!

2003 Sait Faik Hikâye Armağanı sahibi Başar Başarır'ın yeni kitabı yine birbirinden çarpıcı öyküler içeriyor. *Çıktığınız Hevesle İniniz*, adından başlayarak bir yolculuk sunuyor okuyuculara, öykülerin arasına başka başka sürprizlerin sığdığı bir yolculuk! Size de davulunuzu toplayıp, bu coşku dolu geziye katılmak düşüyor. Edebiyat meraklılarının bu benzersiz deneyimi paylaşmak isteyeceklerine şüphe yok. Ama bizden uyarması, sakın bu kitabı bir solukta okumaya kalkmayın! Çünkü yazarı başka bir yol gösteriyor. Neşeyle hüznü tam kıvamında birleştiren bir yol...

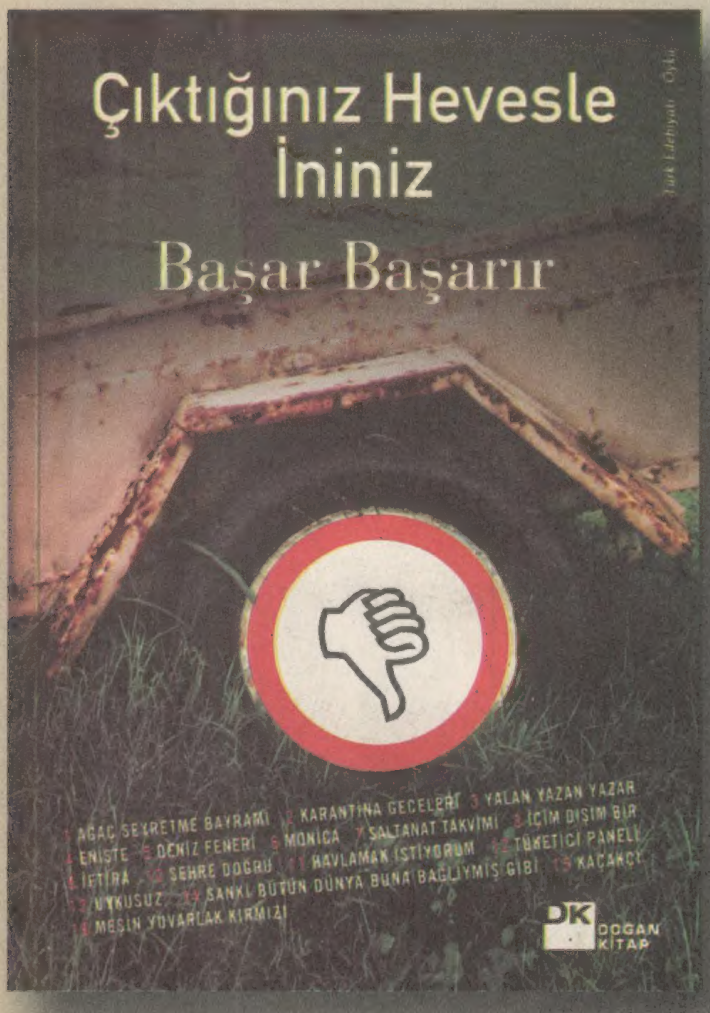

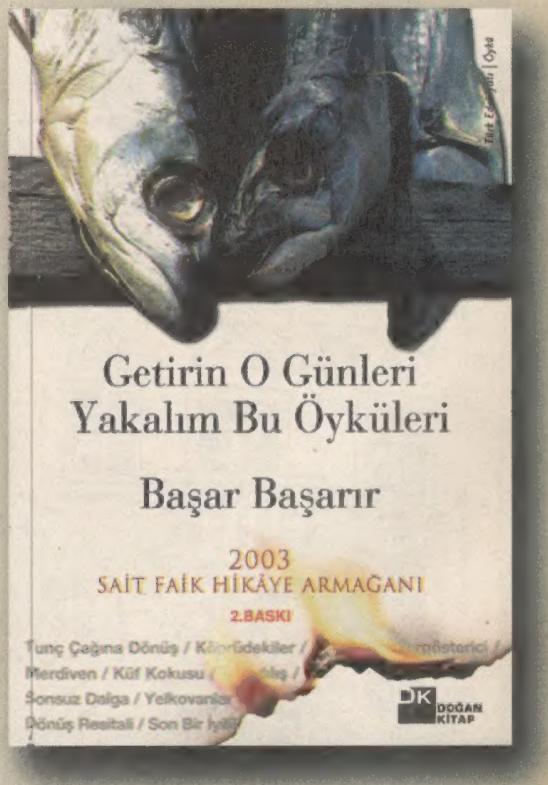

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

KAÇAK
POSTER

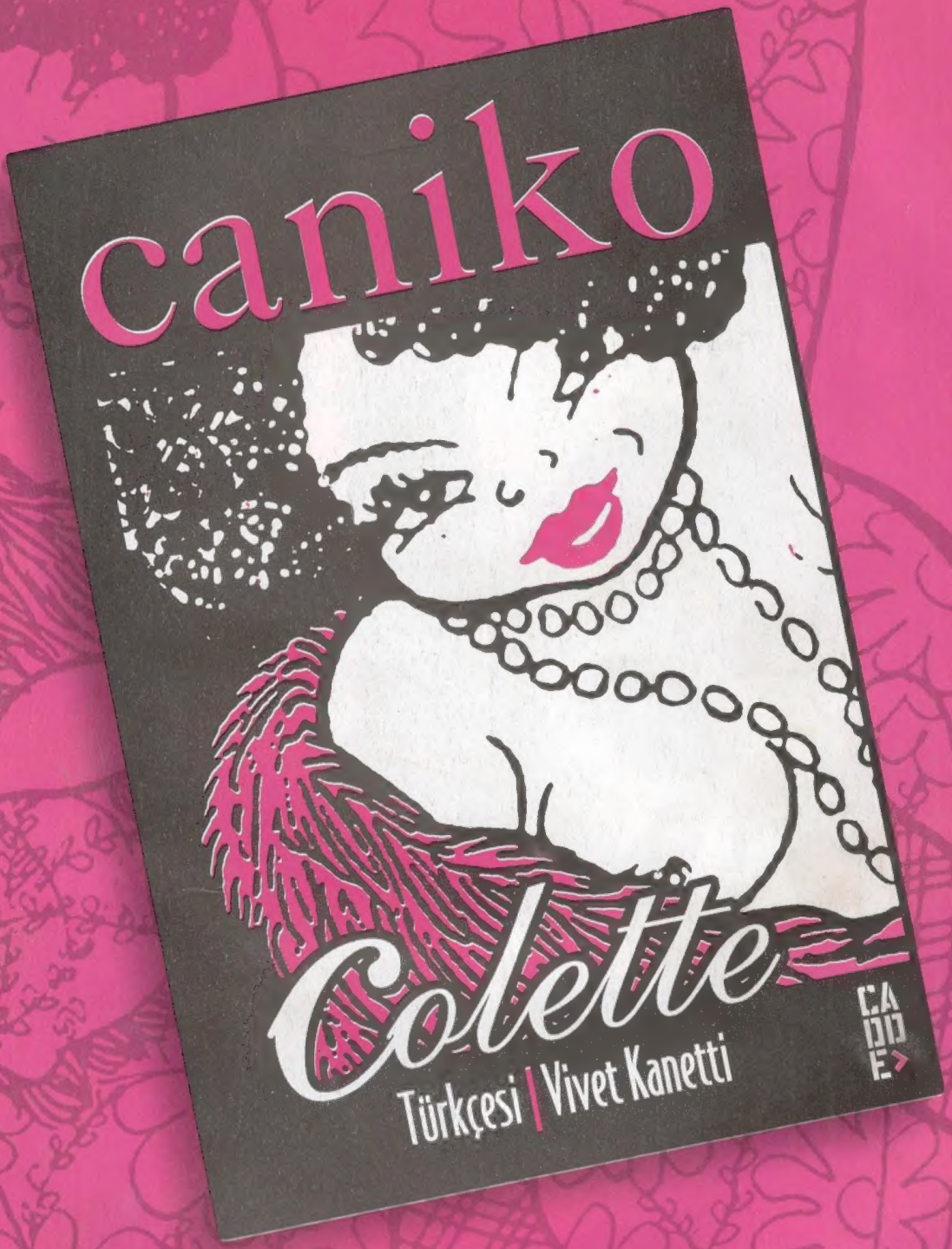

çok yakında!

CADDE

che
KAÇAK
POSTER